

Turkish Journal of Diaspora Studies

Cilt/Volume 5 Sayı/Issue 1 Mart/March 2025

Turkish Journal of Diaspora Studies

Volume Cilt 5, Issue Sayı 1, 2025

ISSN: 2717-7408

Göç Araştırmaları Vakfı

Kapsam Scope

Göç Araştırmaları, Diaspora Araştırmaları
Migration Studies, Diaspora Studies

Periyot Period

Yılda 2 Sayı (31 Mart & 30 Eylül)
Biannually (31 March & 30 September)

Yayın Dili Language of Publication

Türkçe & İngilizce *Turkish & English*

Yayıncı Publisher

Göç Araştırmaları Vakfı
Hacettepe Mahallesi, Fener Sokak No: 5, 06230
Altındağ-Ankara, Türkiye
*Migration Research Foundation
Hacettepe District, Fener Street No: 5, 06230
Altındağ – Ankara, Türkiye*

İmtiyaz Sahibi Owner

Göç Araştırmaları Vakfı İktisadi İşletmesi adına
Hüseyin Gündoğar

Yazı İşleri Müdürü Responsible Manager

Ahmed Faruk Ergün
Göç Araştırmaları Vakfı
info@tjds.org.tr
*Ahmed Faruk Ergün
Migration Research Foundation
info@tjds.org.tr*

Editör Editor

Birgül Demirtaş

Editör Yardımcıları Editorial Assistants

Zehra Hopyar
Uludağ Üniversitesi
Uludağ University

Mahmut Mazlum

Ankara Üniversitesi
Ankara University

Tarandığı indeksler:

<https://dergipark.org.tr/tl/pub/tjds/indexes>

Turkish Journal of Diaspora Studies yılda iki defa yayımlanan hakemli ve akademik bir dergidir ve hem İngilizce hem de Türkçe makaleler yayımlamaktadır. *The Turkish Journal of Diaspora Studies is a biannual, peer-reviewed academic journal and publishes articles in both English and Turkish.*

Makaleler, İngilizce ve Türkçe başlık, İngilizce ve Türkçe öz (150 – 200 kelime), İngiliz ve Türkçe anahtar kelimeler (5 kavram) ve APA 7 Atıf Sistemi'ne uygun olarak hazırlanan kaynakça içerir. *Articles contain an English and Turkish title, English and Turkish abstract (150 – 200 words), English and Turkish keywords (5 concepts) and a bibliography prepared with the APA 7 Citation Style.*

Yazarlar, Turkish Journal of Diaspora Studies'te yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler. Yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir. *Authors publishing with Turkish Journal of Diaspora Studies retain the copyright to their work. The legal responsibility of the articles belongs to the authors.*

Turkish Journal of Diaspora Studies'in tüm giderleri Göç Araştırmaları Vakfı tarafından karşılanmaktadır. Dergimiz yazarlardan makale değerlendirme ve yayın süreci için herhangi bir ücret talep etmemektedir. Dergide makalesi yayımlanan yazarlara herhangi bir ücret ödenmemektedir.

All expenses of Turkish Journal of Diaspora Studies are covered by the Migration Research Foundation. Our journal does not charge any fee from the authors for the article evaluation and publication process. No fee is paid to the authors whose articles are published in the journal.

Turkish Journal of Diaspora Studies; Ebsco, International Political Science Abstracts, Bibliography of Asian Studies, Erih Plus, Doaj, Index Islamicus, Kjournal ve i-Focus indeksleri tarafından taranmaktadır.

Turkish Journal of Diaspora Studies is indexed in Ebsco, International Political Science Abstracts, Bibliography of Asian Studies, Erih Plus, Doaj, Index Islamicus, Kjournal and i-Focus.

Yayın Kurulu Editorial Board

Ahmet İcduygu, Koç University, Türkiye | **Ali Zafer Sağıroğlu**, Yıldırım Beyazıt University, Türkiye | **Ayhan Kaya**, İstanbul Bilgi University, Türkiye | **Franck Düvell**, University of Osnabrück, Germany | **Murat Erdoğan** | **Şebnem Köşer Akçapar**, Social Sciences University of Ankara, Türkiye | **Thomas Faist**, University of Bielefeld, Germany

*in alphabetic order Alfabetik Sırayla

Danışma Kurulu Advisory Board

Bezen Balamir Coşkun, TED University, Türkiye | **Damla Bayraktar Aksel**, Bahçeşehir University, Türkiye | **Deniz Şenol Sert**, Özyeğin University, Türkiye | **Emre Eren Korkmaz**, University of Oxford, U.K. | **Hakan Gülerce**, Harran University, Türkiye | **Mesut Özcan**, Social Sciences University of Ankara, Türkiye | **Muzaffer Kutlay**, University of Canterbury, U.K. | **Nazlı Şenses**, Başkent University, Türkiye | **Necati Anaz**, İstanbul University, Türkiye | **Nedime Aslı Şirin**, Marmara University, Türkiye | **Nihal Eminoğlu**, Ankara University, Türkiye | **Samim Akgönül**, University of Strasbourg, France | **Tarık Tuncay**, Hacettepe University, Türkiye | **Zeynep Şahin Mencütek**, Bonn International Centre for Conflict Studies, Germany | **Zuhal Yeşilyurt Gündüz**, TED University, Türkiye

*in alphabetic order Alfabetik Sırayla

TJDS

Turkish Journal of Diaspora Studies

Yazım Editörü Copy Editor

Zehra Hopyar

Sakarya Üniversitesi Diaspora Araştırmaları Merkezi

Sakarya University Diaspora Research Center

zehrahopyar@gmail.com

Alan Editörü Field Editor

Hatice Deniz Genç

İstanbul Medipol Üniversitesi

Göç Alanı Editörü

Istanbul Medipol University

Migration Field Editor

Alan Editörü Field Editor

Buket Ökten Sipahioğlu

Ankara Üniversitesi

Diaspora Alan Editörü

Ankara University

Diaspora Field Editor

Kitap İnceleme Editörü

Book Review Editor

Kader Taşı

Ankara Üniversitesi

Ankara University

Dil Editörü Language Editor

Kristin Anne Collier

kristin.anne.collier@gmail.com

Mizanpaj/Kapak Tasarım

Layout and Cover Design

Emre Yıldız

ey_grafiker@hotmail.com

Hakem Kurulu

Turkish Journal of Diaspora Studies, en az iki hakemin görev aldığı çift taraflı kör hakemlik sistemini kullanmaktadır. Hakem isimleri gizli tutulmakta ve yayımlanmamaktadır.

Referee Board

Turkish Journal of Diaspora Studies has used the system of doublesided blind arbitration that has the duty of at least two arbitrators. The names of the arbitrators have been hidden and not published.

Açık Erişim Politikası

Lisans: CC BY-NC

Açık Erişim Başlangıç Tarihi: 30-09-2022

Açık Erişim, yayınların minimum yeniden kullanım kısıtlamasıyla çevrim içi olarak ücretsiz erişilebilir hale getirilmesi uygulamasını ifade eder. Araştırmanın bu sınırsız dağıtımı, yazarlar, okuyucular ve fon sağlayıcılar için önemli bir değer taşımaktadır. TJDS, makaleleri Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı altında yayımlayarak herkesin erişimine açık hale getirmektedir. Dergi, açık erişimin etkili bir şekilde çalışması için lisanslama yoluyla kullanıcı haklarını ve telif hakkı sahipliğini açıkça sağlamanın oldukça önemli olduğunu kabul etmektedir.

Tüm makalelerimiz Creative Commons Atıf Ticari Olmayan (CC BY-NC 4.0) lisansı altında yayımlanmaktadır. Bu, CC-BY-NC lisansına uymak koşuluyla yazarın ve ticari olmayan herhangi bir kuruluşun makaleleri yeniden kullanabileceği anlamına gelmektedir. Ancak makalelerin ticari amaçla kullanılması durumunda öncelikle yazarlardan izin alınması gerekmektedir. Makalelerde CC BY-NC lisansı açıkça belirtilmektedir. Dergimizin elektronik versiyonunda yayımlanan makalelerine <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tjds/archive> adresini ziyaret ederek ücretsiz olarak ulaşabilirsiniz. Dergimizin basılı versiyonu için abonelik gerekmektedir. Basılı versiyona <https://www.gavperspektif.com/dergi-abonelik> adresinden ulaşabilirsiniz.

CC BY-NC 4.0 lisansı aşağıdaki öğelerin sınırsız kullanımına izin vermektedir.

Paylaş: Eser her ortam veya formatta kopyalanabilir ve yeniden dağıtılabilir.

Uyarla: Halihazırda tamamlanmış olan herhangi bir iş birleştirilmekten, aktarılmaktan ve genişletilmekten çekilmemelidir.

Yalnız aşağıdaki şartlar gözетilmelidir.

Atıf: Değişiklik yapılırken uygun alıntı ve lisans bağlantısının sağlanması zorunludur. Eylemlere yasal olarak izin verilmesine rağmen, kullanının lisans sahibi tarafından onaylandığı anlamına gelmez.

Gayri Ticari: Bu materyal ticari amaçlarla kullanılamaz.

Ek sınırlamalar yoktur. Lisansın verdiği izinlere teknolojik veya hukuki kısıtlama getirilmesi hukuken mümkün değildir.

Open Access Policy

License: CC BY-NC

Open Access Start Date: 30-09-2022

Open Access refers to the practice of making publications freely available online with minimal reuse restrictions. This unrestricted dissemination of research holds significant value for authors, readers, and funders alike. The Turkish Journal of Diaspora Studies publishes articles under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license, making them openly accessible to all. The journal recognizes that explicit licensing is crucial to ensuring that user rights and copyright ownership are thoroughly established for effective open access.

All of our articles are published under the Creative Commons Attribution Non-Commercial (CC BY-NC 4.0) license. This means that the author and any non-commercial organization can reuse the articles, provided that they follow the CC-BY-NC license. However, if the articles are to be used commercially, permission must first be obtained from the authors. The articles will clearly indicate the CC BY-NC license. You can access the electronic version of our journal's articles for free by visiting <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tjds/archive>. A subscription is required for the print version of our journal. You can access the printed version at <https://www.gavperspektif.com/dergi-abonelik>

The CC BY-NC 4.0 license allows for unrestricted use of the following items.

Share: The content is available for reproduction and distribution in any medium or format.

Adaptation: Do not hesitate to combine, transfer, and expand any work that has already been completed.

The only conditions that need to be observed are the following:

Citation: Proper citation and a license link are mandatory to be provided when changes are made. Although the actions are legally allowed, it is not implied that the use is endorsed by the licensee.

Non-commercial: Using this content for commercial purposes is not permitted.

There are no further limitations. It is not legally permissible to impose technological or legal restrictions on the permissions granted by the license.

Turkish Journal of Diaspora Studies

Volume Cilt 5, Issue Sayı 1, 2025

Table of Contents / İçindekiler

Editorial / Editörden

Birgül Demirtaş VII

RESEARCH ARTICLES / ARAŞTIRMA MAKALELERİ

Revisiting Türkiye's Diaspora Engagement in the USA

Şevval Çoklar Aksu & Damla B. Aksel 1

Exploring the Intersection of Gender Roles, Religion, and Cultural Identity: The Case of Third-Generation Turkish Immigrants in France

Zeyneb Güşta Arık 22

Türkiye'nin Mevcut Göçmen Yapısı ve Göçmenlerin Coğrafi Dağılımı: Suriyeliler ve Afganlar Örneği

Moh Asmahil Kohan 44

Afgan Sığınmacılar ve Kimlik İnşa Süreçleri Üzerine Bir Analiz

Hilal Erol 75

BOOK REVIEWS / KİTAP İNCELEMELERİ

Ayşe Güveli, Harry B. G. Ganzeboom, Lucinda Platt, Bernhard Nauck, Helen Baykara-Krumme, Şebnem Eroğlu, Sait Bayrakdar, Efe K. Sözeri, Niels Spierings, *Göçün Kuşaklar Arası Sonuçları: Türkiye ve Avrupa'da Durağanlığın ve Değişimin Sosyo-Ekonomik, Ailesel ve Kültürel Kalıpları (Intergenerational Consequences of Migration: Socio-Economic, Family and Cultural Patterns of Stability and Change in Turkey and Europe)*, Ankara, GAV Perspektif, 2022, 350 pages, ISBN: 978-605-71985-4-9

Review by Sueda Nur Ünsal 96

Özlem Aydoğmuş Ördem, *Kadın, Emek, Göç; Güçlü Kimlikler-Güçlü Anlatılar (Women, Labor, Migration; Strong Identities-Strong Narratives)*, Çizgi Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2024, 144 pages, ISBN: 978-625-396-419-1

Review by Ebru Bayramoğlu 100

Editorial

Dear Readers,

We are happy to share our new issue with you.

As we prepared the first issue of our fifth volume, we made some changes to our journal. Firstly, we applied to new indexes to ensure that the *Turkish Journal of Diaspora Studies* (TJDS) reaches more researchers both in Türkiye and worldwide. As a result of our applications, we have been accepted into five new indexes: *International Political Science Abstracts*, *The Bibliography of Asian Studies*, *Index Islamicus*, *Kjournal*, and *i-Focus*. These indexes have now started cataloging our journal, making it more accessible to researchers and experts from different regions around the world. This will also allow our articles to reach a broader readership. Receiving positive responses to our indexing applications has further motivated us, and we will continue applying to both national and international indexes in the coming months. We hope to share more news on this in our future issues.

Secondly, we have updated our website. To help researchers find the information they need more easily, we have created a more user-friendly and accessible web page.

Thirdly, we prepared a new call for papers and shared it on social media and our website. Following this, we observed an increase in article submissions.

Additionally, we have made updates to our journal's editorial boards. We sincerely appreciate all the esteemed scholars who have contributed to TJDS over the past four years. We also extend our gratitude in advance to the new scholars joining our editorial and advisory boards for their valuable contributions.

After summarizing the latest updates to our journal, we would like to provide you with an overview of the content of this issue. In this edition, we present four research articles and two book reviews.

The first article, authored by *Şevval Çoklar Aksu* and *Damla Bayraktar Aksel*, examines Türkiye's policies towards the Turkish diaspora in the United States. When discussing Türkiye's diaspora policies, the primary focus is often on Turkish communities in European countries. Hence, most of the literature also concentrates on the Turkish diaspora in Europe. However, considering the significance of Türkiye-U.S. relations, it is clear that the Turkish diaspora in the U.S. also deserves greater academic attention. Based on the field research conducted by the authors in 2014 and 2022, this article provides a comprehensive analysis of Ankara's evolving policies toward the Turkish diaspora in the United States.

The second article, written by *Zeyneb Güşta Arık*, explores the Turkish diaspora in France. Titled “*Exploring the Intersection of Gender Roles, Religion, and Cultural Identity: The Case of Third-Generation Turkish Migrants in France*,” this study analyzes the perspectives of third-generation Turkish migrants—those born and raised in France—regarding gender roles. Employing a cultural adaptation framework and based on field research, the study investigates how individuals within the diaspora navigate between traditional religious gender norms, the principle of secularism, egalitarian values, and their unique positioning within French society. Drawing on semi-structured interviews, the study contributes to migration, integration, and gender literature.

The third article, authored by *Moh Asmahil Kohan*, analyzes Türkiye’s current migrant structure through the cases of Syrians and Afghans. In recent years, Türkiye has become a significant destination for migrants from various countries. This article examines the composition of migration to Türkiye and the policies implemented. Utilizing content analysis as a qualitative research method and thematic analysis for data examination, the article evaluates Türkiye’s current migrant structure and the geographical distribution of migrants from an interdisciplinary perspective.

The final research article in this issue, written by *Hilal Erol*, analyzes the identity construction processes of Afghan asylum seekers. The study explores how Afghan asylum seekers construct their identities within the framework of migration decision-making factors, their positioning in new settlements, and social interactions. Based on original field research, the study involved semi-structured interviews with 28 Afghan asylum seekers in the neighborhoods of Konya where the refugee population is most concentrated. We believe this research will contribute to the literature on identity construction among asylum seekers.

Additionally, this issue includes two book reviews. Sueda Nur Ünsal reviews the book *The Intergenerational Consequences of Migration: Socio-Economic, Familial, and Cultural Patterns of Stability and Change in Turkey and Europe*, authored by Ayşe Güveli *et al.* Meanwhile, Ebru Bayramoğlu provides an analysis of *Women, Labor, Migration: Strong Identities – Strong Narratives* by Özlem Aydoğmuş Ördem.

We extend our deepest gratitude to all the authors, reviewers, our editorial team, and the GAV team for their continuous support.

We eagerly await your new submissions. You can send your research articles and book reviews to our journal via the *Dergipark* system. We also welcome your feedback regarding our journal and its website.

Looking forward to our next issue in September...

Editörden

Değerli Okurlar,

Yeni sayımızı sizlerle paylaşmaktan dolayı büyük mutluluk duyuyoruz.

Beşinci cildimizin ilk sayısına hazırlanırken dergimizde bazı değişiklikler gerçekleştirdik. Öncelikle, *Turkish Journal of Diaspora Studies*'in (TJDS) hem Türkiye'de hem de dünyada daha fazla araştırmacıya ulaşabilmesi için yeni indekslere başvurularımızı yaptık. Başvurularımız sonucunda beş yeni indeksten kabul aldık. *International Political Science Abstracts*, *The Bibliography of Asian Studies*, *Index Islamicus*, *Kjournal* ve *i-Focus* indeksleri de dergimizi taramaya başladı. Böylece, dünyanın bir çok farklı bölgesinden araştırmacılar ve alan uzmanları dergimize daha kolay ulaşabilecek. Bu vesileyle makalelerimiz de daha fazla okura ulaşabilecek. İndekslere yapmış olduğumuz başvurularımıza olumlu yanıtlar almamız, motivasyonumuzu daha da arttırdı. Önümüzdeki zamanlarda da ulusal ve uluslararası yeni indeksler için başvurular yapmaya devam edeceğiz. İleriki sayılarımızda bu konuda sizlerle yeni haberler paylaşabilmeyi umut ediyoruz.

İkinci olarak web sayfamızı güncelledik. Araştırmacılarımızın aradıkları bilgileri daha kolay bulabilmeleri için daha anlaşılır ve kullanıcı dostu bir web sayfası hazırladık.

Üçüncü olarak, yeni bir makale çağrısı metni hazırlayarak sosyal medyada ve web sayfamızda paylaştık. Çağrı metnimizin paylaşılmasının ardından makale akışının arttığına tanık olduk.

Ayrıca, dergi kurullarımızda güncellemeler yaptık. Dört yıldır, TJDS'ye katkı veren tüm değerli hocalarımıza müteşekkirimiz. Editöryal, yayın ve danışma kurullarımıza katılan yeni hocalara da katkıları için şimdiden teşekkür ediyoruz.

Dergimizle ilgili yaptığımız son değişiklikleri özetledikten sonra sayımızın içeriğiyle ilgili de sizi bilgilendirmek isteriz. Bu sayımızda, dört araştırma makalemiz ve iki kitap incelememiz bulunmaktadır.

Şevval Çoklar Aksu ve Damla Bayraktar Aksel tarafından kaleme alınan ilk makale, Türkiye'nin ABD'deki Türk diasporasına yönelik politikalarını mercek altına almaktadır. Türkiye'nin diaspora politikaları denince, akla ilk Avrupa ülkelerinde yaşayan Türklere yönelik yaklaşımlar gelmektedir. Literatürün çoğu da Avrupa'daki Türk diasporasıyla ilgilidir. Oysa ki Türkiye-ABD ilişkilerinin önemi düşünüldüğünde Amerika'da yaşayan Türk diasporasının da daha fazla çalışılmayı hakettiği kesindir. Yazarların 2014 ve 2022'de yaptıkları saha araştırmalarına dayanan makale, Ankara'nın ABD'deki diasporaya yönelik politikalarının gelişimini kapsamlı bir şekilde incelemektedir.

Zeyneb Güşta Arık'ın kaleme aldığı makale ise, Fransa'daki Türk diasporasını incelemektedir. "Toplumsal Cinsiyet Roller, Din ve Kültürel Kimliğin Kesişimini Keşfetmek: Fransa'daki Üçüncü Nesil Türk Göçmenler Örneği" başlıklı makale, Fransa'da doğup büyümüş üçüncü nesil Türk göçmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik yaklaşımlarını analiz etmektedir. Kültürel adaptasyon çerçevesini kullanan araştırma ve saha araştırmasına dayanan araştırma, diasporayı oluşturan bireylerin geleneksel dini toplumsal cinsiyet normları, laiklik ilkesi, eşitlikçi değerler ve Fransız toplumundaki kendilerine özgü konumları arasında nasıl bir denge kurmaya çalıştıklarını incelemektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmelere dayanan çalışma; göç, entegrasyon ve toplumsal cinsiyet literatürüne katkı sağlamaktadır.

Moh Asmahil Kohan'ın kaleme aldığı makale, Suriyeliler ve Afganlar örneklerine dayanarak, Türkiye'nin mevcut göçmen yapısını analiz etmektedir. Türkiye, son yıllarda farklı ülkelerden gelen göçmenler için önemli bir hedef ülke olmuştur. Makalede, Türkiye'deki göçün yapısı ve uygulanan göç politikaları analiz edilmektedir. Nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi, verilerin analizi için de tematik analizi kullanan makale, Türkiye'nin mevcut göçmen yapısı ve göçmenlerin coğrafi dağılımını disiplinler arası bir perspektiften irdelemektedir.

Bu sayının son makalesi, Hilal Erol'un kaleme aldığı Afgan sığınmacıların kimlik inşa süreçlerini analiz eden çalışmadır. Makale, Afgan sığınmacıların kimlik oluşturma süreçlerini göç kararlarındaki belirleyiciler, yeni yerleşim yerlerinde kendilerini konumlandırma biçimleri ve toplumsal karşılaşmalar çerçevesinde ele almaktadır. Çalışma kapsamında Konya'da sığınmacıların en yoğun yaşadığı mahallelerde kartopu örneklem ile 28 Afgan sığınmacı ile yarı-yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Özgün alan araştırmasına dayanan çalışmanın, sığınmacıların kimlik inşa süreçleriyle ilgili literatüre katkı sağlayacağına inanıyoruz.

Bu sayımızda ayrıca iki kitap incelemesine yer veriyoruz. Sueda Nur Ünsal; Ayşe Güveli et al. tarafından kaleme alınan *Göçün Kuşaklar Arası Sonuçları: Türkiye ve Avrupa'da Durağanlığın ve Değişimin Sosyo-Ekonomik, Ailesel ve Kültürel Kalıpları* başlıklı kitabı incelemiştir. Ebru Bayramoğlu da Özlem Aydoğmuş Ördem'in *Kadın, Emek, Göç: Güçlü Kimlikler - Güçlü Anlatılar* başlıklı kitabını analiz etmiştir.

Bu sayımıza katkı veren tüm yazarlara, hakemlere, editöryal ekibimize ve her daim destek olan GAV ekibine sonsuz teşekkürler...

Sizlerin de yeni çalışmalarını her zaman bekleriz. Araştırma makalelerinizi ve kitap incelemelerinizi Dergipark sistemi üzerinden dergimize iletebilirsiniz. Ayrıca dergimizle ve web sayfamızla ilgili geribildirimlerinizi de her zaman bizimle paylaşabilirsiniz.

Eylül'de yeni sayımızda buluşmak üzere...

Turkish Journal of Diaspora Studies

ISSN: 2717-7408 (Print) e-ISSN: 2757-9247 (Online)
Journal homepage: tjds.org.tr

Revisiting Türkiye's Diaspora Engagement in the USA

Şevval Çoklar Aksu & Damla B. Aksel

To cite this article: Şevval Çoklar Aksu & Damla B. Aksel (2025) Revisiting Türkiye's Diaspora Engagement in the USA, Turkish Journal of Diaspora Studies, 5(1), 1-21, DOI: 10.52241/TJDS.1616937

To link to this article: <https://doi.org/10.52241/TJDS.1616937>

Submission Date: 11 January 2025 **Acceptance Date:** 4 March 2025

Article Type: Research Article

© 2025 Şevval Çoklar Aksu & Damla B. Aksel. Published with license by Migration Research Foundation

Published online: 31 March 2025

Submit your article to this journal tjds.org.tr

Full Terms & Conditions of access and use can be found at
tjds.org.tr

Revisiting Türkiye's Diaspora Engagement in the USA

Şevval Çoklar Aksu* and Damla B. Aksel**

Abstract

Over the last decade, diaspora governance has shifted from a niche academic topic to a key issue in migration studies and international relations. As transnational communities influence economic, cultural, and political spheres, states have expanded their diaspora policies with both symbolic and strategic aims. This article explores the evolution of Türkiye's diaspora engagement in the U.S., examining historical trends, institutional reforms, and recent efforts targeting skilled emigrants. Based on fieldwork from 2014 and 2022 and interviews in Ankara, D.C., and New York City, this research assesses Türkiye's shift from cultural diplomacy to using diaspora networks for economic and political leverage. The findings reveal a fragmented approach influenced by ideological divides and institutional disconnections. By situating Türkiye's evolving diaspora strategies within broader migration patterns, the article highlights the gap between state-led policies and emigrant aspirations.

Keywords : Transnationalism, Diaspora Governance, Turkish Emigrants, The United States, Turkish-American, Highly Skilled Migration, Emigrants

Türkiye'nin ABD'deki Diaspora Politikalarını Yeniden Değerlendirmek

Özet

Son on yılda diaspora yönetişi, akademik açıdan niş bir konu olmaktan çıkıp göç çalışmaları ve uluslararası ilişkilerde önemli bir mesele haline gelmiştir. Transnasyonal topluluklar ekonomik, kültürel ve politik alanları etkilediçe, devletler diaspora politikalarını hem sembolik hem de stratejik amaçlarla genişletmiştir. Bu makale, Türkiye'nin ABD'deki diaspora politikalarının evrimini, tarihsel gelişimi, kurumsal reformları ve nitelikli göçmenlere yönelik son girişimleri üzerinden incelemektedir. 2014 ve 2022'de yapılan saha araştırmaları ile Ankara, Washington D.C. ve New York'taki devlet ve sivil toplum temsilcileriyle gerçekleştirilen görüşmelere dayanan çalışma, Türkiye'nin kültürel diplomasiden diaspora ağlarını ekonomik ve siyasi bir araç olarak kullanmaya geçişini değerlendirir. Bulgular, ideolojik ayrışmalar ve kurumsal kopukluktan etkilenen parçalı bir yaklaşımı ortaya koymaktadır. Türkiye'nin değişen diaspora stratejilerini göç dinamikleriyle birlikte ele alan makale, devlet güdümlü politikalar ile göçmen toplulukların beklentileri arasındaki uyumsuzlukları vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler : Ulusötesicilik, Diaspora Yönetişi, Türk Göçmenler, Amerika Birleşik Devletleri, Türk-Amerikan, Yüksek Nitelikli Göç, Göçmenler

* PhD Student, Başkent University, Department of Political Science, Ankara, Türkiye.

CONTACT sevalcoklar@hotmail.com • Orcid: 0009-0008-6727-0933

** Asst. Prof. Dr., Bahçeşehir University, Department of Political Science and International Relations, İstanbul, Türkiye.

CONTACT damla.aksel@bau.edu.tr • Orcid: 0000-0002-4157-812X

Introduction

Over the past decades, diaspora governance has evolved from a niche academic interest to a central subject in migration studies and international relations. As transnational communities increasingly influence economic, cultural, and political spheres; states have expanded their diaspora policies to include, not only symbolic ties, but also strategic objectives (Gamlen, 2014). However, the growing prominence of diaspora governance also reveals critical tensions, particularly in how states manage engagement with their emigrants (Adamson, 2020). Türkiye, with its extensive and diverse emigrant communities, provides a particularly compelling case through which to examine the evolution of such policies. Türkiye's diaspora engagement policies have evolved significantly over the decades, particularly in response to the diverse composition and shifting needs of its emigrant communities (Kaya, 2019; Arkılıç, 2022; Aksel, 2019; Kolbaşı-Muyan, 2023; Yıldız 2019). This article investigates these policies in the context of the United States, a key destination for emigrants that contrasts with European examples, by tracing their historical development, examining major institutional reforms, and evaluating recent initiatives targeting highly skilled emigrants. It analyzes the changing policies of the Turkish state vis-à-vis emigrant populations living in the United States. At the same time, the article underscores the selective and fragmented nature of these efforts, shaped by ideological divides and institutional disconnects.

This analysis is based on fieldwork conducted by the authors in 2014 and 2022, incorporating interviews with representatives from state institutions and civil society organizations in Ankara, Washington, D.C., and New York. The 2014 fieldwork was part of Aksel's PhD research, later published in 2016 and 2019, and involved interviews with state officials and civil society representatives in both Türkiye and the United States. The 2022 fieldwork was conducted as part of Çoklar's MA research, during which the researcher interned at the Ministry of Foreign Affairs and spent eight months as participant observer at the Turkish Embassy in Washington, D.C.

During this period, the researcher attended various events, including receptions, holiday celebrations, special occasions, festivals, gaining insights into diplomatic and diaspora-related engagements. Long-term interaction with the Turkish-American community further facilitated the establishment of a communication network, enabling connections with the Diyanet Center of America (DCA) and other U.S. institutions. Snowball sampling was employed to reach active and retired government officials familiar with the research topic, particularly with the Ministry of Foreign Affairs, the Presidency for Turks Abroad and Related Communities (YTB), and Türkiye's diplomatic missions in the United States. By integrating insights from these interviews with a review of the literature, the article critically evaluates how policies aimed at fostering belonging and leveraging diaspora networks often fall short in addressing the broader needs and aspirations of Turkish-American communities, particularly among highly skilled emigrants.

Diaspora Governance: From Niche to Mainstream

The study of diaspora governance has evolved significantly over the past few decades, shifting from a niche subject to a mainstream topic of interest among academics and policymakers alike. Starting in the late 1990s and gaining momentum in the early 2000s, research on diaspora governance now spans diverse disciplines, reflecting the growing importance of transnational communities in economic, cultural, and political arenas. From the initial focus on sociological and anthropological approaches to later analyses of state policies and international relations, this section examines the progression of scholarship on diaspora governance, emphasizing its stages of development and its relevance to the Turkish case.

In the early phases, much of the research related to diaspora governance was based on sociological and anthropological explorations of migrants' transnational practices and the role of states. Influenced by foundational works, such as Vertovec's (1999) conceptualization of transnationalism as "multiple ties and interactions linking people or institutions across the borders of nation-states," scholars emphasized the agency of migrants in creating and sustaining cross-border linkages. Studies such as Faist's (1998) work on transnational communities and Levitt's (2001) analysis of transnational villages underscored the importance of social formations and long-distance networks in shaping diasporic connections. These studies primarily focused on understanding the grassroots dynamics of transnationalism, including cultural hybridity and multi-positional identities, while also hinting at the role of state policies (Schiller et al. 1995).

This was also a period when the concept of diaspora began to gain significant traction in academic discourse. Classical notions of diaspora, often centered on victimized or exiled populations such as Armenians or Jews, gave way to broader definitions encompassing voluntary migrants and their descendants. Safran's (1991) and Cohen's (1997) typologies, as well as Anderson's (1991, 1998) conceptualization of "imagined communities" and "long-distance nationalism," provided critical frameworks for understanding the collective identities and shared memories that characterize diasporic groups. These ideas were further expanded by conceptual studies critically engaging with transnationalism and diaspora, including Waldinger and Fitzgerald's (2004) work and Brubaker's (2005) analysis of the "diaspora." This phase laid the groundwork for later, more policy-oriented analyses of diaspora governance.

The early 2000s marked a critical juncture in the evolution of diaspora governance as a field of study, with an increasing focus on state policies and their implications for transnational communities. The emergence of the "home-state literature" during this period further enriched the scholarship by emphasizing the strategic role of origin states in engaging diasporas. Authors such as Gamlen (2008, 2014), Ragazzi (2009), Varadarajan (2010), and Collyer (2014) demonstrated that emigrants were no longer viewed merely

as sources of remittances, but as key transnational actors contributing to national development, soft power, and global governance. This shift was exemplified by states' increasing reliance on extraterritorial citizenship and voting rights, which scholars like Bauböck (2010) argued challenged traditional notions of sovereignty and citizenship by extending these rights beyond territorial boundaries.

Collyer and Vathi's (2007) observation that by 2007, 80% of countries allowed extraterritorial voting spurred research into the implications of these rights on citizenship and political participation. This development signaled a broader reimagining of political engagement in the global era, with states increasingly recognizing transnational communities as integral to their political and social fabric. Gamlen's (2014) analysis further expanded this discussion by highlighting the rapid proliferation of diaspora institutions as a complementary trend. According to his findings, whereas in 1980 only a handful of diaspora institutions existed, by 2013, over half of the United Nations member states had established such entities. This surge reflected a growing institutionalization of diaspora engagement, epitomized by the International Organization for Migration's (IOM) first "Diaspora Ministerial Conference" in Geneva in 2013, which convened 548 high-level participants from 143 governments and various international organizations to share best practices (Gamlen, 2014).

The increasing attention paid by states of origin, as well as intergovernmental and international organizations such as the IOM, the World Bank, and United Nations institutions, further underscored the potential of diaspora engagement to create bridges across migrant communities and countries of origin. These efforts aimed to facilitate national and regional development processes. This perspective was also reflected in United Nations processes on sustainable development and migration governance. The 2030 Agenda for Sustainable Development included objectives for creating conditions for migrants and diasporas to fully contribute to sustainable development in all countries (UN, 2015).

The mainstreaming of diaspora governance within national and global policy frameworks spurred a proliferation of research, encompassing a diverse range of countries and contexts. Scholars have examined countries with large emigrant populations, such as China (Ho, 2011; Liu and Van Dongen, 2016), India (Varadarajan, 2010), and Mexico (Fitzgerald, 2008; Delano, 2014), alongside more traditional cases renowned for their diasporic communities, including Israel (Sheffer, 2002; Cohen, 2016) and Ireland (Boyle and Kavanagh, 2018). Attention also turned to countries undergoing shifts toward more proactive emigrant engagement, such as Egypt (Zohry and Debnath, 2010; Müller Funk, 2018), Türkiye (Ostergaard-Nielsen, 2003; Aksel, 2019; Kaya, 2019; Arkılıç, 2021), and Morocco (Brand, 2010; Hanafi and Hites, 2017). Collectively, these studies highlight the variety of diaspora engagement practices and their increasing relevance in shaping both national priorities and global governance structures.

More recently, the study of diaspora governance has increasingly focused on the intersections of international relations, regime type, and transnational power dynamics. This phase is marked by critical analyses of how diaspora engagement strategies align with broader state objectives, including the use of soft power and diaspora diplomacy (Ho and McConnell, 2019; Akçapar and Aksel, 2016; Brinkerhoff, 2019; Arkılıç, 2022). Scholars have examined the ideological foundations of diaspora policies, demonstrating how shifts in a home state's political or ideological orientation shape the selectivity and implementation of engagement strategies (Delano Alonso and Mylonas, 2019; Başer and Öztürk, 2021; Koinova and Tsourapas, 2018). At the same time, recent research has illuminated the more contentious aspects of diaspora governance, particularly in authoritarian contexts, revealing the coercive measures some states use to monitor and suppress dissent within diasporic communities, exposing fragmented and polarizing nature of these policies (Moss, 2016; Adamson, 2020; Tsourapas, 2022).

This body of work highlights how some states leverage diaspora governance to foster engagement between the state of origin and transnational communities, while also revealing underlying inequalities. These approaches often privilege certain groups while marginalizing others based on political or ideological criteria. States' engagement with their emigrant populations, whether economic, political or cultural, is shaped by uneven strategies and priorities, exposing the inherent selectivity in these approaches. Türkiye exemplifies this complexity, with its evolving approach to emigrant engagement reflecting broader trends in global migration governance, as well as the shifting of national priorities. By examining Türkiye's migration history to the United States, we can trace the interplay between global patterns and Türkiye's specific policy adaptations.

Migration from Türkiye to the United States: A Historical Perspective

Migration from Türkiye to the United States has a legacy that dates back to the Ottoman era, shaped by economic opportunities and political turmoil. Over the past century, this movement has evolved into distinct waves of migration influenced by global, domestic, and geopolitical factors. These waves can be broadly categorized into four phases: the first wave during the late 19th and early 20th centuries, the second wave in the post-World War II period until the 1980s, the third wave beginning in the 1980s with Türkiye's economic liberalization and globalization, and the fourth wave emerging in the post-2010 period, characterized by political and economic uncertainty. Each phase not only transformed the demographic and occupational profiles of Turkish migrants but also reflected Türkiye's shifting policies and broader global migration trends.

The earliest wave of migration occurred during the late Ottoman Empire, motivated by economic hardship, political instability, and the industrialization of North America (Karpas, 1985). During this period, most migrants were peasants and unskilled laborers

who sought economic opportunities in industrial cities such as Detroit, Chicago, New York, and Philadelphia (Akçapar, 2009). U.S. government records estimate that approximately 320,000 migrants from Ottoman territories arrived between 1820 and 1920. However, the majority were Christian Arabs, Armenians, and Greeks from regions under Ottoman control, with ethnic Turks constituting a much smaller proportion, estimated at around 15,000 to 20,000 (Karpas, 2008).

The socio-economic profile of these migrants reflected the push-pull dynamics of the time: economic struggles in their homeland pushed young, single men with limited education and English proficiency to migrate, while the promise of industrial employment in the United States pulled them into low-wage labor markets. Social isolation was a defining feature of their experience. These migrants found community and refuge in *kahvehane* (coffeehouses), which served as informal social hubs but limited their engagement with broader American society (Grabovski, 2005). Most saw their stay in the United States as temporary, intending to accumulate wealth before returning to their homelands (Aksel, 2016).

Although the early 20th century was marked by global wars, limited mobility, and the absence of structured transnational networks, grassroots initiatives among Turkish migrants in the United States demonstrated an early form of transnational solidarity. A notable example occurred during the Turkish War of Independence, when Turkish workers in the U.S. raised \$120,000 to support orphaned children. This campaign, organized by the Türk Teavün Cemiyeti (Turkish Mutual Aid Society), highlighted the community's collective effort despite the challenges of the era. However, these initiatives were sporadic and lacked organizational consistency. The first wave of migration ultimately declined sharply after the establishment of the Turkish Republic in 1923 and the introduction of the restrictive U.S. Immigration Act of 1924, which imposed strict quotas on migration (Aksel, 2016).

The second wave of migration occurred between 1945 and 1980, marked by a new pattern of Turkish migration to the U.S. following World War II. Unlike the first wave, this migration primarily consisted of skilled and educated individuals, including professionals. Although the scale of this migration was smaller, its distinctive feature was the higher educational and professional qualifications of the migrants. The political rapprochement between the U.S. and Türkiye, which began with the Truman Doctrine in 1947 and was solidified by Türkiye's membership to The North Atlantic Treaty Organization (NATO) in 1952, further accelerated migration during this period.

A defining aspect of this wave was intellectual migration, supported by programs such as the Fulbright Agreement of 1949, which provided scholarships for Turkish students and academics to study in the United States (Bettie, 2015). This intellectual exchange contributed to the formation of a highly educated Turkish diaspora but also intensified

concerns about “brain drain”—the loss of skilled professionals essential to Türkiye’s modernization efforts (Akçapar, 2009; Kurtuluş, 1999). Those who remained in the U.S. became integral members of the professional Turkish-American community, later playing a key role in building cultural and economic bridges between the two nations (Ahmed, 1986).

The evolving demographics and aspirations of the community during this period were reflected in the expansion of association activities. Social clubs and professional networks emerged as important platforms for community building and cultural preservation. For instance, the Turkish-American Cultural Society (TACS), established in the 1960s, provided a space for strengthening ties among Turkish immigrants and preserving Turkish culture. By the 1980s, organizations like the Assembly of Turkish American Associations (ATAA) had emerged, advocating for the rights and interests of Turkish Americans while promoting a positive image of Türkiye abroad (Yavuzer, 2009).

These associations marked a departure from the isolation and fragmentation that characterized earlier waves of migration. They served as centers for cultural exchange, professional networking, and collective action (Aksel, 2019). However, Turkish migrations also faced challenges related to political representation and integration into American society. The Cold War political climate and shifting U.S.-Türkiye relations further shaped their experiences. In response, some Turkish organizations actively engaged in advocacy and lobbying efforts to address issues related to Türkiye’s foreign policy efforts and to counter negative perceptions of the country (Aksel, 2016).

By the 1990s, Turkish migration to the U.S. underwent significant transformations, reflecting changes in demographics, migration policies, and societal dynamics. The liberalization measures implemented by Turgut Özal, predicted on the assumption that trade liberalization was essential for integration into a competitive global economy (Öniş, 2004), facilitated Türkiye’s “opening up to the world” policy, leading to a marked increase in migration. New opportunities, such as the U.S. Green Card Lottery, which started in fiscal year 1995, contributed to the emergence of a more heterogeneous migrant profile, including students, professionals, small-business owners, and semi-skilled or unskilled workers (Kaya, 2003; Senouci, 2016). This period brought significant cultural and identity shifts within the Turkish-American community. A member of this community characterized this group as maintaining a strong attachment to their Turkish-Islamic identity, drawing parallels to the Turkish guest workers in Germany (Akıncı, 2002). Many of these migrants originated from provinces such as Çorum, Giresun, Yozgat, and Ankara, relying heavily on kinship and hometown networks to facilitate their migration. Among them were new conservative groups who migrated in response to events such as the military memorandum of February 28, 1997, which led to heightened political and social tensions in Türkiye (Aksel, 2019).

Since the mid-2010s, Türkiye has been experiencing new forms of emigration driven by political, social, and economic challenges. Events such as the Gezi movement in 2013, a large-scale movement sparked by concerns over urban transformation and rising authoritarianism, and the attempted coup of 2016, which led to a widespread political crackdown, played a significant role in shaping this trend. During this period, new patterns of mobility emerged, particularly among highly skilled professionals, in fields such as information technology and healthcare. This shift reignited debates on “brain drain” as a growing number of young, educated Turkish citizens sought opportunities abroad, raising concerns among policy circles about the long-term impact on the country’s workforce.

In 2014, nearly 195,000 Turkish citizens were registered with the Turkish Embassy in the United States, with most concentrated in New York (97,000), Los Angeles (33,000), and Chicago (21,000), although officials estimated the total population, including irregular migrants, to be around 300,000 (Aksel, 2016). According to the American Community Survey, the foreign-born population from Türkiye was approximately 150,000 in 2022 (U.S. Census Bureau, 2025). Recent data from the DHS Office of Homeland Security Statistics highlights increasing trends in Turkish emigration to the United States between 2010 and 2022. The number of Legal Permanent Residents (LPRs) grew from 4,483 in 2010 to 7,001 in 2022, with the largest increase occurring in 2022 (+2,536), signaling a sharp rebound following the pandemic-related decline of 2020. New arrivals also showed a recovery, rising to 1,978 in 2022 after fluctuating in previous years. Notably, the 25–34 age group consistently accounted for the largest share of migrants, underscoring the outflow of Türkiye’s young and highly skilled workforce. In terms of occupational distribution, “Management, Professional, and Related Occupations” remained the leading category, reflecting the prominence of skilled professionals within this wave. Meanwhile, Turkish emigrants have continued to settle in familiar regions, with New Jersey (1,052), Texas (895), and New York (755) emerging as the top states of residence in 2022, alongside California and Florida, which have remained consistent destinations throughout the period (U.S. Department of Homeland Security Office of Homeland Security Statistics, 2024).

Alongside regular migration, irregular migration patterns have also intensified in recent years. United States Customs and Border Protection reported a sharp rise in border encounters involving Turkish nationals, particularly after 2021. This surge reflects broader trends driven by a combination of economic uncertainty and political polarization, illustrating the growing complexity of Turkish migration flows (U.S. Customs and Border Protection, 2024). Together, the fourth wave of migration shows the complex nature of Türkiye’s recent emigration, as political and economic challenges intersect with global shifts.

Türkiye's Changing Emigrant Engagement Policies in the USA

Türkiye's early diaspora policies were strongly informed by bilateral labor migration to Europe starting in the 1960s. These policies were rooted in bilateral labor agreements and focused on regulating workers' mobility, protecting basic labor rights, and especially harnessing remittances for economic development. As discussed in the earlier section, however, migration to the United States took a different form. Rather than large groups of guest workers, the U.S.-bound emigrants were often university students or highly trained professionals—a pattern that came to be known as “brain drain.”

Despite these differences, the Turkish state was preoccupied with overseas workers in Germany and other parts of Europe and tended to treat emigrants in the U.S. through a similar lens, at least initially. As parliamentary debates from the 1970s attest, policy-makers in Ankara worried that high-skilled individuals were “using the resources and know-how they obtained in Türkiye for the development of other countries.” The state's instruments were therefore geared toward discouraging permanent settlement abroad and incentivizing “return” to recoup the social and economic capital that emigrants had accumulated (TBMM, 1972). Yet, because the U.S. context was never as large or visible in public discourse as Europe, diaspora policy frameworks both legal and institutional, remained largely Eurocentric. Minimal attention was paid to the scattered but growing communities of Turkish-origin individuals in the United States until the 1980s (Aksel, 2019).

Evolution of Policies in the 1980s

Beginning in the 1980s, the Turkish state started to incorporate more symbolic and cultural dimensions into its diaspora engagement, gradually acknowledging that emigrants might settle abroad permanently. In Europe, this shift intersected with new dilemmas: tensions stemming from the 1980 coup, ideologically fragmented communities, and a deepening divide between the Turkish state's Kemalist identity and the various leftist or Islamist currents among diasporic populations.

In contrast, in the United States, two unique dynamics shaped the 1980s. The first dynamic was around ethnic lobbying facilitated by the American political system. The powerful Greek-American lobby and Armenian-American groups became exemplars of how ethnic communities could influence U.S. foreign policy. Turkish diplomats, notably Ambassador Şükrü Elekdağ, recognized that an organized Turkish-American community could counterbalance these rival lobbies and serve as a “symbolic ambassador” of Türkiye (Interview with former diplomat, 2014). This awareness ushered in concerted efforts by the Turkish state to support Turkish-American umbrella organizations (notably the Assembly of Turkish American Associations [ATAA], established in 1979) and the

Federation of Turkish American Associations [FTAA], founded in 1956 but greatly expanded in the 1980s). State backing took the form of cultural events, moral support, and financial grants through the Turkish Promotion Fund (Aksel, 2019).

The second dynamic was elite-communitarian fragmentation. Many early Turkish emigrants to the U.S. were professionals and academics attuned to the secular, republican values of Kemalism. Their individualism and relative economic comfort often distinguished them from the “guest worker” patterns typical of Europe. By the mid-1980s, however, new waves of less-skilled migrants arrived, sometimes echoing labor migration patterns in Germany, and formed communitarian networks anchored by local or religious ties. As Erman (2013) and Kaya (2003) note, these lower-class, conservative groups, such as tailors in Massachusetts or Giresun-origin families in Connecticut, received little direct attention or tailored services from consular offices. They often found themselves alienated from elite Turkish-American associations that more closely mirrored state secularism. The result was a fragmented diaspora in the U.S.: on one side, more highly skilled and state-aligned networks (e.g., ATAA, FTAA leadership) and, on the other, religiously conservative or working-class populations, who formed their own mosques and associations, sometimes preferring to connect with U.S.-based Islamic organizations (Aksel, 2019).

Nonetheless, as the Turkish state solidified its approach to the diaspora in the 1980s, it emphasized cultural diplomacy, such as funding exhibitions like “Süleyman the Great,” supporting Turkish Day Parades in New York, and inviting emigrants to participate in “long-distance nationalism” that showcased Türkiye’s cultural heritage to American audiences (Aksel, 2016). Much like in Europe, these events were “spectacles” (Şanlıer Yüksel, 2008) that primarily served the Turkish community itself rather than fostering deeper engagement with wider American society.

The establishment of the Advisory Committee on Citizens Living Abroad in 1998 marked another step in Türkiye’s diaspora policy. With its members drawn largely from networks associated with ATAA and FTAA, the committee underscored the state’s reliance on established diaspora organizations to mediate its engagement with non-resident citizens. In practice, however, representatives from the U.S. often felt overshadowed by the committee’s heavy emphasis on Germany (and other large European receiving countries). This Eurocentric bias meant that issues unique to U.S.-based Turkish communities were rarely addressed in depth. Most official diaspora channels, including the Advisory Committee, continued to stress lobbying on homeland-related questions, rather than everyday integration concerns or class/religious tensions among Turkish-Americans (Aksel, 2016).

Many U.S.-based organizations were supported or at least encouraged by Turkish consulates, thereby reinforcing a top-down approach. Those who conformed to

state-sanctioned Kemalist and nationalist narratives were considered “desired citizens”; more religious or lower-class enclaves perceived a “cold face of the government offices” (Kaya, 2003; Erman, 2013). Some diaspora organizations (e.g., ATAA, FTAA) developed endowment funds or membership dues to reduce financial reliance on Ankara. Others collaborated with state institutions on symbolic events (like the Turkish Day Parade) but sought autonomy regarding their advocacy efforts. The *Diyanet* also began to formalize outreach to U.S. mosques, although, unlike in Europe, this was much slower and far less coordinated before the early 2000s (Aksel, 2016).

Institutional Reforms and Challenges in the 2000s

At the start of the 2000s, the Turkish state gradually moved away from a fragmented perception of its emigrants, where those in Europe were narrowly labeled *gurbetçi* (guest workers) and those in the United States were seen either as isolated “professionals” or “symbolic ambassadors,” toward a more unified notion of “diaspora.” This change built on the broader policy effort to harmonize the diverse experiences of Turkish communities abroad under a single framework (Aksel, 2022). Repeatedly emphasized by officials from Türkiye and host countries, the concept of “integration without assimilation” encouraged full participation in local socio-political life, while preserving strong cultural and emotional attachments to Türkiye. In doing so, it served two complementary purposes: (1) fostering loyalty among emigrants, including second- and third-generation youth, and (2) projecting a positive, cohesive image of Türkiye worldwide.

In 2022, this view was encapsulated in a message from Türkiye’s Ambassador to the United States, who addressed emigrants with the following statement:

“You are the bond of friendship between our country and the United States. The achievements of the Turkish-American society in the U.S. contribute to bilateral relations. We will always support the work of the Turkish-American society in the United States. In the meantime, the protection of our country and our culture is our greatest goal. As long as our society acts together, it will do successful work in the U.S. The doors of our Embassy and Consulates General in the U.S. are always open to our citizens and our services and support will continue.” (Republic of Türkiye Turkish Embassy in Washington, 2022)

Echoing earlier statements by President Recep Tayyip Erdoğan and other state representatives, the Ambassador’s remarks positioned emigrants as the “bond of friendship” between Türkiye and the U.S. Rather than viewing Turkish-Americans merely as citizens, the state came to see them as strategic partners, who can both advance Türkiye’s foreign-policy interests and promote its cultural heritage.

Institutional reforms supported the symbolic reorientation of the 2000s, establishing a new framework for diaspora engagement. The Ministry of Foreign Affairs introduced structural changes aimed at improving services for overseas citizens. Between 2002 and January 2025, Türkiye's diplomatic missions expanded from 163 to 257 (146 embassies, 13 permanent representations, 95 consulates general, additional permanent missions, and trade offices). Consular modernization, ranging from the "e-consulate" system to mobile consulate programs, reduced bureaucratic hurdles and made it easier for citizens to renew passports, address power-of-attorney issues, and complete military service registrations (Interview with Consular Official, Washington D.C., U.S., 2022.). In the United States, Turkish embassies and consulates have increasingly embraced a more direct, community-oriented approach, holding frequent events with diasporic associations, such as National Day celebrations, Turkish Day Parades, and *iftar* (fast-breaking during Ramadan) gatherings, and underscoring a "doors always open" policy:

"Relations with citizens have improved. Citizens know the person who knows/does his job. Consul General, for example, is seen as a high rank. In the past, citizens were afraid of consulates and embassies. Now embassies and consulates are more in touch with the public. Complaints are not wanted, so the work is based on solving the citizens' problems as much as possible." (Interview with the Consulate Official, Washington D.C., U.S., 2023).

Through these public outreach efforts, Turkish missions have recast themselves as approachable service hubs rather than distant or purely bureaucratic outposts. Over the past decade, Türkiye's foreign mission in the United States has increasingly focused on cultivating economic ties to promote investments. This shift reflects the growing recognition among Turkish government officials and business leaders that the transnational community can serve as valuable partners for development and growth (Ataselim, 2014). The Ministry of Trade, through its Trade Counsellors stationed in foreign missions, provides services on investment consultancy and market analysis. As part of efforts to attract Foreign Direct Investments (FDI), multinational companies, including those established by emigrants from Türkiye, are encouraged to invest in Türkiye, with Trade Counsellors offering guidance on navigating these opportunities. Trade is widely recognized as a key driver in strengthening bilateral relations and enhancing Türkiye's global brand reputation. The assertion that "if the investor is strong, the diaspora can exert pressure in the U.S." (Interview with the Turkish Diplomat, Washington D.C., U.S., 2023) underscores the strategic importance of economic empowerment within diaspora engagement efforts.

In addition to supporting Turkish investors with market research and international reports, Trade Counsellors provide insights into customs services. Highlighting the tangible impact of these initiatives, one official noted:

“Investments were made in West Virginia. The employment generated there increased Türkiye’s recognition in commercial, cultural, and educational fields. On the other hand, we also sign trade agreements. Determining Türkiye’s position here is of great importance.” (Interview with Trade Consular, Washington D.C., U.S. 2023).

Through these consultancy services and investment facilitation efforts, the Turkish state aims to support emigrants and diasporic populations who wish to invest in the U.S., focusing not only on individual gains but also on Türkiye’s prestige on the global stage (Çoklar, 2024).

A critical moment in Türkiye’s diaspora engagement policies was the establishment of the Presidency for Turks Abroad and Related Communities (Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, YTB) in 2010 through Law No. 5978. The YTB was the culmination of decades-long discussions, dating back to the 1970s, about creating a specialized agency to handle diaspora affairs. It was envisioned as a coordinating institution that would act as a bridge across various Turkish ministries (e.g., Foreign Affairs, Culture and Tourism, Labor), as well as civil society organizations and diaspora communities (Ünver, 2013; Aksel, 2019). Since its establishment, YTB has launched projects in multiple domains including education, culture, scholarships, Turkish language instruction, as well as sought partnerships with diaspora associations that do “not contradict the policies of the Republic of Türkiye and do not support terrorism” (Interview with YTB official, 2022). Additional organizations to support networking, such as the World Turkish Business Council (DTİK) and the Advisory Committee on Turkish Citizens Abroad, were also established in the early 2010s (Ünver, 2013; Aksel, 2019). However, these initiatives ultimately struggled to endure and were discontinued after a few years, partly due to the involvement of members affiliated with Gülenist organizations, classified since 2016 as terrorist entities.

A YTB official remarked on programs planned specifically for the United States:

“We have two important programs that will establish a bond between Türkiye and our citizens abroad. These are leadership and media academy... Of course, we revise the participation and application conditions according to the content of the program and the country. But speaking from the perspective of the U.S., this country is easier and more comfortable in terms of implementing some programs. Because the environment is very free.” (Interview with the YTB Official, Ankara, Türkiye, 2022).

In the U.S., YTB focused on fostering a sense of belonging among younger generations, (Interview with YTB official, Ankara, Türkiye, 2022). consistent with its activities in other countries, as argued by Şenay and Arkılıç (2024), as well as Böcü and Başer

(2024). Meanwhile, the activities of Gülenist-affiliated movements, currently blacklisted by the Turkish government, have been systematically discredited. To counter the influence of such associations, Turkish state institutions have, established or supported alternative organizations to assume similar functions. For instance, the Yunus Emre Institute oversees cultural affairs, while Türkiye Maarif Foundation, has taken on responsibility for educational initiatives (Aksel, 2016).

During the 2010s, the Turkish state intensified its focus on citizen relations, reflecting a broader policy shift toward leveraging political influence through diaspora engagement. A key element of this strategy was the extension of voting rights to Turkish citizens abroad, which became fully operational in 2012, after lengthy negotiations involving the Ministry of Foreign Affairs, YTB, and the Supreme Election Council (YSK). While foreign missions initially expressed concerns about security, staffing limitations, and legal complexities, eventually cooperation among these institutions ultimately paved the way for ballot boxes to be placed at embassies and consulates (Köse, 2023). Consequently, the number of Turkish voters in the United States steadily increased from around 35,000 in 2018 to over 51,000 in the 2023 presidential elections (Interview with a Consulate Official, Washington D.C., U.S, 2023.).

Proponents of extra-territorial voting assert that it fosters stronger homeland–diaspora ties, facilitates more accurate demographic data, and encourages political parties, such as CHP, AKP, and HDP, to organize abroad and engage directly with their constituents (Köse, 2023). Building on this momentum, Turkish embassies and consulates in the U.S. expanded their lobbying and outreach efforts during this period. Citizens were encouraged not only to participate in elections but also to engage in political advocacy, such as making appointments with Senate members and governors. This approach blended traditional voter mobilization with American-style lobbying (Interview with a Turkish Diplomat, Washington D.C., U.S., 2023.).

These developments underscore the importance of an expanded consular network. However, despite being hailed as a milestone in diaspora empowerment, skeptics highlight structural issues, such as the centralized counting of ballots in Ankara, which continues to limit the potential for full diaspora participation (Çoklar, 2024). Nonetheless, extra-territorial voting remains a cornerstone of Türkiye’s evolving diaspora strategy, exemplifying the state’s commitment to fostering transnational political ties with emigrants.

Another significant aspect of Türkiye’s new diaspora engagement strategy in the United States involves the Presidency of Religious Affairs (*Diyanet*) and its affiliated Turkish Diyanet Foundation. One of its prominent projects is the Diyanet Center of America (DCA), inaugurated in 2016 in Maryland under the auspices of President Recep Tayyip Erdoğan. The DCA’s stated aim is to serve the religious, cultural, and social needs of both the Turkish diaspora and the broader Muslim community in the United States. With its

expansive complex, including a mosque, cultural center, guest house, library, and educational facilities, the DCA hosts diverse activities, such as daily prayers, cultural events, summer programs, and exhibitions promoting Turkish-Islamic heritage (Çoklar, 2024). The DCA's leaders have positioned the center as a "civilizational showcase" of Turkish Islam, emphasizing its role as a bridge between Anatolian traditions and American society ("Amerika Diyanet Merkezi", 2019, October 25).

Despite these ambitions, the DCA has struggled to attract significant participation from Turkish-Americans, many of whom identify with a secular-Kemalist worldview. As one DCA official acknowledged: "We want to organize different events, but first we need to find a way to get Turks accustomed to here." (Interview with DCA Official, Maryland, U.S., 2023). According to the same official, roughly 85% of the DCA's visitors are non-Turkish Muslims. From the perspective of DCA officials, several factors contribute to this limited engagement: the "Diyanet" label, perceived by parts of the diaspora as closely tied to the ruling government; the center's geographic distance from major Turkish communities; and fragmentation within the diaspora, exacerbated by mistrust following the 2016 coup attempt. This ambivalence highlights the broader disconnection between Türkiye's religiously oriented outreach and the predominantly secular composition of the earlier Turkish-American emigrant population (Çoklar, 2024). The strategy of engaging through supporting state Islam to mobilize citizens abroad has had limited appeal among U.S.-based Turkish communities, particularly in the aftermath of the FETÖ controversy.

While the establishment of YTB after 2010 initially signaled a more systematic approach to diaspora outreach, its capacity to engage the Turkish-American community has remained limited. Turkish foreign missions under the Ministry of Foreign Affairs continue to play the most dominant role in sustaining the state-citizen relationship in the United States. This prominence is partly due to the YTB's limited accessibility in the U.S., a challenge further exacerbated by its transfer from the Prime Ministry to the Ministry of Culture and Tourism in 2018. Additionally, the YTB's communitarian approach, developed primarily for European contexts, focuses on grassroots engagement through cultural and associative activities, which aligns less closely with the diverse and often individualistic composition of the Turkish-American diaspora.

Another key limitation lies in the perception among many emigrants that the government's outreach through the YTB is selective and politically oriented (Mencütek and Başer, 2018; Yanaşmayan and Kaşlı, 2019; Arkılıç, 2022). Compared to the broader, citizenship-based framework adopted by Turkish diplomatic missions, the YTB's activities are seen as narrower in scope and less inclusive. As a result, the YTB and other recently established institutions have attracted less support in the United States than the more established foreign missions.

Building on its evolving diaspora engagement policies, Türkiye has recently intensified efforts to foster new forms of diaspora networking, particularly in the United States. One initiative by the YTB has been its efforts to develop a “scientific diaspora,” particularly targeting Turkish engineers concentrated in the San Francisco Bay Area. A YTB representative explained:

“There is a significant migration of Turkish engineers in San Francisco. We aim to support new studies in engineering and other scientific fields and promote interaction between Turkish scientists abroad and those in Türkiye. We organized the Congress of Scientists Abroad, which we last held in 2019, but our goal is to institutionalize this framework.” (Interview with the YTB Official, Ankara, Türkiye, 2022).

Such initiatives reflect the Turkish state’s dual recognition of the existing highly skilled Turkish population in the United States and the more recent wave of brain drain, characterized by professionals leaving Türkiye for advanced education or opportunities in the technology sector. Rather than addressing the root causes of this emigration, these efforts focus on forging transnational connections, aiming to integrate these individuals into Türkiye’s global economic strategy. The state seeks to leverage their expertise, investment capacity, and lobbying potential as valuable assets for Türkiye’s broader ambitions, underscoring the strategic importance of this demographic in diaspora engagement policies.

However, these initiatives also underscore significant shortcomings in the state’s approach to embracing and empowering these groups. Instead of fostering transnational connections grounded in shared professional and economic interests, the efforts primarily rely on invoking national sentiments, leaving substantial gaps in addressing the broader needs and aspirations of these individuals. This limited framework reflects a broader institutional disconnect, evident in the lack of coordination between key actors such as YTB and DCA, as well as selective engagement strategies that contrast with the more citizenship-based stance purportedly promoted by representatives of the diplomatic missions. These examples highlight the fragmented nature of Türkiye’s diaspora engagement strategy, particularly in addressing the needs of the highly skilled emigrants from Türkiye living in the United States.

Conclusion

Diaspora governance has become an increasingly significant dimension of statecraft, reflecting the growing recognition of transnational communities as important actors in economic, cultural, and political arenas. States have established new institutions and policies to engage their diasporas, aiming to foster cultural ties, mobilize political influence, and leverage economic contributions. However, the institutional frameworks of diaspora

governance often reveal a tension between state-centric strategies and the diverse needs and aspirations of emigrant communities. These dynamics are particularly evident in contexts where newly established institutions are created to coexist with more entrenched structures, often leading to fragmented approaches to diaspora engagement.

The Turkish case exemplifies these broader dynamics. Over the 2010s, Türkiye established new institutions as part of a proactive diaspora governance model, reflecting its aim to engage emigrant communities more systematically, while aligning these efforts with broader political objectives. In the United States, the Presidency for Turks Abroad and Related Communities, Yunus Emre Institutes and the Diyanet Center of America emerged as new actors in these developments. Following the 2016 coup attempt, these institutions also became integral to the Turkish state's strategy to counter the Gülen movement abroad, further shaping their activities and outreach.

Nevertheless, the YTB's communitarian approach, designed primarily for European contexts, struggles to resonate with the more diverse and individualistic composition of Turkish-Americans. This demographic includes highly skilled professionals and second- and third-generation emigrants who often operate outside the community-based networks that the YTB targets. Similarly, the DCA's religiously oriented outreach has faced significant challenges in appealing to the predominantly secular Turkish-American population, underscoring the disconnect between state strategies and diaspora characteristics.

In light of these discrepancies, the Ministry of Foreign Affairs continues to dominate Türkiye's diaspora governance in the United States. Turkish embassies and consulates remain the primary actors in facilitating political engagement and maintaining ties with emigrant communities. Türkiye's experience highlights the persistent challenge of integrating newly created institutions with pre-existing structures, illustrating the complexities inherent in the evolution of diaspora governance.

Orcid

Şevval Çoklar Aksu <https://orcid.org/0009-0008-6727-0933>

Damla B. Aksel <https://orcid.org/0000-0002-4157-812X>

Declaration of Contribution Rate: The authors have equal contributions.

Conflicts of Interest: The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

References

- Adamson, F. B. (2020). Non-state authoritarianism and diaspora politics. *Global Networks*, 20 (1), 150–169.
- Ahmed, F. (1986). *Turks in America: The Ottoman Turk's Immigrant Experience*. Columbia International.
- Akçapar, Ş. K. (2009). Turkish highly skilled migration to the United States: New findings and policy recommendations. In A. İçduygu & K. Kirişçi (eds.), *Land of Diverse Migrations: Challenges of Emigration and Immigration in Turkey* (pp. 110–248). Istanbul Bilgi University Press.
- Akçapar, Ş. K., & Aksel, D. B. (2017). Public diplomacy through diaspora engagement: The case of Turkey. *Perceptions: Journal of International Affairs*, 22 (3), 135–160.
- Aksel, D. (2022). Diaspora engagement policies as transnational social engineering: Rise and failure of Turkey's diaspora policies. *Middle East Critique*, 31 (4), 311–325.
- Aksel, D. B. (2016). *Home States and Homeland Politics: Interactions Between the Turkish State and Its Emigrants in France and the United States* [Doctoral dissertation, Koç University].
- Aksel, D. B. (2019). *Home states and homeland politics: Interactions between the Turkish state and its emigrants in France and the United States*. Routledge.
- Amerika Diyanet Merkezi New York'ta tanıtıldı". (2019, October 25), Anatolian News Agency. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/amerika-diyanet-merkezi-new-yorkta-tanitildi/1625691> (Accessed on 15 February 2025)
- Anderson, B. (1991). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Anderson, B. (1998). Long-distance nationalism. In *The spectre of comparisons: Nationalism, Southeast Asia and the world* (pp. 58–74). Verso.
- Arkılıç, A. (2022). 'Selective engagement': Mobilising a fragmented diaspora and the limits of diaspora diplomacy. In *Diaspora Diplomacy* (pp. 120–42). Manchester University Press.
- Arkılıç, A. (2021). Explaining the evolution of Turkey's diaspora engagement policy: A holistic approach. *Diaspora Studies*, 14(1), 1–21.
- Ataselim, M. Ş. (2014). *Diaspora as development actors: A source of human and social capital for local development in Turkey* [Doctoral dissertation, The City University of New York].
- Başer, B., & Öztürk, A. E. (2021). Positive and negative diaspora governance in context: From public diplomacy to transnational authoritarianism. In *Erdoğan's Turkey* (pp. 80–95). Routledge.
- Bauböck, R. (2010). Cold constellations and hot identities: Political theory questions about transnationalism and diaspora. In R. Bauböck & T. Faist (eds.), *Diaspora and transnationalism: Concepts, theories and methods* (pp. 295–322). Amsterdam University Press.
- Bettie, M. (2015). The scholar as diplomat: The Fulbright Program and America's cultural engagement with the world. *Caliban. French Journal of English Studies*, 54, 233–252.
- Böcü, G., & Başer, B. (2024). Transnational mobilization of future generations by non-democratic home states: Turkey's diaspora youth between empowerment and co-optation. *Ethnopolitics*, 23 (1), 34–58.
- Boyle, M., & Kavanagh, A. (2018). The Irish government's diaspora strategy: Towards a care agenda. *Rethinking the Irish diaspora: After the gathering*, 59–79.
- Brand, L. A. (2010). Authoritarian states and voting from abroad: North African experiences. *Comparative Politics*, 43 (1), 81–99.
- Brinkerhoff, J. M. (2019). Diasporas and public diplomacy: Distinctions and future prospects. *The Hague Journal of Diplomacy*, 14 (1–2), 51–64.

- Brubaker, R. (2005). The 'diaspora' diaspora. *Ethnic and Racial Studies*, 28 (1), 1–19.
- Cohen, N. (2016). A web of repatriation: The changing politics of Israel's diaspora strategy. *Population, Space and Place*, 22 (3), 288–300.
- Cohen, R. (1997). *Global Diasporas: An Introduction*. University of Washington Press.
- Çoklar, Ş. (2024). *Historical transformation of Türkiye's state policies towards Turkish migrants in the United States* [Unpublished master's thesis]. Bahçeşehir University Graduate School, Department of Migration Studies.
- Collyer, M. (2014). A geography of extra-territorial citizenship: Explanations of external voting. *Migration Studies*, 2 (1), 55–72.
- Collyer, M., & Vathi, Z. (2007). Patterns of extra-territorial voting. *Development Research Centre on Migration, Globalisation and Poverty Working Paper*, 22, 1–36.
- Délando Alonso, A., & Mylonas, H. (2019). The microfoundations of diaspora politics: Unpacking the state and disaggregating the diaspora. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45 (4), 473–491.
- Délando, A. (2014). The diffusion of diaspora engagement policies: A Latin American agenda. *Political Geography*, 41, 90–100.
- DiCarlo, L. (2008). *Migrating to America: Transnational social networks and regional identity among Turkish migrants*. Bloomsbury Publishing.
- Erman, T. (2013). The mosque community of 'lower-class' Turks in the United States: Quo Vadis? *International Journal of Turkish Studies*, 19 (1–2), 95–113.
- Faist, T. (1998). Transnational social spaces out of international migration: Evolution, significance, and future prospects. *European Journal of Sociology/Archives Européennes de Sociologie*, 39 (2), 213–247.
- Fitzgerald, D. (2008). *A nation of emigrants: How Mexico manages its migration*. University of California Press.
- Gamlen, A. (2008). The emigration state and the modern geopolitical imagination. *Political Geography*, 27 (8), 840–856.
- Gamlen, A. (2014). Diaspora institutions and diaspora governance. *International Migration Review*, 48, S180–S217.
- Grabowski, J. J. (2005). Prospects and challenges: The study of early Turkish immigration to the United States. *Journal of American Ethnic History*, 25 (1), 85–100.
- Güler, M. (2008). Turkish immigrants in the United States: Men, women, children. In D. Balgamiş & K. H. Karpat (Eds.), *Turkish migration to the United States* (pp. 151–172). University of Wisconsin Press.
- Hanafi, L., & Hites, D. (2017). Morocco and diaspora engagement: A contemporary portrait. *Africa and its Global Diaspora: The Policy and Politics of Emigration*, 61–82.
- Ho, E. L. E. (2011). 'Claiming' the diaspora: Elite mobility, sending state strategies, and the spatialities of citizenship. *Progress in Human Geography*, 35 (6), 757–772.
- Ho, E. L., & McConnell, F. (2019). Conceptualizing 'diaspora diplomacy': Territory and populations betwixt the domestic and foreign. *Progress in Human Geography*, 43 (2), 235–255.
- Karpat, K. H. (1985). The Ottoman emigration to America, 1860–1914. *International Journal of Middle East Studies*, 17 (2), 175–209.
- Karpat, K. H. (2008). The Turks finally establish a community in the United States. In D. Balgamiş & K. H. Karpat (Eds.), *Turkish migration to the United States* (pp. 173–192). University of Wisconsin Press.

- Kaya, A. (2019). Home-state politics towards Turkish emigrants. In *Turkish origin migrants and their descendants: Identities and modernities in Europe* (pp. 94–109). Palgrave Pivot, Cham.
- Kaya, İ. (2003). Shifting Turkish-American identity formations in the United States [Doctoral dissertation, Florida State University].
- Kaya, İ. (2004). Turkish-American immigration history and identity formations. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 24 (2), 295–308.
- Koinova, M., & Tsourapas, G. (2018). How do countries of origin engage migrants and diasporas? Multiple actors and comparative perspectives. *International Political Science Review*, 39 (3), 311–321.
- Kolbaşı-Muyan, G. (2023). Türkiye's diaspora engagement policy: Change in perspective since 2010. *Bilig*, (105), 99–128.
- Köse, M. (2023). The development of diaspora policies through political participation of Turkish diaspora [Doctoral dissertation, Istanbul University]. Unpublished doctoral dissertation.
- Köser-Akçapar, S. (2006). Do brains really go down the drain? Highly skilled Turkish migrants in the USA and the “brain drain” debate in Turkey. *Revue européenne des migrations internationales*, 22 (3), 79–107.
- Kurtuluş, B. (1999). *Amerika Birleşik Devletleri'ne Türk beyin göçü*. Alfa Basım.
- Levitt, P. (2001). Transnational migration: Taking stock and future directions. *Global Networks*, 1 (3), 195–216.
- Liu, H., & Van Dongen, E. (2016). China's diaspora policies as a new mode of transnational governance. *Journal of Contemporary China*, 25 (102), 805–821.
- Mencutek, Z. S., & Baser, B. (2018). Mobilizing diasporas: Insights from Turkey's attempts to reach Turkish citizens abroad. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 20 (1), 86–105.
- Moss, D. M. (2016). Transnational repression, diaspora mobilization, and the case of the Arab Spring. *Social Problems*, 63 (4), 480–498.
- Müller-Funk, L. (2018). Diaspora mobilizations in the Egyptian (post) revolutionary process: Comparing transnational political participation in Paris and Vienna. In *Diasporic Social Mobilization and Political Participation during the Arab Uprisings* (pp. 115–132). Routledge.
- Öniş, Z. (2004). Turgut Özal and his economic legacy: Turkish neo-liberalism in critical perspective. *Middle Eastern Studies*, 40 (4), 113–134.
- Østergaard-Nielsen, E. (2003). The politics of migrants' transnational political practices. *International Migration Review*, 37 (3), 760–786.
- Ragazzi, F. (2009). Governing diasporas. *International Political Sociology*, 3 (4), 378–397.
- Safran, W. (1991). Diasporas in modern societies: Myths of homeland and return. *Diaspora*, 1 (1), 83–99.
- Republic of Türkiye Turkish Embassy in Washington. (2022). *About us*. Republic of Türkiye Turkish Embassy in Washington. Accessed on March 12, 2025,
- Şanlıer Yüksel, Ö. İ. (2008). *Türkiye'den Amerika Birleşik Devletleri'ne göç eden birinci kuşak göçmenlerin yararlandığı kitle iletişim ortamlarının ulusaşırı kimlik dönüşümüne etkileri* [Doctoral dissertation, Anadolu University]. Unpublished doctoral dissertation.
- Schiller, N. G., Basch, L., & Blanc, C. S. (1995). From immigrant to transmigrant: Theorizing transnational migration. *Anthropological Quarterly*, 68 (1), 48–63.
- Senay, B., & Arkilic, A. (2024). Turkey's Diaspora Youth Diplomacy. In *Routledge Handbook of Turkey's Diasporas* (pp. 213–227). Routledge.
- Senouci, F. M. (2016). The Turkish diaspora in the United States: Immigration and identity formation.

- International Journal of Academic Research and Reflection*, 4 (2), 32–39.
- Sheffer, G. (2002). A nation and its diaspora: A re-examination of Israeli–Jewish diaspora relations. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 11 (3), 331–358.
- TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi). (1972). *Millet Meclisi Tutanak Dergisi* (January 17). https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d04/c001/mm__04001031.pdf
- Tsourapas, G. (2022). Transnational state practices and authoritarian politics. In *Handbook on Transnationalism* (pp. 128–140). Edward Elgar Publishing.
- U.S. Census Bureau. (2025). “Place of Birth for the Foreign-Born Population in the United States.” American Community Survey, ACS 1-Year Estimates Detailed Tables, Table B05006, 2022, <https://data.census.gov/table/ACSDT1Y2022.B05006?t=Place of Birth:Populations and People&y=2022>. Accessed on January 8, 2025.
- U.S. Customs and Border Protection, “Nationwide Encounters”, <https://www.cbp.gov/document/stats/nationwide-encounters>, accessed on 17 December 2024.
- U.S. Department of Homeland Security Office of Homeland Security Statistics, “Lawful Permanent Residents”, <https://ohss.dhs.gov/topics/immigration/lawful-permanent-residents>, accessed on 17 December 2024.
- Ünver, C. (2013). Changing diaspora politics of Turkey and public diplomacy. *Turkish Policy Quarterly*, 12 (1), 181–189.
- Varadarajan, L. (2010). *The Domestic Abroad: Diasporas in International Relations*. Oxford University Press.
- Vertovec, S. (1999). Conceiving and researching transnationalism. *Ethnic and Racial Studies*, 22(2), 447–462.
- Waldinger, R., & Fitzgerald, D. (2004). Transnationalism in question. *American Journal of Sociology*, 109 (5), 1177–1195.
- Yaldız, F. (2019). A Critical Approach to the Term Turkish Diaspora: Is there ‘the’ Turkish Diaspora?. *Bilig*, (91), 53–80.
- Yanasmayan, Z., & Kaşlı, Z. (2019). Reading diasporic engagements through the lens of citizenship: Turkey as a test case. *Political Geography*, 70, 24–33.
- Yavuzer, H. (2009). Amerika’daki Türkler ve kurmuş oldukları Türk dernekleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 1 (1), 171–198.
- Zohry, A., & Debnath, P. (2010). A study on the dynamics of the Egyptian diaspora: Strengthening development linkages. *International Organization for Migration (IOM)*.

Turkish Journal of Diaspora Studies

ISSN: 2717-7408 (Print) e-ISSN: 2757-9247 (Online)
Journal homepage: tjds.org.tr

Exploring the Intersection of Gender Roles, Religion, and Cultural Identity: The Case of Third-Generation Turkish Immigrants in France

Zeyneb Güşta Arık

To cite this article: Zeyneb Güşta Arık (2025) Exploring the Intersection of Gender Roles, Religion, and Cultural Identity: The Case of Third-Generation Turkish Immigrants in France, Turkish Journal of Diaspora Studies, 5(1), 22-43, DOI: 10.52241/TJDS.1590940

To link to this article: <https://doi.org/10.52241/TJDS.1590940>

Submission Date: 25 November 2024 **Acceptance Date:** 26 February 2025

Article Type: Research Article

© 2025 Zeyneb Güşta Arık. Published with license by Migration Research Foundation

Published online: 31 March 2025

Submit your article to this journal tjds.org.tr

Full Terms & Conditions of access and use can be found at
tjds.org.tr

Exploring the Intersection of Gender Roles, Religion, and Cultural Identity: The Case of Third-Generation Turkish Immigrants in France

Zeyneb Güşta Arık*

Abstract

This study examines gender role attitudes among third-generation Turkish immigrants in France, focusing on 18-25 year-olds who were born and raised in France, received formal education, and identify as highly religious. Using the cultural adaptation framework, it explores how these individuals navigate traditional Islamic gender norms, state secularism (laïcité), and egalitarian values. Through semi-structured interviews, the research highlights themes of gender roles, familial responsibilities, and the impact of education and religiosity on gender perceptions. The findings reveal a dynamic interplay between cultural heritage, religious teachings, and progressive societal values, with a notable shift toward egalitarian attitudes, particularly among women. The study underscores the role of education in shaping gender perspectives and the challenges of reconciling cultural and religious identities within a secular context. It provides insights to inform policies promoting social cohesion and gender equality in multicultural European societies.

Keywords : Migration, Turkish Diaspora, Integration, Gender, Religion

Toplumsal Cinsiyet Roller, Din ve Kültürel Kimliğin Kesişimini Keşfetmek: Fransa'daki Üçüncü Nesil Türk Göçmenler Örneği

Özet

Bu çalışma, Fransa'da doğup büyümüş, örgün eğitim almış ve kendilerini yüksek düzeyde dindar olarak tanımlayan 18-25 yaş arası bireyler üzerinden üçüncü nesil Türk göçmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını incelemektedir. Kültürel adaptasyon çerçevesine dayanan araştırma, bu genç yetişkinlerin geleneksel İslami toplumsal cinsiyet normları, laiklik ilkesi, eşitlikçi değerler ve Fransız toplumundaki kendilerine özgü konumları arasında nasıl bir denge kurmaya çalıştıklarını ele almaktadır. Gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerin nitel analizi sonucunda, toplumsal cinsiyet rolleri, ailevi sorumluluklar, eğitim ve dindarlığın toplumsal cinsiyet algıları üzerindeki etkisine dair temel temalar ortaya çıkarılmıştır. Bulgular; kültürel miras, dini öğretiler ve ilerici toplumsal değerlere maruz kalma arasında dinamik bir etkileşim olduğunu göstermektedir. Bu araştırma; göç, entegrasyon ve toplumsal cinsiyet dinamiklerine ilişkin literatüre katkı sağlamakta ve çok kültürlü Avrupa toplumlarında sosyal uyum ile toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemeye yönelik politikalara rehberlik edecek bulgular sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Göç, Türk Diasporası, Entegrasyon, Din, Toplumsal Cinsiyet

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Introduction

The gender role attitudes of third-generation Turkish migrants in France represent an important yet under-explored area of migration and gender studies. While there is increasing interest in how migrant communities navigate gender roles, the experiences of third-generation Turkish immigrants—who are caught between their Turkish cultural roots and the egalitarian values of French society—remain insufficiently explored. Born and raised in France, this generation faces the complex task of balancing their Turkish heritage with the gender equality values, family dynamics, and social expectations they encounter in French society. This research aims to explore how third-generation Turkish migrants, particularly those aged 18-25, perceive and navigate gender roles within their families.

The research question guiding this study is the following: How do third-generation Turkish immigrants, aged 18-25, who are educated and born and raised in France, navigate and perceive their gender roles within their families, considering the intersecting influences of gender, religiosity, and societal attitudes?

The study examines how various factors such as education, religiosity, and cultural integration influence these young adults' views on gender roles. It also investigates how the intersection of Turkish traditions and French societal values shapes the gender roles of these young adults. By focusing on this specific demographic, the research provides valuable insights into the ongoing transformation of gender norms within migrant communities and their implications for social cohesion and policy development.

Using qualitative research methods, specifically in-depth interviews, this study explores how third-generation Turkish migrants navigate gender roles. The research delves into how education, religious beliefs, and cultural integration interact to influence these young adults' perceptions and how they negotiate traditional gender norms with more egalitarian values.

This research contributes to a gap in the literature by specifically focusing on third-generation Turkish migrants aged 18-25 who have grown up within the framework of French integration policies. These individuals are exposed to both European insights from the host country and Islamic teachings from their families. By exploring these complexities, this study aims to deepen our understanding of how education, family upbringing, and cultural exposure shape gender attitudes, with implications for promoting gender equality and social cohesion in multicultural societies like France. This paper is organized as follows: the first section reviews literature on gender dynamics in migrant communities, focusing on Turkish migrants in France. The second section presents the theoretical framework and analysis concepts of assimilation, integration, religion, and gender equality. The third section outlines the methodology, including the interview process and data analysis. The final section discusses the findings and their policy implications and suggests areas for future research.

Conceptual Framework

France is home to a significant Muslim population, with recent studies highlighting its diversity and intergenerational evolution. According to Drouhot et al. (2023), Muslims account for approximately 10% of France's adult population, which translates to roughly 5.7 million individuals, reflecting a complex interplay of cultural, social, and religious practices influenced by migration and integration patterns. The Turkish population in France, including migrants and their descendants, is estimated to range between 600,000 and 800,000 (Küçüker Sirene, 2019). This means that Turkish individuals constitute about 10% to 14% of the total Muslim population in France.

The Turkish community in France, concentrated in urban centers such as Paris, Lyon, and Strasbourg, has its roots in the labor migration of the 1960s and 1970s. This migration was initially driven by economic opportunities, with Turkish migrants filling labor shortages in various industries (French Ministry of Interior, 2020). Over time, family reunification policies facilitated the growth and entrenchment of the Turkish community in France (Fargues, 2008, p. 8). The Turkish immigrants have contributed significantly to the cultural and economic landscape of France. They have established businesses, participated in various sectors, and maintained cultural and religious practices.

France's approach to integration is deeply rooted in its principle of *laïcité*, a concept often equated with secularism but distinct in its application and philosophy. While secularism generally refers to the separation of religion and state to ensure freedom of belief and religious expression, *laïcité* emphasizes the neutrality of the public sphere and seeks to exclude religious symbols and practices from state institutions (Bowen, 2006, p. 5; Baubérot, 2010, p. 13–15). This framework reflects a more stringent interpretation of secularism, aiming not just to protect religion from state interference but to limit religion's visibility in public life.

French integration policies emphasize the assimilation of immigrants into the *laïcité*, the republican values of the state, often leading to tensions with religious practices that visibly differ from the mainstream (Bowen, 2007, p.5-8). One prominent example of these tensions is the 2004 law banning conspicuous religious symbols in public schools, which specifically targeted Muslim girls wearing hijabs. The government justified this law as a measure to preserve *laïcité* and ensure equality in public education (Joppke, 2009, p.117). Another example is the 2010 law prohibiting face-covering veils, such as the niqab and burqa, in public spaces (Scott, 2007). This legislation has sparked considerable debate and controversy, with critics arguing that it disproportionately targets Muslims and restricts religious freedom (Laurence & Vaisse, 2006, p. 58).

In addition to these legal measures, France has implemented various integration programs to promote social cohesion and economic participation among immigrants. For instance, the Reception and Integration Contract (*Contrat d'Accueil et d'Intégration*)

requires new immigrants to attend language classes and civics training to better understand French values and societal norms (Weil, 2008, p. 67). The Republican Integration Contract (*Contrat d'Intégration Républicaine*), which replaced the CAI in 2016, continues this effort by providing mandatory training sessions on French history, values, and language proficiency to help immigrants integrate into society (Ministère de l'Intérieur, 2023). The French government also introduced the Hope for the Suburbs Plan (*Plan Espoir Banlieues*) in 2008, aiming to address socio-economic inequalities in urban areas with high immigrant populations. This program focused on education, employment, and community development to provide better opportunities for residents in marginalized neighborhoods (Fassin, 2013, p. 124). Additionally, the National Agency for Urban Renewal (*Agence Nationale pour la Rénovation Urbaine*) spearheads urban renewal projects in disadvantaged areas to improve living conditions and foster integration (Tissot, 2015, p. 212). France has further supported initiatives to combat discrimination in housing, employment, and education through the High Authority for the Fight against Discrimination and for Equality (*Haute Autorité de Lutte contre les Discriminations et pour l'Égalité*). This institution, established in 2005, investigates complaints and promotes equal opportunities for all residents, regardless of their religious or ethnic background (Laurence & Vaisse, 2006, p. 58).

Gender roles in Islam, influenced by cultural traditions and religious teachings, often prescribe distinct roles for men and women within the family and society (Esposito, 1992). This is reflected in the Quranic verse: "Men are the protectors and maintainers of women, because Allah has given the one more (strength) than the other, and because they support them from their means" (Quran 4, 34). This includes expectations regarding family responsibilities, such as childcare and household chores, which traditionally fall more heavily on women. Additionally, Hadith literature often reinforces these roles. For instance, a well-known Hadith reported by Al-Bukhari and Muslim states: "The Prophet (PBUH) said, 'Every one of you is a shepherd and is responsible for his flock. The leader of people is a shepherd and is responsible for his subjects. A man is the shepherd of his family and is responsible for his family. A woman is the shepherd of her husband's home and children and is responsible for them'" (Sahih Bukhari, Sahih Muslim). These teachings have historically shaped gender roles in Muslim communities, emphasizing a complementary division of labor between men and women.

Research has shown that individuals with high levels of religiosity often adhere more strictly to traditional gender norms (Diehl et al, 2009, p. 289). This is evident in the recurring debates over the Muslim headscarf, often perceived as a symbol of female oppression. Due to its prevalence in public discussions, this perceived negative correlation between Islam and gender equality deserves careful examination. For instance, a study by Read (2003, p. 487) on Arab American Muslims found that highly religious individuals were more likely to support traditional gender roles, believing that men should be the

primary breadwinners and women should be responsible for domestic duties and child-care. Similarly, in a study of Muslim communities in the United States, Peek (2005, p. 220) observed that religiously devout Muslims often maintained traditional views on gender roles, which were reinforced through community practices and religious teachings.

Individuals' gender attitudes are strongly influenced by their social background, with those who are better educated, female, and younger tending to hold more egalitarian views. Similarly, gender-related behaviors, such as the division of household tasks, decision-making within the household, and financial arrangements among couples, are influenced by factors like partners' resources, including income disparities and life circumstances (Blood and Wolfe 1960; Becker 1981; Treas 1993; Bianchi et al. 2000; Blossfeld and Drobnic 2001; Breen and Cooke 2005; Grunow, Schulz, and Blossfeld 2007). Research conducted among Turks in Germany (Idema & Phaet, 2007, p. 175) revealed that second-generation daughters exhibited a notable shift towards more egalitarian values, particularly among those with highly educated and egalitarian mothers. In contrast, sons tended to maintain traditional attitudes similar to their fathers, a tendency reinforced by the father's religious socialization goals and perceived discrimination.

Assimilation theories propose that migrants' attitudes gradually align with those predominant in the receiving society, leading to a departure from their cultural origins. According to classical assimilation theory, migrants are expected to adopt the values and behaviors of the host society over time, gradually shedding their cultural differences (Barnett et al., 2012). Transnationalism theory suggests, however, that migrants maintain a connection with their origin culture while also integrating aspects of the host culture, constructing their identity from both contexts (Bejarano et al., 2011, p. 526). As migrants assimilate, they may adopt aspects of the host society's lifestyle and value systems, including gender equality, especially in societies that actively promote these values (Bejarano et al., 2011, p. 533). The segmented assimilation theory (Huschek et al., 2011) argues that the extent to which migrants adopt the host society's values varies, influenced by social, economic, and cultural factors. Modernization theory (Norris & Inglehart, 2012, p. 297-300) suggests that, as migrants integrate, they are likely to adopt the egalitarian gender values prevalent in the host society, particularly if the society promotes these norms. Finally, multiculturalism theory (Röder, 2014) posits that while migrants may maintain elements of their original culture, they are still influenced by the broader cultural shift, including changes in gender roles, as they adapt to the new society. Thus, these studies indicate that assimilation is not just about economic or social integration, but also about the transformation of personal values and attitudes, including those regarding gender.

Research suggests that younger generations of Turkish migrants, particularly those born and raised in France, may adopt more egalitarian attitudes towards gender roles

(Idema & Phalet, 2007, p. 175-178). For instance, Pailhé (2015, p. 428) observed that while first-generation Turkish immigrant women tend to enter into unions earlier than French women, their descendants show a delay in union formation, aligning more closely with native French patterns (Pailhé, 2015, p. 420). This shift suggests an adaptation to the host society's norms regarding gender roles and family formation. Röder and Mühlau (2023, p.32) found that immigrant-origin youth in Europe, including those of Turkish descent, adapt their gender attitudes significantly to match the prevalent norms in their host countries. This adaptation is especially evident among younger, more acculturated individuals who have been exposed to the progressive values of their societies (Röder & Mühlau, 2023, p. 27). These findings underscore a trend toward egalitarian gender roles among Turkish immigrants in France, shaped by factors such as increased education and societal exposure.

These changes are often facilitated by the French educational system and workplace environments, which promote gender equality and provide opportunities for women to participate in the labor market. For example, second-generation Turkish women in France have been found to express greater aspirations for education and employment outside the home compared to their mothers (Diehl et al., 2009, p. 282).

Despite these influences, studies indicate that an increase in women's resources does not always result in greater gender equality; migrant families often maintain cultural traditions, including gender-role expectations, while also navigating changes brought about by industrialization and evolving societal norms. For instance, traditional family values, where gender roles are distinctly separated, may persist among migrants, particularly those originating from rural and less educated backgrounds (Timmerman, 2008). Research suggests that Turkish migrants often maintain traditional gender roles within their families, with women primarily responsible for domestic tasks and childcare while men are expected to be the primary breadwinners (Nauck, 2000, p. 223). This adherence to traditional gender norms is influenced by factors such as socio-economic status, level of education, and religiosity (Phalet & Schonpflug, 2001). This dynamic tension can lead to complex gender negotiations, especially among third-generation migrants, who may find themselves balancing the expectations of both their family heritage and the broader societal norms of their host country.

Given the lower levels of modernization in the countries of origin for many Muslim immigrants to the West (Norris and Inglehart 2004), it is expected that first-generation immigrants tend to show higher levels of religiosity and more traditional gender ideologies compared to Western European populations (Diehl et al., 2009, p. 277; Steinbach 2009). However, the religiosity and gender ideologies of subsequent generations are less well understood. The third generation is socialized in different contexts than their parents, which may influence both their religiosity and gender ideologies. Recent research

shows that while the level of religiosity remains stable across generations, there are changes towards more egalitarian gender ideologies among non-Western immigrant groups in Europe (Diehl et al., 2009, p. 279).

For migrants, particularly third generation, navigating between these cultural norms and the expectations of an egalitarian society can present challenges (Phalet & Schönflug, 2001). On one hand, they may face pressure to adhere to traditional gender roles within their families and communities, which prioritize patriarchal structures and gendered divisions of labor. On the other hand, they are exposed to French societal norms that promote gender equality and individual autonomy (Verkuyten, 2007, p. 286). As a result, third-generation Turkish immigrants often find themselves balancing between these competing influences, negotiating their identities and roles within the context of both their cultural heritage and the society in which they reside. This dynamic underscores the complexities of cultural adaptation and integration, particularly concerning gender dynamics, and highlights the need for nuanced approaches to addressing these issues within migrant communities in France. Despite these shifts, patriarchal values and gendered expectations continue to shape the experiences of Turkish migrant families in France, highlighting the ongoing negotiation between tradition and modernity within migrant communities.

Despite facing challenges related to integration and discrimination, the Turkish community has managed to preserve its cultural identity while adapting to the broader French society. Through this exploration, we can gain a deeper understanding of how these individuals adapt to the challenges of balancing personal and societal expectations in a multicultural yet secular context.

The following sections will explore the research process and findings. The methods section outlines the qualitative approach, including sampling, interviews, and data analysis. The findings section presents key themes, such as the negotiation of traditional and egalitarian values, education, religiosity, and the influence of French norms. The discussion interprets these findings about existing theories, considering implications for integration policies and gender equality. Finally, the conclusion summarizes the study's contributions and limitations and suggests future research directions on gender roles and cultural integration in migrant communities.

Methods

In this study, a qualitative research design was employed to explore the gender roles of third-generation Turkish immigrants aged 18-25, born and raised in France, with a focus on the division of tasks, childcare, and house chores, and their perspectives on egalitarian gender roles and their ties with religion.

France was chosen as the focal point for this study for several reasons. Firstly, France

has a significant population of Turkish migrants, particularly in urban centers such as Paris, Lyon, and Strasbourg (French Ministry of Interior, 2020), making it a relevant context for examining the experiences of this community. Secondly, France has a distinctive approach to integration, characterized by its principle of *laïcité*, which emphasizes the separation of religion and state. This unique socio-political context provides an interesting backdrop for exploring how Turkish migrants navigate their cultural and religious identities within a society governed by *laïcité*.

By narrowing the focus to third-generation individuals who have grown up in France and received an education, this study highlights the unique socio-cultural context in which they have been raised. It recognizes that education plays a crucial role in shaping attitudes toward gender roles, potentially influencing how individuals adhere to traditional norms or adopt more egalitarian views. Additionally, this study examines how these young adults navigate the intersection of religious teachings and patriarchal gender roles within the context of French society, offering a nuanced understanding of their experiences and attitudes.

Semi-structured interviews served as the primary method of data collection as they provide a balance between flexibility and structure, allowing for open-ended responses while ensuring that key topics are covered consistently across participants (Bryman, 2016). Participant selection involved purposeful sampling to ensure diversity in the sample. Criteria for inclusion specified third-generation Turkish immigrants aged 18-25 residing in France. Sampling was conducted to encompass a range of demographic characteristics, including age, educational background, employment status, and geographic location. A sample size of seven participants was collected in the study.

The data collection procedure involved recruiting participants through community organizations, social media platforms, and personal networks. Informed consent was obtained from each participant, outlining the purpose of the study, their rights, and the confidentiality measures in place. Interviews were conducted between March 2024 and May 2024, both virtually via Skype and face-to-face. With participants' consent, interviews were audio-recorded to facilitate accurate data capture. Detailed field notes were also taken during and after the interviews to record non-verbal cues and researcher reflections.

Data analysis employed thematic analysis, a systematic approach to identifying patterns and themes within qualitative data. Interview transcripts were coded, with data organized into meaningful categories and subcategories. The interpretation of the coded data involved synthesizing themes and narratives that captured participants' experiences and perspectives. Overall, this methodology aimed to conduct a rigorous qualitative study that provides valuable insights into the gender roles and perspectives of third-generation Turkish immigrants in France.

Table 1 - *Demographic Table of the Participants*

Participant	Age	Gender	Educational Background	Employment Status	Geographic Location	Religiosity	Marriage Status
P1	22	F	University Student	Employed	Lyon	Highly Religious	Single
P2	22	M	Master Student	Employed	Saint-Claude	Highly Religious	Single
P3	21	F	High School	Unemployed	Lyon	Highly Religious	Single
P4	23	F	High School	Unemployed	Lyon	Highly Religious	Engaged
P5	22	F	University Student	Employed	Lyon	Highly Religious	Single
P6	20	M	University Student	Employed	Straousburg	Highly Religious	Single
P7	22	M	University Student	Employed	Bourg en Bresse	Highly Religious	Single

Findings

The analysis of the participants’ responses reveals several key themes regarding their gender roles, the influence of religiosity, and their adaptation to French societal norms. The results are organized into the following sections: *Gender Role Perceptions*, *Influence of Religiosity*, and *Adaptation to French Cultural Norms*.

Gender Role Perceptions

Participants exhibited a range of perspectives on gender roles. Most of the respondents expressed more egalitarian views, advocating for shared responsibilities in childcare and house chores. The findings of the study illuminate a spectrum of perspectives on gender roles among third-generation Turkish immigrants in France, revealing a complex interplay between tradition, modernity, and personal experiences. A notable example is from a 22-year-old female participant (P1) who described the traditional roles within her family: “My father works, and my mother is a housewife. She is responsible for everything but earning money. My father is only responsible for bringing in money; he does not even care how the money will be spent. My mother decides on that. She organizes everything in the house.” (P1, 15 March 2024, via Skype). This quote underscores the traditional division of labor that persists in some Turkish households, where men are seen as breadwinners and women as homemakers.

However, this participant also expressed a desire for a more egalitarian arrangement in her future marriage, indicating a shift towards more modern gender roles. She stated, “I would not want the same thing to happen to me when I get married. I want to share responsibilities with my husband.” This sentiment reflects a broader trend among the younger, third-generation Turkish immigrants who aspire to balance household responsibilities more equally between partners.

The participant further highlighted that her mother’s dissatisfaction with the traditional division of tasks has influenced her views. She mentioned, “My mother also advises that as well. She is not happy with the division of tasks.” This indicates that even within traditionally structured households, there are internal critiques and desires for change, particularly from women who experience the brunt of household responsibilities. This finding suggests that intergenerational communication within families can play a significant role in shaping more egalitarian gender role attitudes among the younger generation.

Another 21-year-old female participant (P5) provided insights into how parental influence and the pursuit of education shaped her views on gender roles. She described her upbringing in a small village in France, noting the early marriages among her peers: “I grew up in a small village in France. Almost all my friends from childhood got married at an early age.” However, her father’s progressive outlook played a crucial role in her and her brother’s educational pursuits: “My father advised me and my brother to study in bigger cities such as Paris or Lyon, and we moved when I was 17.” (Interview with P5, Ankara, 28 April 2024).

Just like P1 despite adhering to traditional gender roles at home, the participant’s father held progressive views about education and independence: “Even though my father—just like the rest of the Turkish fathers—is satisfied with the gender roles in our home, he always advised us to earn our own money and study.” This juxtaposition highlights a complex dynamic where traditional values coexist with aspirations for greater gender equality, particularly in the realm of education and career.

The participant also shared her father’s occasional underestimation of household work: “Sometimes he comments, ‘What is hard with washing and cooking? I could do that as well.’ But he is not aware of how hard it is for women both mentally and physically.” This underscores a common disconnect between traditional perceptions of gender roles and the actual experiences of women who perform these tasks.

Interestingly, the participant’s father, despite his traditional views, encouraged both his children to pursue education and share responsibilities: “Unlike our relatives and neighbors, he wanted both me and my brother to study, earn our money, and share the responsibilities equally.” This support extended to the household, where she was not expected to do house chores simply because she was the daughter: “My father and my

mother never asked me to do house chores even though I was the only daughter in the home.”

The move to a bigger city for education marked a significant transition: “We learned everything when we moved from our home and had to learn everything on our own.” This experience of living independently reinforced the importance of sharing responsibilities and balancing traditional expectations with modern egalitarian values.

She also highlighted the significant impact of her educational journey on her views about marriage and gender roles. She reflected on how attending high school in a larger city broadened her perspectives: “If I hadn’t attended high school in another city, I would have married early like my peers.” This shift in environment exposed her to new ideas and possibilities: “Because I studied in high school in a big city, I realized that marriage is not the sole purpose of life. I understood that studying and earning money are priorities.”

The participant emphasized the crucial role her mother played in supporting her aspirations: “My mother also supported me a lot in this regard. She told me not to marry until I earned my own money.” This parental encouragement was pivotal in shaping her ambitions and delaying early marriage.

A 20-year-old male participant (P6) from Strasburg discussed the significant impact of family support and the environment in shaping gender role perceptions. He highlighted the dichotomy within the Turkish diaspora: “There are two extremes here—those who only hang out with other Turkish expatriates and think like expatriates, and those who completely resemble the French.” Despite her family’s adherence to traditional gender roles, they supported her desire for more egalitarian roles: “My family behaved according to traditional gender roles, but they always supported my being more egalitarian” (Interview with P6, 16 March 2024, via Skype).

Reflecting on her friends who remained in their small town, the participant noted the contrast in their life choices: “All my friends who stayed in the small town for high school are already married and have children.” He attributed their traditional mindset to their insular environment: “They all have the typical expatriate Turkish mindset because their surroundings are just like them. They don’t even associate with the French because they find them too open-minded.”

The participant further explained how her peers, despite living in France, maintained a lifestyle reminiscent of their rural origins: “They live as if they have never left their villages. They still live like they are in Yozgat in ‘70s.” This observation underscores the role of social and environmental factors in perpetuating traditional gender roles among Turkish immigrant communities in smaller towns.

Influence of Religiosity

Participants also acknowledged the significance of religious teachings in views on gender roles. Participant (P1): “Our religion places great importance on men working and taking responsibility for women.” She cited Islamic principles that define financial responsibilities within the family: “According to Islam, a woman’s money belongs to her, and a man’s money belongs to the entire family.”

The participant emphasized her desire for financial independence: “I want to work and earn my own money, not just because of responsibility but because I want to have my own money.” This statement reflects a blend of traditional and modern values, showcasing her attempt to balance personal independence with religious teachings.

Another participant (P5) detailed the profound influence of her religious upbringing on her gender role perceptions. She described her family’s commitment to religious practices: “I was raised in a family that places great importance on religious values. My parents pray, and so do I. We regularly attend religious gatherings at the mosque, especially those organized by Milli Görüş.” This context provided a foundation for her evolving views on gender roles. Through participation in mosque activities and guidance from community members, the participant received reinforcement of traditional gender roles: “The sisters at the mosque remind me of the responsibilities men have over women.” These teachings have gradually influenced her stance on gender equality: “I used to believe that men and women are absolutely equal and that everyone should earn money, but now I think differently” (Interview with P5, Ankara, 28 April 2024).

While she still supports women’s financial independence, her understanding of religious expectations has led to a nuanced view: “Women should earn money, but the responsibility of the household falls on men according to our religion. Therefore, men should save money before marriage.” This shift reflects a balance between modern aspirations for gender equality and adherence to traditional religious roles.

A 20-year-old recently engaged participant (P4) provided insight into the balancing act between traditional religious norms and contemporary economic realities. She expressed a strong commitment to religious teachings, stating, “If I wasn’t forced to, I wouldn’t even go out for shopping because that’s what’s right religiously.” However, she acknowledged the necessity of adapting to current circumstances: “But nowadays, men don’t fully meet their responsibilities, and everything is very expensive, so I work to help my fiancé.” Reflecting on family history, she criticized the educational disparity practiced by her grandfather, who sent his uncle to school but not his mother: “I don’t think it was right that my grandfather sent his brother to school but not my mother.” Despite this, she emphasized the importance of education for both genders in today’s context: “I will support my children to get an education and a profession.” She noted that her grandfather might have acted differently given today’s conditions, highlighting the evolving

nature of gender roles: “Maybe my grandfather would have done the same if it was in his time, but since circumstances have changed today, there must be innovations without stepping outside Islamic lines.” (Interview with P4, 17 April 2024, via Skype).

This participant’s experience underscores the complex interplay between adhering to traditional religious expectations and adapting to modern economic and social realities. It highlights a generational shift in attitudes towards gender roles, influenced by both religious teachings and contemporary necessities. This narrative provides a nuanced understanding of how third-generation Turkish immigrants in France navigate and reconcile traditional and modern gender expectations within their familial and cultural contexts.

A 22-year-old male participant (P2) shared insights into his personal experiences and future aspirations regarding gender roles. He described a household where both parents worked and shared household chores: “Both of my parents work, and they also divide the housework.” However, as a single individual living alone, he takes full responsibility for household tasks: “I do everything in my own house.” Looking ahead to marriage, he expressed his intention to maintain equality in household responsibilities with his future spouse: “When I get married, we will share everything equally” (Interview with P2, 26 April 2024, Ankara).

Despite advocating for an egalitarian division of tasks, the participant emphasized the traditional view of male responsibility within Islam: “But religiously, the responsibility lies with the man. That’s why the man should earn more money and take more responsibility.” This reflects a nuanced understanding of gender roles, balancing personal beliefs with societal expectations rooted in religious teachings.

This tendency towards egalitarian gender roles is also reflected by another participant, P7, who grew up in a small city in France. In his household, everyone shared responsibilities for daily chores, including cooking, cleaning, and washing dishes. He explains, “My mom was born in France and attended university. Although she doesn’t work now, her open-minded mindset sets us apart from the rest of the Turkish community” (Interview with P7, 26 March 2024, via Skype).

P7 differentiates his family from the rest of the Turkish community by their pursuit of higher education and their lack of concern for status symbols like expensive cars or traditional occupations such as running a kebab shop or construction business. He elaborates, “In the town where I grew up, I didn’t see a single Turk who cared about studying, self-development, or intellectual pursuits. All they cared about was the car they drove, the money they earned, and showing off to their relatives in Turkey.” He confirms the stereotypical image of Turkish people in France and describes small towns as a microcosm of Turkey in the 1970s.

When asked about his relationship with religion, he explains, “I grew up equating

Islam with the Turkish community. They acted like they were the only Muslims in the world, and no one else could be Muslim. My parents taught me Islam well but also told me I was free to make my own decisions. I should be the one to make the choice.” This indicates that traditional religious and cultural tendencies differ in third-generation households.

P7 further states the following:

“When I moved to Lyon, I met intellectual Muslims who study, work in quality jobs, and are open-minded. They were just like me. I started going to Milli Görüş Camii, which was very different from DITIB Mosques. The talks in the mosques were in French, addressing current problems of Muslims. They organized activities that interested young people and included other Muslims such as Moroccans, Arabs, and Tunisians. Now I pray five times a day and am the vice-president of the Milli Görüş Youth.”

His explanation portrays Turkish families in small towns as strictly traditional and closed off, with limited acceptance of non-Turkish Muslims.

When asked about his views on gender roles, he expresses the following:

“I grew up in a home where I learned everything just like my sisters. Our responsibilities were the same. If my wife wants to work, she can work. If she wants to stay at home, she can stay, but our responsibilities at home will be equal, just as my mother taught me.”

He adds, “My beliefs do not contradict Islam; these traditional gender roles do not come from Islam but are fully traditional. I used to struggle to differentiate them, but once I got to know truly religious third-generation Muslims with an intellectual mindset, I saw the difference.” His strong connection with his peers through the mosque allowed him to compare different groups within the Turkish community in France. He describes the young Turkish generation in small villages as close-minded and shallow. He also notes that his peers see him as degenerative because he decided to study, unlike the rest of them. He emphasizes that he can bring together the positive qualities of both Turkish and French cultures, creating a mindset that does not contradict his religion.

The findings from this study reveal a complex and nuanced landscape of gender role attitudes among highly religious, third-generation Turkish immigrants in France. The participants’ experiences and perspectives illustrate a dynamic interplay between traditional cultural values, religious teachings, and the influence of modern European societal norms.

One of the key themes that emerged from the interviews is the persistence of traditional gender roles within the family. For instance, a 22-year-old female participant (P1)

highlighted the conventional division of labor in her household, where her father was the breadwinner and her mother managed all household responsibilities: “My father works, and my mother is a housewife. She is responsible for everything but earning money.” This division aligns with traditional Islamic teachings, which often emphasize distinct roles for men and women (Quran 4:34; *Sahih Bukhari*, *Sahih Muslim*).

Adaptation to French Cultural Norms

The desire for more egalitarian gender roles is evident among the younger generation. The same participant expressed her aspiration for a different arrangement in her future marriage, stating, “I want to share responsibilities with my husband.” This sentiment reflects a broader trend among third-generation immigrants, who, despite their traditional upbringing, are influenced by the egalitarian values prevalent in broader French society.

The role of education and parental influence is significant in shaping these attitudes. A 21-year-old female participant discussed how her father’s progressive views on education influenced her outlook on gender roles: “Even though my father—just like the rest of the Turkish fathers—is satisfied with the gender roles in our home, he always advised us to earn our own money and study.”

Interestingly, the findings also reveal a tension between religious adherence and modern gender role expectations. A 20-year-old recently engaged female participant (P4) expressed her commitment to religious teachings while acknowledging the need to adapt to contemporary economic realities: “But nowadays, men don’t fully meet their responsibilities, and everything is very expensive, so I work to help my fiancé.” This indicates a pragmatic approach where religious values are balanced with the practicalities of modern life.

Another participant, a 22-year-old male (P2), provided insight into how religious beliefs influence his view on gender roles. Despite advocating for an equal division of household tasks, he maintained that “religiously, the responsibility lies with the man.” This underscores the enduring influence of religious teachings on gender role perceptions, even among those who espouse more egalitarian views in practice.

Discussion

The concept of intersection is crucial in understanding these findings. Third-generation Turkish immigrants in France navigate multiple intersecting identities, including their cultural heritage, religious beliefs, and the societal norms of their host country. This intersection shapes their unique experiences and attitudes towards gender roles. It is noteworthy to say that the previous generation also motivates their children to adopt more egalitarian roles. Even though they cannot change their reality, they support their children to change the future.

The study aligns with existing literature suggesting that the level of religiosity and traditional gender ideologies tend to persist across generations, although there are shifts towards more egalitarian views, particularly among women (Diehl et al., 2009, p. 277; Idema and Phalet, 2007). The egalitarian shift among third-generation immigrants is more visible among young people who pursue higher education.

Given that all participants declare themselves to be highly religious, regularly attending mosque and praying, the impact of education and connections with broader society appear to be more influential determinants of gender roles. Participants who grew up in small cities highlight the small-mindedness of the Turkish community and note that being a progressive Muslim can lead to social criticism. This aligns with existing literature that emphasizes the role of education and social integration in shaping more egalitarian gender roles among immigrant communities.

Research indicates that higher levels of education are associated with more egalitarian views on gender roles (Inglehart & Norris, 2003). Educated individuals are more likely to question traditional gender norms and advocate for equality (Thornton, Alwin, & Camburn, 1983, p. 211). Additionally, social integration, particularly interaction with diverse groups, has been shown to foster progressive attitudes towards gender roles (Berry, 1997). This is evident in the experiences of participants who moved to larger cities and encountered intellectual Muslims who balanced their religious beliefs with open-minded and progressive views.

For instance, P7 describes the contrast between the conservative, traditional attitudes prevalent in small towns and the more progressive, inclusive environment he found in Lyon. He notes that in his small town, the Turkish community was primarily focused on material success and social status, while education and intellectual pursuits were undervalued. This is consistent with findings from Koydemir and Schütz (2012), who argue that immigrant communities in less urbanized areas may adhere more strictly to traditional cultural norms.

Furthermore, P7's experience at the *Milli Görüş Camii* in Lyon, where discussions and activities were inclusive and addressed contemporary issues, underscores the importance of social networks in shaping religious and cultural identities (Peek, 2005, p. 227). The mosque's focus on engaging with a diverse Muslim community, including Moroccans, Arabs, and Tunisians, provided a broader perspective and reinforced egalitarian values.

The findings from this study reveal a nuanced and complex landscape of gender role attitudes among highly religious, third-generation Turkish immigrants in France. Participants exhibited a range of perspectives, from traditional to more egalitarian views, shaped by a dynamic interplay between cultural heritage, religious beliefs, and the influence of modern European societal norms.

One key theme is the persistence of traditional gender roles within many families, as highlighted by participants like P1, who described a conventional division of labor in her household. This aligns with existing literature that emphasizes the enduring influence of traditional gender norms among immigrant communities (Quran 4:34; [Sahih Bukhari](#), [Sahih Muslim](#)). However, the younger generation's desire for more egalitarian arrangements indicates a significant shift. P1's aspiration to share responsibilities with her future husband reflects broader trends among third-generation immigrants who, despite their traditional upbringing, are influenced by the egalitarian values prevalent in French society.

Education and parental influence play critical roles in shaping these attitudes. The experience of P5, whose father encouraged both his children to pursue education and independence, underscores the transformative impact of education on gender role perceptions. This supports findings from Inglehart and Norris (2003) that higher education levels are associated with more egalitarian gender views.

Interestingly, the study reveals a tension between religious adherence and modern gender role expectations. P4's pragmatic approach to balancing religious values with contemporary economic realities highlights this tension, reflecting similar findings in more recent literature on immigrant adaptation and integration. Recent studies show that immigrants often navigate complex intersections between their cultural beliefs and the societal norms of their host countries, especially regarding gender roles. For example, research has demonstrated that while religious adherence remains a significant aspect of identity, the pressures of modern economic demands can lead to more flexible and pragmatic approaches to traditional gender expectations ([Işık, 2022, p. 48](#); [Çelebi, 2023, p. 127](#)). Additionally, the adaptation process within immigrant communities reveals a gradual shift toward more egalitarian gender roles as younger generations engage with the broader social and economic environments in their host countries ([Zhou, 2021](#); [Kaya & Demirtaş, 2020](#)).

However, these overlapping identities—religious, cultural, and modern—also present a challenge in terms of participants' sense of belonging. Many participants feel torn between the values of their immigrant community, which may emphasize traditional gender roles, and the broader, more egalitarian values promoted in French society. This internal conflict can create feelings of alienation as participants struggle to reconcile their cultural heritage with their desire to integrate fully into the social fabric of their host country. The conflicting demands of these multiple identities often lead to a sense of being neither fully accepted within their community nor fully integrated into mainstream society.

These insights contribute to the broader understanding of how immigrant communities navigate and reconcile traditional and modern gender expectations within their familial and cultural contexts. The study aligns with existing literature suggesting that while

traditional gender ideologies persist across generations, there are notable shifts towards more egalitarian views, particularly among women and those who pursue higher education (Diehl et al., 2009, p. 289).

Conclusion

This study provides valuable insights into the gender role attitudes of third-generation Turkish migrants in France, revealing a complex negotiation between traditional cultural values, religious beliefs, and modern European societal norms. While many participants still adhere to traditional gender roles, particularly within family structures, a noticeable shift towards more egalitarian views is emerging, especially among younger generations and those exposed to higher education. Education plays a significant role in shaping these attitudes, with participants who received higher education displaying more progressive views on gender roles.

Parental influence also emerged as key, with several participants reporting that their parents encouraged education and financial independence, fostering more egalitarian perspectives. For example, a female participant shared that although her father maintained traditional gender roles at home, he encouraged both her and her sibling to pursue their education and become financially independent.

The study also highlights the role of social integration in shaping gender perceptions. Participants who lived in larger, more diverse urban environments were more likely to adopt progressive views on gender roles compared to those in smaller, more conservative towns. This suggests that exposure to diverse social environments can play a crucial role in shaping gender attitudes. Additionally, the intersection of religiosity and modern gender expectations was an important theme as participants navigated the balance between religious teachings and contemporary gender norms. Some participants expressed a desire for gender equality while acknowledging the traditional gender roles prescribed by religion.

While offering valuable insights, this study has several limitations that should be considered. First, the small sample size of seven participants limits the generalizability of the findings. Although the study captures rich qualitative data, the small number of participants means the results may not be representative of the broader population of third-generation Turkish immigrants in France. Therefore, caution should be taken when applying these findings to the entire community.

Another limitation is that since the data were collected through semi-structured interviews, participants may have provided responses that they felt were socially acceptable or aligned with cultural norms, particularly on sensitive issues such as gender roles and religion. This could affect the authenticity of their accounts, as participants might have unintentionally skewed their responses to meet perceived expectations.

A variety of potential research avenues can be explored to deepen our understanding of the gender role attitudes of third-generation Turkish migrants in France. One possible direction is a longitudinal study comparing the gender role perceptions of first, second, and third-generation Turkish migrants. Such research could reveal how gender expectations evolve across generations as migrant families become more integrated into French society. Additionally, a comparative study examining gender role attitudes across different Muslim communities in France—such as North African—would offer a broader understanding of how different cultural backgrounds shape gender norms and their transformation within a French context.

In conclusion, this research highlights the complex negotiation of gender roles among third-generation Turkish migrants in France, shaped by the intersection of cultural heritage, religiosity, and exposure to French values of gender equality. The study underscores the critical role of education and socio-economic factors in influencing gender perceptions, while also examining how French integration policies and societal norms impact these individuals' gender attitudes. By exploring these dynamics, the research provides valuable insights into the ongoing transformation of gender norms within migrant communities, contributing to broader discussions on migration, cultural integration, and gender equality in multicultural societies. Further research in this area can help inform policies that promote social cohesion and gender equality, addressing the specific needs of migrant communities in France.

Orcid

Zeynep Güşta Arık <https://orcid.org/0009-0008-7978-3824>

Conflicts of Interest: The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

References

- Al-Bukhari, M. I. (870). *Sahih al-Bukhari*. (M. M. Khan, Trans.).
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5–34. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x>
- Bejarano, C., Manzano, A., & Montoya, C. (2011). Tracking the Latino gender gap: Gender attitudes across sex, borders, and generations. *Sociology Compass*, 5(11), 939–953. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2011.00429.x>
- Bowen, J. (2006). *Why the French don't like headscarves: Islam, the state, and public space*. Princeton University Press.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5th ed.). Oxford University Press.
- Carol, S., & Koopmans, R. (2013). Dynamics of contestation over Islamic religious practices in Western Europe. *Ethnic and Racial Studies*, 36(7), 1214–1234. <https://doi.org/10.1080/01419870.2013.785782>
- Cesari, J. (2006). *When Islam and democracy meet: Muslims in Europe and in the United States*. Palgrave Macmillan.
- Çelebi, E. (2023). Religion and gender role adaptation among immigrant communities in Europe. *Journal of Migration Studies*, 18(2), 123–139. <https://doi.org/10.1016/j.jms.2023.01.008>
- Diehl, C., Koenig, M., & Ruckdeschel, K. (2009). Religiosity and gender equality: Comparing natives and Muslim migrants in Germany. *Ethnic and Racial Studies*, 32(2), 278–301. <https://doi.org/10.1080/01419870801961784>
- Drouhot, L., Aubry, P., & Ogg, J. (2023). *La population musulmane en France: Un état des lieux démographique et sociologique*. INSEE. Retrieved from <https://www.insee.fr/en/statistiques/3556794>
- Esposito, J. L. (1992). *Women in Muslim family law*. Syracuse University Press.
- Eurostat. (2019). Migrant integration statistics. *Statistics Explained*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migrant_integration_statistics
- Fargues, P. (2008). Emerging demographic patterns across the Mediterranean and their implications for migration through 2030. *Migration Policy Institute*. <https://www.migrationpolicy.org/research/emerging-demographic-patterns-across-mediterranean-and-their-implications-migration-through>
- Fassin, D. (2013). *Enforcing order: An ethnography of urban policing*. Polity Press.
- Fernando, M. L. (2009). The veil in the West: Christian Joppke, Veil: Mirror of identity (Cambridge, Polity Press, 2009). *European Journal of Sociology*, 50(3), 519–522. <https://doi.org/10.1017/s000397560999035x>
- Gallard, J., & Nguyen, J. (2020, November 6). Il est temps que la France appelle à de véritables sanctions contre le jeu d'Erdogan. *Marianne*. Retrieved January 21, 2025, from <https://www.marianne.net/agora/tribunes-libres/il-est-temps-que-la-france-appelle-a-de-veritables-sanctions-contre-le-jeu-erdogan>
- Idema, H., & Phalet, K. (2007). Transmission of gender-role values in Turkish-German migrant families: The role of gender, intergenerational, and intercultural relations. *International Journal of Intercultural Relations*, 31(2), 169–185. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2006.07.003>
- İşık, Y. (2022). Navigating religious identity and gender expectations in immigrant families. *International Journal of Social Integration*, 15(1), 45–62. <https://doi.org/10.1080/ijsi.2022.1087910>
- Inglehart, R., & Norris, P. (2003). *Rising tide: Gender equality and cultural change around the world*. Cambridge University Press.

- Inglehart, R., & Norris, P. (2004). *Sacred and secular: Religion and politics worldwide*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511790861>
- Inglehart, R., & Norris, P. (2012). Muslim integration into Western cultures: Between origins and destinations. *The Political Quarterly*, 83(3), 292–304. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2012.00951.x>
- Joppke, C. (2009). *Veil: Mirror of identity*. Polity Press.
- Kaya, A., & Demirtaş, F. (2020). Intergenerational shifts in gender role expectations among Turkish immigrants in Europe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(3), 459–475. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1710420>
- Koydemir, S., & Schütz, A. (2012). Psychosocial adjustment and mental health of Turkish immigrants in Germany. *International Journal of Psychology*, 47(3), 187–195. <https://doi.org/10.1080/00207594.2011.626047>
- Küçüker Sirene, Ö. (2019, January 24). De la discrétion à la mobilisation, les Turcs de France sortent de l'ombre. *TRT France*. Retrieved January 21, 2025, from <https://www.trt.net.tr/francais/europe/2019/01/24/de-la-discretion-a-la-mobilisation-les-turcs-de-france-sortent-de-l-ombre-etude-1132484>
- Laurence, J., & Vaisse, J. (2006). *Integrating Islam: Political and religious challenges in contemporary France*. Brookings Institution Press. <https://doi.org/10.7864/j.ctt6wpftj>
- L'Intérieur, M. de. (n.d.). Accueil. <https://www.immigration.interieur.gouv.fr/>
- Ministère de l'Intérieur. (2023). Le contrat d'intégration républicaine. Retrieved January 21, 2025, from <https://www.interieur.gouv.fr/>
- Mitchell, T. (2017, November 29). Methodology: Europe's growing Muslim population. *Pew Research Center*. <https://www.pewresearch.org/religion/2017/11/29/appendix-a-methodology-europes-muslim-population/>
- Muslim, I. H. (875). *Sahih Muslim*. (A. H. Siddiqui, Trans.).
- Nauck, B. (2000). Integration or ethnic stratification? The need for integration of migrants in Germany and France. *The European Journal of Social Sciences*, 38(2), 219–236.
- Pailhé, A. (2015). Union formation and partner choice in a cross-national perspective: The role of exogamy in immigrant integration. *Demographic Research*, 33(16), 409–442. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2015.33.16>
- Peek, L. (2005). Becoming Muslim: The development of a religious identity. *Sociology of Religion*, 66(3), 215–242. <https://doi.org/10.2307/4153097>
- Phalet, K., & Schönplüg, U. (2001). Intergenerational transmission of collectivism and achievement values in two acculturation contexts: The case of Turkish families in Germany and Turkish and Moroccan families in the Netherlands. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(2), 186–201. <https://doi.org/10.1177/0022022101032002006>
- Read, J. G. (2003). The sources of gender role attitudes among Christian and Muslim Arab-American women. *Gender & Society*, 17(4), 483–500. <https://doi.org/10.1177/0891243203255672>
- Röder, A., & Mühlau, P. (2023). Gender attitude convergence among immigrant-origin youth in Europe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 50(8), 2023–2043. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2023.2287404>
- Scott, J. W. (2007). *The politics of the veil*. Princeton University Press.
- Simon, P. (2012). French national identity and integration: Who belongs to the national community? *Migration Policy Institute*. <https://www.migrationpolicy.org/pubs/FrenchIdentity.pdf>

- Thornton, A., Alwin, D. F., & Camburn, D. (1983). Causes and consequences of sex-role attitudes and attitude change. *American Sociological Review*, 48(2), 211–227. <https://doi.org/10.2307/2095106>
- Timmerman, C. (2008). *Gender role behavior and migration: The case of Turkish and Moroccan immigrants in Europe*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4020-6179-4>
- Tissot, S. (2015). *Good neighbors: Gentrifying diversity in Boston's South End*. Verso Books.
- Verkuyten, M. (2007). Social psychology and multiculturalism. *Social and Personality Psychology Compass*, 1(1), 280. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2007.00011.x>
- Weil, P., & Porter, C. (2008). *How to be French: Nationality in the making since 1789*. Duke University Press. <https://doi.org/10.1515/9780822389477>
- Zhou, M. (2021). Generational change in immigrant communities: A study on gender norms and adaptation. *Migration and Society*, 8(4), 56–72. <https://doi.org/10.1111/mgs.12324>

Turkish Journal of Diaspora Studies

ISSN: 2717-7408 (Print) e-ISSN: 2757-9247 (Online)
Journal homepage: tjds.org.tr

Türkiye'nin Mevcut Göçmen Yapısı ve Göçmenlerin Coğrafi Dağılımı: Suriyeliler ve Afganlar Örneği

Moh Asmahil Kohan

To cite this article: Moh Asmahil Kohan (2025) Türkiye'nin Mevcut Göçmen Yapısı ve Göçmenlerin Coğrafi Dağılımı: Suriyeliler ve Afganlar Örneği, Turkish Journal of Diaspora Studies, 5(1), 44-74, DOI: 10.52241/TJDS.1624988

To link to this article: <https://doi.org/10.52241/TJDS.1624988>

Submission Date: 22 January 2025 **Acceptance Date:** 10 March 2025

Article Type: Research Article

© 2025 Moh Asmahil Kohan. Published with license by Migration Research Foundation

Published online: 31 March 2025

Submit your article to this journal tjds.org.tr

Full Terms & Conditions of access and use can be found at
tjds.org.tr

Türkiye'nin Mevcut Göçmen Yapısı ve Göçmenlerin Coğrafi Dağılımı: Suriyeliler ve Afganlar Örneği

Moh Asmahil Kohan*

Özet

Uluslararası göç bağlamında Türkiye, geçmişten günümüze farklı uyruk ve kimliklere sahip göçmenler için önemli bir hedef ülke olmuştur. Bu çalışmada, Türkiye'nin geçmişten günümüze değişen göç paradigmaları, göç politikaları ve ülkedeki göçmenlerin yapısı özellikle Suriyeli ve Afganistanlılar bağlamında ele alınmaktadır. Makalede, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi, verilerin analizi için de tematik analizi kullanılmaktadır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye'nin mevcut göç yapısını, göçmenleri Türkiye'ye gelmeye motive eden faktörleri, göçmenlerin coğrafi dağılımını ve göçmenler ile ev sahibi topluluk arasındaki uyumu incelemektir. Araştırmanın bulguları, göçmenler ile ev sahibi topluluk arasındaki uyumun geliştirilmesinin, eğitim girişimlerinin etkili bir şekilde uygulanması ve göçmenlerin ülke içindeki coğrafi dağılımını ele alan politikaların kullanılmasıyla desteklenebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler : Göçmenler, Uluslararası Göç, Uyum, Suriyeliler, Afganlar.

Türkiye's Current Migrant Structure and Geographical Distribution of Migrants: The Case of Syrians and Afghans

Abstract

Türkiye has historically been a destination for migrants from different nationalities and identities. This study analyzes the evolution of Türkiye's migration paradigms, policies, and migrant demographics from a historical perspective, with a particular focus on the contexts of Syrian and Afghan migrants. This research uses content analysis as a qualitative research method and thematic analysis to facilitate data analysis. The aim of this research is to examine the current immigration structure of Türkiye, the factors that motivate migrants to come to Türkiye, the geographic distribution of immigrants, and the cohesion between immigrants and the host community. The findings of this research indicate that the development of cohesion between immigrants and the host community can be supported through the effective implementation of educational initiatives and the use of policies that address the geographic distribution of immigrants within the country.

Keywords : Immigrants, International Migration, Harmony, Syrians, Afghans.

* Doktora Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Milletlerarası Özel Hukuk bölümü, Ankara, Türkiye

Giriş

Türkiye, çeşitli dönemlerde gerçekleşen uluslararası göç hareketlerinin sosyoekonomik, sosyodemografik, sosyokültürel ve siyasi etkileri ile karşılaşmış, günümüzde de karşılaşmaya devam etmektedir. Osmanlı döneminde Anadolu toprakları Polonyalı, İspanyol, Tatar ve Yahudilerin göçlerine şahit olurken, 20. yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber nüfus mübadeleleri ve etnik Türklerin ana vatana dönüşüyle yeni göç akınlarıyla yüz yüze kalmıştır. Tahminlere göre 1920-1990 yılları arasında yaklaşık 1,7 milyon çoğu Türk kökenli Müslüman göçmen, özellikle Balkan ülkelerinden Türkiye'ye göç etmişlerdir (Düvell, 2014). Lozan Antlaşması'nın akabinde gerçekleşen nüfus mübadelesi ekonomik, siyasal, kültürel ve sosyal etkileri nedeniyle Türkiye açısından 20. yüzyılda gerçekleşen ilk büyük göç sınavı olarak değerlendirilmektedir (Ünver, 2003). Türkiye, 1960'lı yıllardan önceki dönemde genel olarak göçmenlere ev sahipliği yapan ülke iken, 1961 tarihi itibarıyla Türkiye'den Avrupa'ya ve dünyanın diğer bölgelerine gerçekleşen işgücü göçü ve işçi göçmenlerin aile fertlerinin göçüyle göç veren ülkeler arasında yer almaya başlamıştır.

Türkiye coğrafi konumu itibarıyla çeşitli dönemlerde göç hareketlerine maruz kaldığından göç yönetimine dair paradigma değişimlerini de tecrübe etmiştir. Örneğin Osmanlı dönemi ve Cumhuriyetin kuruluşu döneminde bir hedef ülke olan Türkiye, 1960'lı yıllardan itibaren göçe kaynaklık eden ülkelere birisi olmuştur. 1970'li yılların sonları itibarıyla Türkiye yine bir rol değişimi ile uluslararası göç hareketleri bağlamında kaynak ülke yerine transit ve hedef ülke konumuna gitmiştir. 1979 İran devriminden kaynaklanan göçlere 1989 yılında Bulgaristan'dan gelen göçmenlere; Ayrıca Doğu Avrupa ve Eski Sovyetler Birliği ülkelerinden gelen transit veya düzensiz işçi göçmenlere, uluslararası koruma talebinde bulunan İran, Irak, Afganistan ve Afrika ülkelerinden gelen sığınmacılara, yabancı beyin göçüne ve emekliliğini Türkiye'de geçirmek isteyen yabancılara ev sahipliği yapmaktadır (Ünver, 2003; İçduygu et al., 2013, s. 2).

Uluslararası göç hareketleri bağlamında Türkiye'nin tecrübe ettiği rol değişiminde çeşitli faktörlerden bahsedilmektedir. Bu faktörler arasında bir yandan uzak veya yakın bölgelerden Türkiye'ye yönelen göç hareketleri yer alırken diğer taraftan Türkiye'nin bölgesel ve uluslararası göç rejimleri ve sistemleri ile kurduğu bağlantıların niteliğinden kaynaklanan etkiler söz konusu olmaktadır. Küreselleşme sürecinin yoğunlaşmasının ve etkilerinin de bu faktörler arasında yer aldığı ifade edilmektedir (İçduygu & Aksel, 2012, s. 20). Dolayısıyla hem farklı bölgelerden gelen göçmenler hem de Türkiye'nin küreselleşmeyle değişen göç sistemi ülkenin göçmen yapısının yanı sıra göç ve iltica hukuk sisteminin ve hatta bu sistemdeki göçe dair ilgili kavramların çeşitlenmesine yol açmıştır. 2011 yılında Suriye'de meydana gelen iç savaş sonucu başlayan kitlesel göç, 2021 yılında ABD güçlerinin Afganistan'dan çekilmesiyle patlak veren ülkeden kaçış göçü, Rusya-Ukrayna savaşının neden olduğu insan hareketliliği, ayrıca Afrika ve Asya'nın diğer

bölgelerinde sürekli olarak yaşanan istikrarsızlık ve iklim değişikliğine bağlı yer değiştirmeler Türkiye'nin uluslararası göçten etkilenmesinde çarpan etkisi doğurmuştur. Türkiye'ye yönelen bu göçler bir yandan siyasi, sosyoekonomik ve sosyokültürel etkilere neden olmuş; bir yandan da ülkenin göçmen yapısının nicelik ve nitelik olarak değişmesine sebebiyet vermiştir. Son 100 yılda Türkiye'ye yönelen göç hareketleri dikkate alındığında bu sürecin başlangıç noktasında yaşanan göçler ırk, din, dil, kültür açılarından¹ daha homojen yapıda iken, son zamanlarda gerçekleşen göç hareketleri daha heterojen olarak gerçekleşmiştir (Kilberg, 2014). Bu da Türkiye'nin modern göç tarihinde iki önemli değişime neden olmuştur: Birinci değişim, Türkiye'nin kaynak ülke pozisyonundan transit ve hedef ülke konumuna kaymasıdır. İkinci değişim ise dar bir göçmen yapısının geniş, kapsamlı ve çeşitli etniğe sahip göçmenlerden oluşan bir yapıya evrilmesidir. Türkiye'nin göçmen yapısındaki yaşanan bu çeşitlilik bir yandan toplum içerisinde çok kültürlülüğün zenginleşmesi ve kültürlerarası etkileşimin yaygınlaşmasına yol açarken; diğer yandan, göç yönetimi, iskân politikaları ve göçmenlerin uyum süreçlerinin zorlaşmasına ve çeşitli sosyal problemlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, konuya yönelik faaliyetlerin aktif şekilde yürütülmesinin zaruri olduğunu ifade etmek mümkündür. Diğer bir ifadeyle, mevcut göç hareketlerindeki yaşanan bu çeşitlilik ve yoğunluk hem göç yönetiminin hem de uyum² politikalarının geçmişe göre proaktif ve daha dinamik olması gerektiğini göstermektedir.

Uluslararası göç hareketlerine ev sahipliği yapan ülkelerin; ekonomik, siyasi ve toplumsal açıdan çeşitli yeni zorluklarla karşılaştıkları ifade edilebilir. Bu sorunları çözebilmek için, ev sahibi toplum ile göçmenler arasında sosyal ve kültürel farklılıkların yol açtığı gerilimleri azaltacak; toplumsal huzuru, sosyal bütünleşmeyi ve uyumu destekleyecek çözümler geliştirilmesi önerilmektedir.

Ayrıca ev sahibi toplum ile göçmenler aralarındaki huzurun sağlanması ve geleceğe yönelik birlikte hareket etmelerinin güçlendirilmesi için uygulanan uyum ve içermeye politikalarında her iki tarafın da değerlerinin dikkate alınması gerekir. Nitekim, bu konunun önemi ve göçmenlerin ev sahibi toplum içerisinde aktif aktör oldukları gerçeği Almanya'ya giden işçiler hakkında "biz işçi istedik, insanlar geldi" diyen Fisher'in bu sözleriyle özetlenebilir (Adıgüzel, 2016, s. 173; Mandel, 2008, s. 150).

Araştırmanın Yöntemi

Türkiye'nin mevcut göçmen yapısını ve göçmenlerin coğrafi dağılımını konu edinen bu çalışmada yabancıların özellikle Suriyeli ve Afganistanlı göçmenlerin Türkiye'ye gelişi

¹ Irk, din, dil ve kültür gibi faktörlerin yanı sıra kaynak ülke, göç sebepleri ve göç rotaları gibi konularda da çeşitlilik bulunmaktadır.

² Örneğin Balkanlar'dan Türkiye'ye gelen göçmenlerin din, dil ve akrabalık bağları münasebiyle ev sahibi toplum ile hızlı bir şekilde uyum sağladıkları ifade edilebilir.

gereçekleri, geliş şekilleri ve Türkiye'deki coğrafi dağılımlarının incelenmesi için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Toplumda meydana gelen olgulara odaklanan ve bu olguları farklı açılardan inceleyen nitel araştırma yöntemi, modern hayatın karmaşıklığını ve bu karmaşıklığa neden olan faktörleri belirlemede kullanılan önemli araçlardan biridir. Morgan'a göre nitel araştırma yöntemi, insanın kendi potansiyelini keşfetmek ve oluşturduğu toplumun ve sosyal hayatın derinliklerine inmek için kullandığı bir metot olarak tanımlanabilir (Baltacı, 2019, s. 370-371).

Bu çalışmada, konunun demografik, coğrafi, sosyolojik, kültürel, ekonomik, yasal ve politik yönlerinin incelenmesi için disiplinler arası bir perspektif benimsenmiştir. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi ve tematik analiz kullanılarak, Türkiye'nin mevcut göçmen yapısı, göçmenlerin coğrafi dağılımı, uyumu, göç nedenleri ve yerleşim amaçları gibi belirli temalar; çeşitli araştırmalar, raporlar, yasalar ile ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların istatistikleri bağlamında ele alınmıştır.

Tematik analiz; mevcut verilerden belirli temaların seçilmesi, analiz edilmesi, derinlemesine betimlenmesi ve raporlanması için kullanılan bir yöntemdir (Braun & Clarke, 2006, s. 79). Bu çalışmada kullanılan tematik analiz yöntemi ile gözden geçirilen verilerden belirli temalar belirlenerek derinlemesine analiz edilmiştir. Örneğin Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından yayınlanan istatistikler, raporlar veya haberlerden düzenli, düzensiz ve uluslararası koruma başvuru sahibi ve statü sahibi yabancıların sayısı, coğrafi dağılımı ve hukuki statüleri gibi temalar, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan raporlar ve istatistiklerinden ise göçmenlerin evlenme ve eğitim gibi bazı demografik özellikleri, ayrıca Türkiye'de yabancılara satılan konutlardan hareketle en çok konut alan uyruklar tespit edilmiştir. Yine, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yayınlanan veriler gözden geçirilerek Türkiye'de çalışma izni alan yabancıların uyrukları, kökenleri ve sayıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Belirlenen konular tematik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu temaların incelenmesi ile göçmenlerin özellikle Suriye'li ve Afganistanlıların Türkiye'ye gelişi, Türkiye'nin mevcut göçmen yapısına yansımaları, göçmenlerin coğrafi dağılımı ve ev sahibi toplum ile uyumu araştırılmıştır.

Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve

Uluslararası göç hareketlerini, nedenleri ve sonuçları itibarıyla farklı kavramlarla değerlendirmek mümkündür. Bu göçler, göç eden bireylerin isteği doğrultusunda gerçekleşip gerçekleşmemesine bağlı olarak gönüllü ya da zorunlu göç olarak tanınmaktadır. Gönüllü göçler genel olarak bireysel gerçekleşirken, zorunlu göçlerde kitlesel akınlar yaşanmaktadır. Bu bağlamda, uluslararası göçler aynı zamanda, sayısal açıdan, bireysel veya kitlesel göç olarak ikiye ayrılmaktadır. Gerçekleşen bu göçlerde göçmenlerin hedef ülkeye girişi, kalışı veya çıkışları ile ilgili ülkenin yasalarına uygunluk sağlayıp sağlayamadığı açısından

düzenli ve düzensiz göç olarak nitelendirilmektedir. Aynı zamanda, göçün nedenlerini merkeze alan, ayrıca ülkelerin göç politikalarına yön veren göç teorilerinin incelenmesi uluslararası göç hareketlerindeki dinamiklerin tespiti açısından önem arz etmektedir. Bu kuramlarda, bir yandan, hedef ülkedeki çekici faktörler ön plana çıkarken; diğer taraftan ise menşe ülkedeki zorluklar veya sorunlar göçün itici faktörleri olarak tanıtılmaktadır. Örneğin neo-klasik göç teorisine göre göç, işgücünün çeşitli piyasalarda karşılaştığı faydaların farklı olması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bir başka ifade ile, bu kurama göre göçün temel nedeni, ülkeler arasındaki ekonomik farklılıklar ve göçmenlerin daha iyi ücretler ve iş olanakları bulmak için göç etmeleridir (Deniz, 2016, s. 195-196; Asar, 2020, s. 38-39).

Ekonomik bağlamda bir diğer kuram ise ikili işgücü piyasası kuramıdır. Bu teoriye göre uluslararası göç hareketleri göçmenlerin aldıkları bireysel kararlardan daha ziyade, piyasanın talepleri ve istekleri sonucunda gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, sözkonusu kurama göre, emek karşısında elde edilecek ücretler yerine, göç alan ülkelerin nitelikli veya nitelsiz göçmenlere duydukları ihtiyaç, göçe neden olmaktadır (Piore, 2018; Nalbant, Eseler ve Göksoy Sevinçli 2022, 14-15).

İtme ve çekme kuramı ise göçü, bir yandan kaynak ülkedeki itici faktörlerin (işsizlik, savaş, zulüm, iklim krizleri veya doğal afetler), diğer taraftan da hedef ülkedeki çekici etmenlerin (güvenlik, insan haklarına saygı, daha iyi ekonomik imkanlar) etkisi sonucunda gerçekleştiğine işaret etmektedir. Bu kuramda olumsuz faktörler itmeyi, olumlu faktörler ise çekmeyi ifade etmektedir (Lee, 1966; Adıgüzel G. , 2020, s. 35-37).

Uluslararası göçler bağlamındaki bir diğer kuram ise ilişkiler ağı (*Network*) veya sosyal ağlar kuramıdır. Sosyal ağlar kuramında, gerçekleşen göçlerin bireyler veya gruplar arasındaki gelişmiş ilişkilerden nasıl etkilendiği ele alınmaktadır. Bu kuramda, göçün nedenlerinden ziyade göç olgusunun kendi kendini üreten yapısı ve bu yapının sürekliliği ele alınmaktadır (Erdoğan, 2019, s. 39-40). Bu kuramda yer alan sosyal ağ kavramı, daha önce hedef ülkeye göç edenler ile sonradan bu ülkeye göç etmek isteyenler arasındaki arkadaşlık, akrabalık veya topluluk bağlarının etkisinden bahsetmektedir (Massey et al., 1993, s. 448; Nalbant et al., 2022, s. 15-16).

Yukarıda bahsedilen kuramlarda, uluslararası göç hareketlerinin genel olarak ekonomik, sosyal veya siyasal faktörlerden kaynaklandığı belirtilmektedir. Ancak günümüzde yaşanan göç hareketleri incelendiğinde, bu göçlerin ekonomik nedenler ya da daha iyi bir hayat bulma arayışından ziyade, insanların can güvenliği, hayatta kalma ve yaşam haklarının korunması amacıyla gerçekleşmesi dikkat çekicidir (Asar, 2020, s. 40).

Ülkelerin göçe bakış açısının değerlendirilmesi, bu ülkelerin göçmen kabulü konusunda nasıl bir politika benimsediklerini göstermektedir. Bir başka tabir ile ülkeler ekonomik, sosyal, siyasal veya toplumsal yapıları ile uluslararası rekabetteki konumlarına bağlı

olarak göçmen kabulü konusunda farklı politikalar uygulamaktadırlar. Örneğin çok kültürlülüğü, evrensel insan hakları ilkelerini, ekonomik büyümeyi ya da iş gücü ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan ülkelerin göçmen kabulü konusunda açık kapı politikalarına veya daha esnek uygulamalara yer verdikleri görülmektedir.

Açık kapı politika uygulayan ülkelerin yasal olarak göç ile ilgili düzenlemelerinde çeşitli değişikliklere yer verilmektedir. Göçmenlerin özellikle düzensiz gelenlerin ev sahibi ülkenin işgücü açığını doldurabilecekleri ve ekonomik büyümeye katkıda bulunabileceklerinden ülkede kalmalarına, çalışmalarına ve çeşitli hizmetlerden faydalanmalarına olanak sağlanmaktadır (Hendow & Qaisrani, 2024, s. 4, 26).

Açık kapı politikası kapsamında kabul edilen göçmenler, kabul eden ülkenin küresel ticaretteki konumunu güçlendirmesine ve demografik sorunlarını çözmesine katkıda bulunabilir. Ancak, açık kapı politikası uygulayan ülkelerin coğrafi konumları ve göçmen kabul etme gerekçeleri bağlamında aralarında farklılıklar görülebilir. Örneğin; savaş, iç çatışma veya iklim krizlerinin yaşandığı bölgelerden kitlesel göçler genellikle ilk olarak komşu ya da bölge ülkelerine yönelmektedir. Bu durumda, komşu ülkelerin sığınmacılara yönelik açık kapı politikaları, daha çok insani gerekçelerle ve uluslararası insan hakları hukukundan kaynaklanan yükümlülüklerle ilişkilidir.

Bu bağlamda, ekonomik ya da demografik nedenlerle açık kapı politikası benimseyen ülkelerin; düzenli veya düzensiz, gönüllü ya da zorunlu göçmenleri belirli ölçülerde kabul ettikleri söylenebilir. Ayrıca; insani, ekonomik veya diğer nedenlerle açık kapı politikası uygulayan ülkelerin, yalnızca göçmen kabul etmekle kalmayıp, göçmenlerin ülke içindeki coğrafi dağılımı, uyumu ve haklarının korunmasını sağlamak için gerekli politikaları hayata geçirmesi büyük önem taşımaktadır.

Uyum politikalarının göçmenlerin ve ev sahibi toplumun güvenliği için önemli araçlardan olduğu, göçmen kabul eden ülkelerin bir kısmının bu konuda çeşitli uygulamaları hayata geçirerek başarılı sonuçlar elde ettikleri ifade edilmelidir (Corrie, 2021).

Ancak Arap Baharı, Suriye iç savaşı, 2015 yılında Avrupa'da yaşanan mülteci krizi, COVID-19 salgını ve Rusya-Ukrayna savaşı gibi krizlerin etkisiyle kitlesel göç akınlarına maruz kalan ülkeler, zamanla ekonomik, siyasal ve toplumsal baskılarla karşı karşıya kalmıştır. Bu baskılar, söz konusu ülkelerin sınırlarında veya ülke içinde özellikle düzensiz göçmenlere yönelik daha kısıtlayıcı ve sert politikalar benimsemelerine yol açmıştır (Hendow & Qaisrani, 2024, s. 18-29; Eirik, 2023; Daniel & Jürgen, 2024, s. 107-108). Özellikle AB ülkeleri bağlamında bu tür kısıtlamaların son dönemde devam ettiği belirtilmekte (Elsa, 2024) ve bu durum, göçmenlerin uyum sürecini zorlaştırarak temel hak ve özgürlüklerine erişimlerini kısıtlamaktadır.

James Hollifield tarafından 1992 yılında literatüre dahil edilen liberal paradoks kuramı, bu durumu özetleyerek modern devletlerin göç politikalarını ve bu politikaların

neden çelişkili ve çoğu zaman tutarsız kaldığını anlamakta kolaylık sağlamaktadır. Bu ülkeler, bir yandan ekonomik gereklilikler nedeniyle göçe kapılarını açmak zorunda kalırken, diğer yandan siyasi, hukuki ve güvenlik endişeleri sebebiyle göçmenlere karşı sıkı politikalar uygulama çelişkisi yaşamaktadır. Bu durum, liberal paradoks olarak tanımlanmaktadır (Hollifield, 2022, s. 413). Bu söylem göçün yalnızca ekonomik bir mesele olmadığını, aynı zamanda sosyal ve siyasal boyutları olan bir olgu olduğunu da vurgulamaktadır (Hollifield, 2022; James F, 2004 , s. 885; Katharina, 2024, s. 681). Hein de Haas'a göre, serbest piyasayı güçlendirmek amacıyla göç alan, özellikle Batı ülkeleri, serbest piyasa ekonomisinin gelişimini desteklemek, ev sahibi toplumun göçmen karşıtı taleplerine yanıt vermek ve göçmenlerin insan haklarını korumak gibi üç farklı olgunun arasında (üçlem - *trilemma*) sıkışıp kalmakta, ancak bu üç çelişen olgudan biri göz ardı edilebilmektedir (Haas, 2023, s. 272).

Türkiye coğrafi konumu, kültürel zenginliği ve güçlü ekonomisi sebebiyle çeşitli dönemlerde uluslararası göç hareketlerine ev sahipliği yapmıştır. Örneğin, Cumhuriyet döneminde Balkan ülkeleri dışında Müslüman veya Türk soylu gruplardan oluşan, zulüm veya işkence, savaş veya iç çatışma gibi zorlayıcı durumlar nedeniyle sığınma arayışında olan yüzlerce Türkistanlı (Osman Kubilay, 2007, s. 256), ve Türk soylu Afganistanlı sığınmacının Anadolu'nun farklı bölgelerine yerleştirilmesi için açık kapı politikası uygulanmıştır. Tarihi ve kültürel bağlar, insani, ahlaki ve uluslararası hukuktan kaynaklanan sorumluluklar ile bu kitlelerin sığınma talepleri sonucunda, Türkiye bu göçmenlere yönelik açık kapı politikası benimsemiştir. 2011-2020 tarihleri arasında Suriye'de meydana gelen iç karışıklıklar nedeniyle kitlesel zorunlu göçe mecbur kalan yaklaşık 3,6 milyon kişiye ev sahipliği yapan Türkiye'nin (GİB, Kitlesel Akınlar; Sıtkı, 2022, s. 85), bu süreç içerisinde de insani gerekçelerle Suriyeli mültecilere yönelik açık kapı politikası uyguladığı söylenebilir.

Ayrıca, Türkiye'nin AB müktesebatına uyum sürecinde sığınma politikalarına getirdiği değişikliklerin etkisinden de bahsedilebilir. Bu süreçte Türkiye sağlıklı bir göç yönetimi oluşturabilmek ve göçmenlerin iskanı, uyumu ve haklarının korunması için iç hukukunda değişiklikler yapmıştır. Yasal ve kurumsal olarak getirilen bu düzenlemeler ülkenin göç yönetimi ve uluslararası koruma bağlamında yeni politikaların uygulamasını beraberinde getirmiştir. Türkiye'nin insani gerekçelerle uyguladığı açık kapı politikasının yanı sıra; ülkenin kamu düzeni, kamu sağlığı ve kamu güvenliğinin korunması için kısıtlayıcı politikalara da yer verildiği söylenebilir. Düzensiz göç, insan ticareti ve insan kaçakçılığı ile mücadele ve sınır güvenliğinin kontrolü için uygulanan politikaların, kısıtlayıcı politikalar arasında yer aldığı ifade edilebilir.

Türkiye'ye Yönelen Göç Türleri ve Türkiye'nin Göçmen Yapısı

Her zaman olduğu gibi günümüzde de ekonomik, siyasi, kültürel ve coğrafi faktörler (Yıldırım, 2022, s. 2) göç hareketleri açısından hem itici hem de çekici unsurlar olarak sayılmaktadır. Türkiye son zamanlarda elde ettiği ekonomik başarılar, canlandırdığı ilişkiler, imzaladığı ikili veya çok taraflı sözleşmeler ile anlaşmalar ve coğrafi konumu itibarıyla dünyanın farklı bölgelerinden gönüllü ya da zorunlu olarak göç eden düzenli, düzensiz ve sığınma arayışında olan göçmenler için hem transit hem de hedef ülke olarak seçilmektedir. Nitekim farklı kökene sahip ve dünyanın çeşitli yerlerinden Türkiye'ye gelen göçmenlerin oluşturduğu çeşitliliği ülkenin çoğu bölgesinde, özellikle büyük şehirlerde, görmek mümkündür. Örneğin Hollanda, Almanya, İngiltere ve İsviçre'den Türkiye'ye gelen emekliler ve turistler; Suudi Arabistan'dan gelen turistler; Afrikalı futbolcular ve sokak satıcıları; Gürcü inşaat işçileri; Batılı iş adamları; Suriyeli bahçıvanlar; Özbek, Kırgız, Moldovalı ve Türkmen bakıcılar ve işçiler; Afgan çobanlar; Mısırlı, Somalili ve Afgan dükkân sahipleri (Düvell, 2014) ve dünyanın farklı ülkelerinden eğitim amaçlı Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenciler, Türkiye'nin mevcut göçmen yapısının kapsamlı ve farklı kimliklerden oluştuğunu gözler önüne koymaktadır.³

Yasal olarak bir ülkede bulunan göçmenlerin hizmetlere erişimleri, toplumsal uyumları, güvenlik ve özgürlüklerinin sağlanması ev sahibi ülkenin göç politikasının önemli unsurlarıdır. Bu durum ülkede bulunan düzenli göçmenlerin niteliksel ve niceliksel yapılarının belirlenmesi ve ülkedeki coğrafi dağılımlarının netleşmesine yardımcı olacaktır. Ancak düzensiz göç ve kitlesel göç akınlarında göç yönetimi, uyum politikaları, ülkenin göçmen yapısı ve göçmenlerin coğrafi dağılımının belirlenmesi daha güç olacaktır. Bir ülkede bulunan yabancılar özellikle düzensiz ve kitlesel şekilde gelenler dinamik ve güncel bir göç yönetim sistemine tabi tutulmadıkları takdirde, bir yandan ev sahibi ülkede daha heterojen bir nüfusun oluşmasına yol açarken, diğer taraftan, uyum politikalarının başarısız olmasına, sosyodemografik, sosyokültürel ve sosyoekonomik endişelerin meydana gelmesine neden olmaktadır.

Türkiye'ye gelen göçmenlerin göç biçimleri ve statülerine göre düzenli göçmen, düzensiz göçmen ve uluslararası koruma kapsamında olan göçmenler olarak üçe ayırmak mümkündür.

Düzenli Göçmenler

Son yıllarda Türkiye, uluslararası göç hareketliliği bağlamında konumu, ekonomisi ve güvenliği açısından; seyahat, çalışma, eğitim, yerleşim, evlilik, ticaret ve yatırım gibi

³ Türkiye'nin göçmen yapısında oluşan çeşitliliği il göç idaresi başkanlığına işlemlerini takip etmek amacıyla müracaat eden yabancıların uyrukları ve bazı demografik özelliklerini gözlemleyerek de tespit etmek mümkündür.

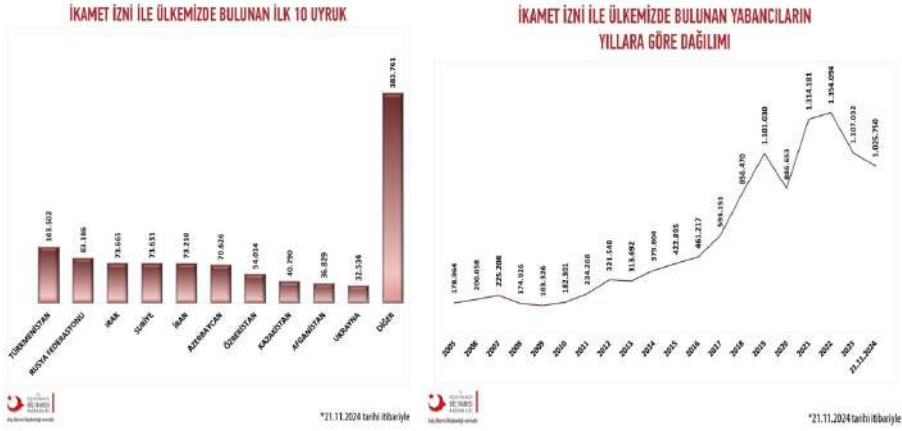
nedenlerin yanı sıra sığınma ve iltica arayışındaki yabancılar için de transit veya hedef ülke olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifade ile son zamanlarda bölgedeki bazı kaynak ülkelerde yaşanan ekonomik, güvenlik, sosyal veya çevresel zorluklar insanları göç etmeye zorlarken Türkiye'deki ekonomik gelişme, kültürel imkanlar ve coğrafi avantajlar Türkiye'nin göçe cazip bir ülke olmasına sebebiyet vermektedir. Hein de Haas'a göre hedef ülkedeki çekici unsurların yanı sıra göç etmek isteyen bireydeki istek, kabiliyet ve göç güzergâhlarının elverişli olması göçün gerçekleşmesi açısından etkileyici unsurlar olarak kabul edilmektedir (de Haas, 2021, s. 2, 16, 17).

Hedef ülkenin ve göç güzergâhlarının göçe uygunluğu ve bireylerdeki göç etme isteğinin mevcudiyetine kaynak ülkedeki itici unsurları da ekleyince göç olayının düzenli veya düzensiz olarak gerçekleşmesinde etkili olan unsurların birleştiği söz konusudur.

Düzenli olarak Türkiye'ye gelen göçmenlerin genel olarak eğitim, çalışma, seyahat, tedavi, yatırım ve aile birleşimi gibi gerekçelerle geldiklerini söylemek mümkündür. Göç kuramları bağlamında, Türkiye'ye düzenli olarak göç eden yabancıların göç hareketleri, ekonomiyle bağlantılı kuramların yanı sıra itme ve çekme kuramı çerçevesinde de ele alınabilir.

Düzenli olarak Türkiye'ye gelen yabancıların oluşturduğu kültürel ve toplumsal çeşitlilik Türkiye'nin göçmen yapısının kapsamının genişlediğine işaret etmektedir. Ancak bu kapsamda sadece düzenli göçmenlerin değil, uluslararası koruma statüsü altında bulunan yabancıların da yer aldığı söylenebilir. Düzenli göçün kültürel ve toplumsal yararları ve ülke ekonomisine kazandırdığı maddi katkılarının yanı sıra yönetilme kolaylığı ve görünürlüğü itibarıyla her ülkenin tercihidir. Türkiye, özellikle son yıllarda yasal göçler bağlamında hem turistik ve yaşam amaçlı hem de öğretim, yatırım ve tedavi gibi amaçlarla dünyanın farklı yerlerinden gelen yabancılar için cazip ve uğrak bölgelerden biri olarak görülmektedir. Yabancıların düzenli olarak Türkiye'ye girişleri dışında ülke sınırları içerisinde düzenli olarak kalışları -veya yasal olarak çalışmaları- da düzenli göçün önemli konularındandır (ICMPD & İKA, 2018-2019, s. 34). Yasal olarak Türkiye'ye giriş yapan yabancıların vize veya vize muafiyetlerinin tanıdığı süreden daha fazla ülkede kalmak istediklerinde ikamet izni almaları gerekmektedir.

Yayınlanan son istatistiklere göre çeşitli ikamet izinleriyle Türkiye'de bulunan yabancı sayısının 21 Kasım 2024 tarihi itibarıyla toplam 1.025.750 kişi olduğu belirtilmektedir. İkamet izni ile Türkiye'de bulunan yabancıların uyruklarına bakıldığında ise ilk üç ülke arasında Türkmenistan, Rusya Federasyonu ve Irak vatandaşlarının yer aldığı görülmektedir (GİB, 2024).

Grafik 1: Uyruklarına göre ikamet izni alan yabancıların sayısı ve yıllara göre dağılımı

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (<https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>)

Çeşitli ikamet izinleri kapsamında Türkiye’de bulunan yabancıların hem sayısal ve kültürel özelliklerine hem de uyrukları ve geldikleri bölgelerine bakıldığında Türkiye’nin düzenli göçmen yapısının kapsamının çeşitlendiği ve genişlediği görülmektedir. İkamet izniyle Türkiye’de yaşayan yabancıların ülke genelindeki coğrafi dağılımında etkili olan faktörler arasında; yatırım, çalışma ve eğitim fırsatlarının bulunması, akrabalık bağları, etnik ve kültürel benzerlikler, coğrafi özellikler, günlük ihtiyaçları karşılamanın kolay olması ve buna benzeri faktörlerden söz etmek mümkündür.

Örneğin İstanbul 500.715 kişi, Antalya 105.937 kişi, Ankara 67.601 kişi, Bursa 48.192 kişi, Mersin 44.843 kişi ve İzmir 26.040 kişi ile en çok ikamet izni sahibi yabancıların bulunduğu illerdir. Muş 105 ve Tunceli 50 ikamet izni ile en alt sıralarda yer almaktadır (GİB, 2024).

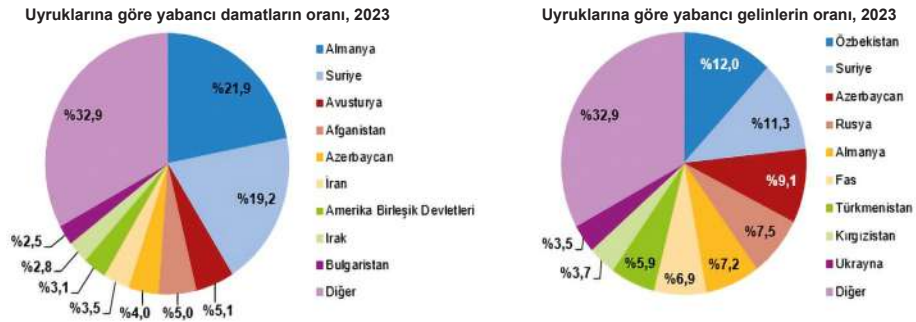
Yine, düzenli olarak Türkiye’de bulunan yabancılara verilen çalışma izinleri ve onlara satılan konutların istatistiklerinden hareketle ülkenin mevcut düzenli göçmen yapısı ve bu göçmenlerin coğrafi dağılımının yanı sıra bu yabancıların uyruklarını ve demografik özelliklerini tespit etmek mümkündür. Örneğin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2023 yılı istatistiklerinde, illere ve izin türlerine göre yabancılara verilen çalışma izin sayısının toplam 239.835 olduğu belirtilmiştir. Sözkonusu kişilerin, 173.536’sının erkek, 66.299’nun ise kadın olduğu belirtilmektedir. Çalışma izni alan yabancıların eğitim seviyelerine bakıldığında ise bu kişilerin yaklaşık %20’sinin ilköğretim, %18’inin ortaokul, %18’inin lise, %3’ünün yüksek lisans ve %1’inin doktora seviyesinde olduğu belirtilmektedir (ÇSGB, 2023).

Ayrıca çalışma izni alan yabancıların ülke genelindeki coğrafi dağılımı illere göre farklılık göstermektedir. Örneğin İstanbul, Antalya, Bursa, Ankara, Gaziantep, Mersin ve İzmir gibi büyükşehirler yabancıların en çok çalışma izni aldığı iller arasında yer alırken Ardahan,

Hakkâri, Muş, Tunceli ve Bayburt gibi iller ise yabancıların en az çalışma izni aldığı şehirlerdir. Yine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2023 yılı verilerine göre Türkiye genelinde çalışma izni alan yabancıların uyrukları ve kökenleri dikkate alındığında bu kişilerin neredeyse dünyanın her bölgesinden ve yaklaşık 100'e yakın ülkeden Türkiye'ye geldikleri görülmektedir (ÇSGB, 2023). Buradan hareketle yine Türkiye'nin düzenli göçmen yapısındaki çeşitliliği, kapsayıcılığı ve oransal olarak yaşanan artışı görebilmek mümkündür.

Türkiye'nin göçmen yapısı kapsamında yer alan yabancılar arasında Türk vatandaşlarıyla evlenen yabancı gelinler ve yabancı damatlar da yer almaktadır. Konuyla ilgili yayınlanan son istatistiklere göre 2023 yılında Türk vatandaşlarıyla evlenen yabancı damat sayısı 6.345 kişi ve yabancı gelinlerin sayısı 31.029 kişiye ulaşmış durumdadır. Yabancı damatların uyrukları incelendiğinde ise Almanya, Suriye, Avusturya ve Afganistan vatandaşlarının ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Yabancı gelinlerin uyrukları söz konusu olduğunda ise Özbekistan, Suriye, Azerbaycan ve Rusya vatandaşları ilk sıralarda görülmektedir.

Grafik 2: Türk vatandaşları ile evlenen yabancı gelinler ve damatlar

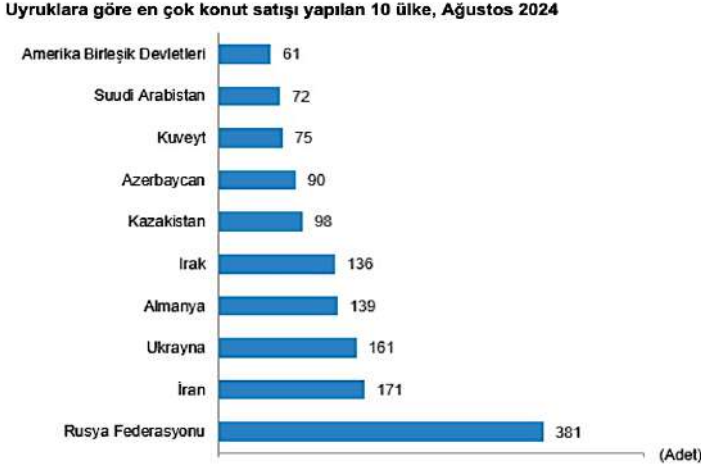

Kaynak: TÜİK (Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2024)

Türk vatandaşları ile evlenen yabancı gelinler ve yabancı damatların uyruklarına bakıldığı zaman bu kişilerin hemen hemen dünyanın her bölgesinden geldikleri görülmektedir.

Türkiye'nin düzenli göçmen yapısı ve bu göçmenlerin coğrafi dağılımının tespiti için bir diğer kaynak yabancılara yapılan konut satışları ile ilgili istatistiklerdir. Son yıllarda Türkiye'ye gelen düzenli göçmenlerin bir kısmının uzun süreliğine Türkiye'de kalmayı tercih ettikleri için hem yaşam hem de çalışma ve yatırım amaçlı konut satın aldıkları görülmektedir.

Yabancılara yapılan konut satışları ile ilgili verilere göre bu satışlarda bir artışın yaşandığı ve satışların genel olarak büyük şehirlerde gerçekleştiği tespit edilmektedir. Örneğin Şubat 2024 tarihine kadar Türkiye'de yabancılara yapılan konut satışları ile ilgili yayınlanan istatistiklerde İstanbul, Antalya, Mersin, Ankara, İzmir ve Bursa gibi iller yabancıların en çok konut satın aldıkları illerdir. Ayrıca, bu tarih itibarıyla ülke uyruklarına göre yabancılara yapılan konut satışlarında Rusya Federasyonu, İran, Ukrayna ve Almanya gibi ülkelerin vatandaşları en çok konut satın alan yabancılarıdır.

Grafik 3: Uyruklarına göre en çok konut satışı yapılan yabancılar, Şubat-2024

Kaynak: TÜİK <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Konut-Satis-Istatistikleri-Agustos-2024-53768>

İkamet izni, evlenme, çalışma izni veya yabancılara yapılan konut satışları ile ilgili verilere bakıldığında Türkiye'nin düzenli göçmen yapısının şemsiyesi altında çeşitli kültürleri ve etnik çeşitliliği temsil eden ve farklı bölgelerden gelen yabancıların yer aldığını söylemek mümkündür. Öte yandan, istatistikler düzenli göçmenlerin Türkiye genelindeki coğrafi dağılımlarının özellikle büyük şehirlerde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Göçmenlerin belirli yerlerde yoğunlaşmasının sebepleri arasında o bölgelerdeki bazı gelir olanaklarının daha fazla ve çeşitli olduğu, hizmetlere erişimdeki sağlanan imkânların veya bu hizmetlere erişimin kolay olduğunun algılanması gibi konular yer almaktadır. Ayrıca, göç zincirleri ve göçmenlerin birbirinden etkilenmesi gibi faktörler de onların belli yerleri tercih etmelerine sebebiyet vermektedir (İçduygu, 2012, s. 6). Nitekim büyük kentlerdeki bu çekici faktörler hem kırsal bölgelerden kentsel alanlara ve büyük şehirlere iç göçün yaşanmasında hem de uluslararası göçmenlerin kentleri en fazla tercih etmelerine yol açmaktadır.

Yabancıların ülkedeki coğrafi dağılımının kontrol altına alınması ve bu göçmenlerin belirli bölgelerde yoğunlaşmaması için uygulanan iskân politikaları hem göçün ve göçmenlerin kontrolü açısından, hem de ortaya çıkan veya çıkacak ekonomik, sosyal ve çevresel problemlerin azaltılması veya önlenmesi açısından önemli sayılmaktadır. İskân politikalarında ancak kentlerde yaşayan göçmenlerin coğrafi dağılımının kontrol edilmesi yeterli olmayıp kent çevresinde veya şehir dışında göçmenlerin kümeleşmesinden oluşan bölgelerdeki yaşayan yabancıların coğrafi dağılımının da gözetilmesi gerekmektedir.

Düzenli olarak Türkiye'de bulunan yabancıların ülke genelinde coğrafi dağılımının dengelenmesinden bahsederken özel kanunlarda yer alan sınırlamalar da söz konusudur. Örneğin Türkiye'de oturma iznine sahip bir yabancıların Türk vatandaşları gibi ülkenin her

yerine gidebilmesi veya ikamet etmesi güvence altına alınmaktadır. Ancak bu hakkın köy kanunu⁴ veya Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri gibi yasalar ile sınırlandığı görülmektedir (Doğan, 2020, s. 87).

Türkiye’de düzenli olarak bulunan yabancıların coğrafi dağılımını kısıtlayan özel yasaların yanı sıra ilgili makamların getirdiği bazı düzenlemeler de yabancıların bazı bölgelere seyahatini ve ikametini kısıtlayabilmektedir. Örneğin, İçişleri Bakanlığı göçmenlerin coğrafi yoğunlaşmasını önlemek için bazı mahalleleri ve ilçeleri dönemsel olarak yeni yabancı kayıtlarına kapattığı görülmektedir. Yabancı nüfusun, Türk vatandaşı olan nüfusa oranla %20’yi geçtiği 63 şehirde toplam 1169 mahallenin yeni yabancı kayıtlarına kapatıldığı, -en çok yabancı nüfusa sahip olan- İstanbul’da ise kapalı olan mahalle sayısının 54’e ulaştığı ifade edilmektedir (GİB, 2023).

Bu kapsamda, İstanbul İl Göç İdaresi tarafından getirilen sınırlamalara göre Esenyurt ve Fatih gibi ilçelerde geçici koruma statüsü sahibi yabancıların ikamet etmesi yasaklanmıştır. Ancak 8 Ekim 2022 tarihinden itibaren bu iki ilçenin yanı sıra Küçükçekmece, Başakşehir, Bağcılar, Avcılar, Bahçelievler, Sultangazi, Esenler ve Zeytinburnu gibi ilçeler de bazı istisnalar hariç⁵ yeni gelen tüm yabancıların ikametine kapatılmıştır (GİB, 2022).

İçişleri Bakanlığı tarafından Eylül 2023- Mayıs 2024 yılları arasında yapılan adres tahkikatları sonucunda yasal bir şekilde Türkiye’de bulunan yabancı sayısının toplam 4 milyon 174 bin 706 kişi olduğu belirtilmektedir (GİB, 2024).

Grafik 4: Türkiye’de bulunan yabancı sayısı-2024

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (<https://istanbul.goc.gov.tr/icisleri-bakani-ali-yerlikaya-adres-tahkikatlarindan-sonra-suriyelilerin-sayisinin-2-milyon-935-bin-742ye-dustugunu-acikladi>).

⁴ 1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunu’nun 88. maddesi uyarınca yabancıların kural olarak köylerde ikamet etmeleri yasaklanmaktadır. Bu da aslında yabancıların köylere yerleşmesini engellemektedir. Bu bağlamda, ilgili kanun, yabancıların köylerde ikamet etmeleri için İçişleri Bakanlığı’nın onay vermesi gerektiğini hükme bağlamıştır.

⁵ Öğrenci, yatırımcı veya aile birleşimi kapsamında olan yabancılar. (Bkz)

Düzensiz Göçmenler

Göç hareketlerinin neden olduğu değişimler ve meydana getirdiği etkiler, transit ve hedef ülkeler açısından endişe yaratıcı olgular arasında yer almaktadır. Göçün düzensizliği ve göçmenlerin kimliği, kaynak ülkeleri ve sahip oldukları statüler göç ile ilgili endişeleri daha da arttırmaktadır (Yıldırım, 2022). Bu durum sürekli göç dalgalarıyla karşılaşan ve köprü konumuna sahip olan Türkiye gibi ülkeler için daha fazla endişeye yol açmaktadır. Her ne kadar Türkiye coğrafi ve jeopolitik konumu özelliğiyle küresel ticaret ve enerji kaynakları bağlamında özel bir yere sahip olsa da yine bu coğrafi konum Türkiye'nin göç hareketleri ekseninde uğrak bir bölge olmasına sebebiyet vermektedir (Dromgold-Sermen, 2016, s. 21). Türkiye'ye yönelen göç biçimleri kapsamında düzenli göçün yanı sıra düzensiz göç ve uluslararası koruma talebinde bulunan yabancıların göçlerinden bahsedilebilmektedir.

Düzenli göç biçiminde göçmenler genelde bir ülkede ikamet belgesi alarak yaşamak-tayken, yasal olmayan şekilde ülkeye giriş yapanlar veya resmî belgesi olmaksızın ülke sınırları içerisinde bulunan yabancılar düzensiz göçmen olarak nitelendirilmektedirler (Özer, 2016, s. 19). Düzensiz göç kavramı düzenli olarak ülkeye giriş yapan ancak sonradan düzensiz bir şekilde ülkede bulunan, yasal olmayan yollardan kendi ülkesinden çıkış yapan ya da ilgili makamların izni olmaksızın çalışan yabancıları da kapsamaktadır (Öz-dal & Vardar Tutan, 2018, s. 10).

Son yıllarda dünyanın farklı yerlerinde özellikle yakın bölgede yaşanan siyasal, ekonomik ve çevresel istikrarsızlıklar düzensiz göç hareketlerinin yaşanmasına neden olurken Türkiye bu konjonktürde hem transit hem de hedef ülke olma itibarıyla sayısı her gün artmakta olan düzensiz göç hareketlerinden en çok etkilenen ülkeler arasında yer almaktadır. Örneğin, 2005-2024 yılları arasında özellikle 2014 yılından sonraki süreçte Türkiye'de yakalanan düzensiz göçmenlerin sayısındaki kayda değer artış bu iddiayı ispat etmektedir.

Grafik 5: Yıllara göre yakalanan düzensiz göçmen sayısı (Kasım 2024 itibarıyla)

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (<https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>)

Yakın veya uzak bölgelerde yer alan ve yıllardır siyasi veya ekonomik istikrarsızlıklarla karşılaşan ülkelerin vatandaşları Türkiye'deki en çok yakalanan düzensiz göçmen grupları olarak görülmektedir. Örneğin yayınlanan son verilere göre Afganistan, Suriye, Türkmenistan ve Özbekistan vatandaşları yakalanan düzensiz göçmenler arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Bu dört uyruğu Filistin, Irak, Fas, Mısır, İran ve Sudan gibi ülkelerin vatandaşları takip etmektedir. Bahsi geçen bu 10 ülke dışında istatistiklerde yer alan, ancak uyruğu belli olmayan diğer ülke vatandaşlarının da yakalanan düzensiz göçmenler arasında yer aldığı görülmektedir.

Grafik 6: Yakalanan düzensiz göçmenler (ilk 10 uyruk -Kasım-2024 itibariyle)

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (<https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>)

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından yayınlanan bir raporda İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi'nde gözetim altında olan yabancıların uyrukları belirtilmiştir. Raporda, gözetim altındaki göçmenlerin Afganistan, Suriye, Irak, Angola, Cezayir, Fas, İran, Çin, Amerika Birleşik Devletleri, Pakistan, Gambia, Kongo, Küba, Mısır ve Orta Afrika Cumhuriyeti gibi ülkelerin vatandaşları olduğu belirtilmiştir (TİHEK, 2018, s. 6).

Türkiye'de yakalanan düzensiz göçmenlerin menşe ülkeleri incelendiğinde bu göçmenlerin ancak Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerinden değil, daha çeşitli ve geniş bir coğrafyadan geldikleri görülmektedir. Son yıllarda Türkiye'de yakalanan düzensiz göçmenlerin göç güzergâhları dikkate alındığında ise bu kişilerin ülkeye giriş, ülkedeki coğrafi dağılım ve ülkeden çıkışlarında farklı bölge ve rotalar söz konusudur. 2019 yılı itibariyle il bazında yakalanan düzensiz göçmenlerin verileri incelendiğinde bu kişilerin sınır illerinde yoğunlaştığı belirtilmiştir.⁶ Sınır illeri dışında İs-

⁶ İl bazında yakalanan düzensiz göçmenlerin güncel verilerine ulaşamamıştır.

tanbul'un yanı sıra Erzurum, Muş, Bitlis ve Erzincan gibi illerin de düzensiz göçmenlerin coğrafi açıdan yoğunlaştığı bölgeler arasında yer aldığı belirtilmektedir (ICMPD, Bölgesel Göç Profili ve Bölgesel Değerlendirme Raporu, 2018, s. 45).

Uyrukları itibarıyla Türkiye'de en çok yakalanan düzensiz göçmenlerin Türkiye'ye giriş rotaları incelendiğinde Afganistan-İran-Türkiye, Suriye-Türkiye, Filistin-Suriye-Türkiye, Pakistan-İran-Türkiye, Afrika-Suriye-Türkiye, İran-Türkiye ve Irak-Türkiye güzergâhlarından bahsedilmektedir (Özer, 2016, s. 27). Kuramsal açıdan incelediğinde ise, düzensiz olarak Türkiye'ye gelen veya Türkiye'de bulunan göçmenlerin göç hareketleri, ekonomik kuramların yanı sıra itme ve çekme kuramı ile sosyal ağlar kuramı çerçevesinde değerlendirilebilmektedir. Ancak düzensiz bir şekilde Türkiye'ye gelen göçmenlerin bir kısmının göçlerini ekonomik nedenler ya da daha iyi bir hayat bulma arayışı gibi sebeplerden daha ziyade, insani nedenler, hayatta kalabilme veya yaşam haklarının korunması amacıyla gerçekleştirdiği ifade edilebilir.

Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma Statüsü Kapsamındaki Göçmenler

Yukarıda da değinildiği gibi Türkiye'nin göçmen yapısını oluşturan yabancılar arasında sığınmacılar da yer almaktadır. Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında yer alan Türkiye 1980'li yıllardan itibaren özellikle zorunlu göç akışları bağlamında sürekli olarak bir geçiş ya da hedef ülke konumundadır.

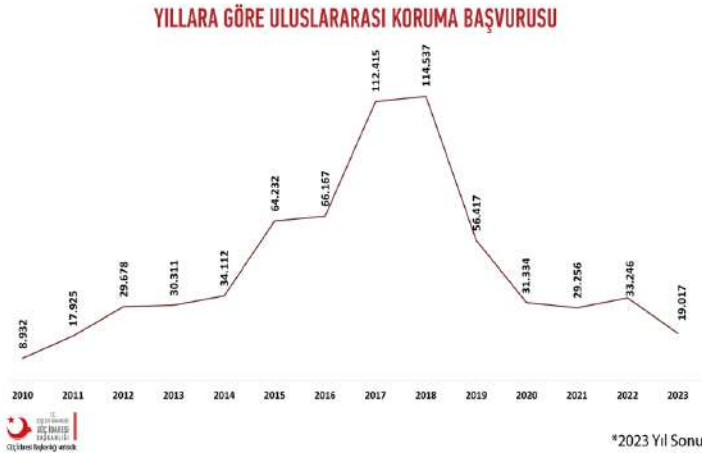
Son zamanlarda Türkiye'nin yakın bölgesinde yaşanan istikrarsızlıklar nedeniyle, sığınma arayışında olan yüzbinlerce yabancı, Türkiye'ye gelmiştir. Türkiye 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu coğrafi kısıtlamayla ancak Avrupa ülkelerinden gelen sığınmacıların iltica taleplerini değerlendirmektedir. Bu uygulamayla birlikte Türkiye sığınma ile ilgili politikalarının yönünü de belirtmektedir (İçduygu et al., 2014, s. 236). Dolayısıyla, Türk yasaları uyarınca ancak Avrupa'dan gelen ve sığınma talebinde bulunan yabancılar mülteci statüsünü kazanabilmektedirler.

Mülteci olma şartlarını taşıyan, fakat Avrupa dışından gelen göçmenler ise Türk yasalarına göre çeşitli hukuki statüler kapsamında uluslararası korumadan yararlanarak üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar geçici olarak Türkiye'de kalabilmektedirler (Eryurt & Koç, 2017, s. 28). Esas itibarıyla uluslararası koruma talebinde bulunan yabancılar menşe ülkeleri veya önceden yaşadıkları ikamet ülkelerinde ırk, din, uyruk, belli bir toplumsal gruba mensubiyet ya da siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceklerinden dolayı ülkelerinden kaçan, ülkesine geri dönemeyen ya da dönmek istemeyen kişilerdir.

Ülkesini terk eden ve Türkiye'de uluslararası koruma başvurusunda bulunan göçmenlerin sayısında 2010-2024 yılları arasında sürekli olarak bir değişimin yaşandığı

görülmektedir. Örneğin, uluslararası koruma taleplerindeki artış 2019 yılının sonlarında 114.537 kişiye ulaşarak zirve yaparken, bu sayı 2020 yılında azalarak 31.334 kişiye ulaşmıştır. Bu sayılar 2023 yılının sonunda ise 19.017 kişiye ulaşarak düşüşün seyrini gözler önüne sermiştir.

Grafik 7: Yıllara Göre Uluslararası Koruma Başvurusu

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (<https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler>)

Son yıllarda Türkiye bölgesindeki yaşanan istikrarsızlıklar neticesinde yeni zorunlu göç akınları ve yüz binlerce insanın sığınabileceği bir ülke haline gelmektedir. Bu durum 2014'ten sonraki süreçte daha da hızlanarak Türkiye'nin dünyada en fazla sayıda geçici ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi yabancılara ev sahipliği yapan ülke olmasına yol açmıştır (3RP, UNHCR & UNDP, 2023, s. 5).

Türkiye'de geçici ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi göçmenlerin yapısı dikkate alındığında bu kişileri menşe ülke, hukuki statü, demografik özellik, coğrafi dağılım ve sayıları itibarıyla çeşitli kategorilerde incelemek mümkündür. Örneğin, Türkiye'de geçici ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi yabancıların menşe ülkelerine bakıldığında zaman Suriye, Afganistan, Irak, İran, Ukrayna, Somali ve bazı diğer ülkelerden gelen yabancılar söz konusu olmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yayınlanan verilere göre 2023 yılı sonu itibarıyla Türkiye'de uluslararası koruma başvurusunda bulunan göçmenler arasında 13.068 başvuruyla Afganistan vatandaşları ilk sırada yer alırken, 2.776 başvuru ile Irak vatandaşları ikinci ve 1.416 başvuru ile İran vatandaşları üçüncü sırada yer almaktadırlar.

Grafik 8: Uluslararası Koruma Başvurusu yapan ilk üç uyruk

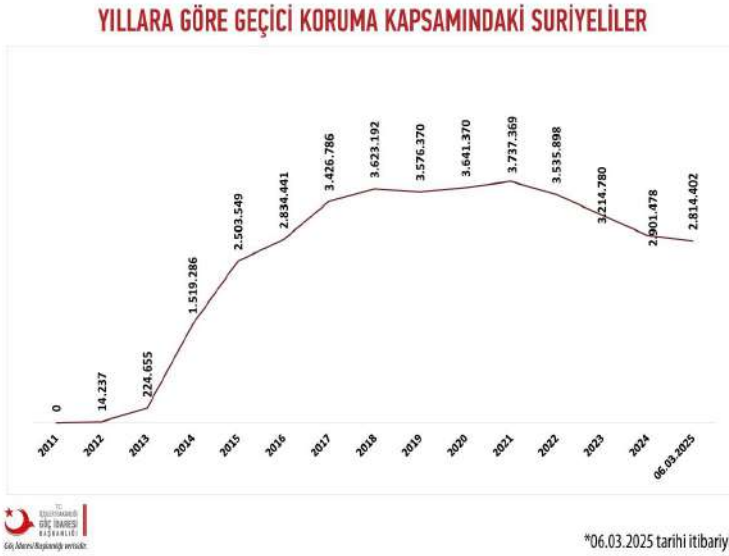
Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (<https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler#>)

Uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi yabancıların sayısal verileri dikkate alındığında Türkiye 2022 yılının ilk yarısına kadar çeşitli ülkelerden gelen yaklaşık 320.000 uluslararası koruma başvurusu yapan ve uluslararası koruma statü sahibi yabancıya ev sahipliği yapmaktadır (3RP, UNHCR & UNDP, 2023, s. 5). Türkiye’de uluslararası koruma başvurusu yapmış olan ve uluslararası koruma statüsü olan yabancıların çoğunun Afganistan, Irak, İran ve Ukrayna vatandaşları olduğu belirtilmektedir. Geçici koruma statüsü kapsamındaki yabancıların⁷ ise Suriye vatandaşları ve Suriye’den gelen vatansız Filistinliler olduğu ifade edilmektedir (AIDA, 2020, s. 20).

Türkiye’nin Göçmen Yapısında Suriyeliler

Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin sayıları yıllara göre incelendiğinde 2013 tarihinden 2022 yılına kadar bu statüde olanların sayısında bir artışın yaşandığı, ancak bu durumun 2022 yılının başlarından 2024 yılının sonuna gelen süreçte değişerek sayılarda bir azalma yaşandığı görülmektedir. Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yayınlanan son verilere göre Türkiye’de geçici koruma statüsü kapsamında olan Suriyeli sayısının 13 Şubat 2025 tarihi itibarıyla 2.838.292 kişi olduğu görülmektedir.

⁷ Geçici Koruma Yönetmeliği geçici 1. Maddesine göre, Suriye’de meydana gelen olaylar nedeniyle bireysel veya kitlesel olarak Türkiye’ye gelen “Suriye vatandaşları, vatansız kişiler ve mültecilerin” Türkiye’de geçici koruma statüsü kapsamına alınacakları belirtilmektedir.

Grafik 9: Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>)

Türkiye’de bulunan Suriyelilerin büyük kısmı, geçici koruma statüsü kapsamındadır. Bununla beraber, ikamet izni olarak Türkiye’de bulunan Suriyeliler de bulunmaktadır. Çeşitli ikamet izni türleri ile Türkiye’de bulunan Suriye vatandaşlarının sayısının 28 Kasım 2024 tarihi itibarıyla 136.730 kişi olduğu belirtilmektedir (GİB, 2024).

Geçici koruma statü sahibi olan Suriyelilerin Türkiye’deki illere göre coğrafi dağılımı aslında kayıt yaptırdıkları kente göre belirlenmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda geçici koruma statüsü kapsamında olan Suriyelilerin yaklaşık %1,36’sının Hatay, Kilis, Adana, Kahramanmaraş ve Osmaniye gibi illerdeki geçici barınma merkezlerinde (kampta) bulundukları belirtilmektedir. Ancak bu sayılarda bir düşüşün yaşandığı ve bu statü kapsamında olan Suriyelilerin büyük kısmının ülke genelinde kent içi, kent çevresi ve kırsal bölgelerde yaşadıkları iddia edilmektedir.

Türkiye’de özel bir yerleştirme politikası olmadığından geçici koruma kapsamında olanların kentsel alanlara özellikle çeşitli imkânlarla ulaşımın kolaylığı itibarıyla belirli ilçeler ve mahallelere yoğunlaştığı, yerleşim bölgeleri arasında olağanüstü bir oransal farklılığın meydana geldiği ve hatta getto yapıları oluşumuna yol açtığı iddia edilmektedir (Erdoğan, 2021, s. 7, 59, 63, 67).

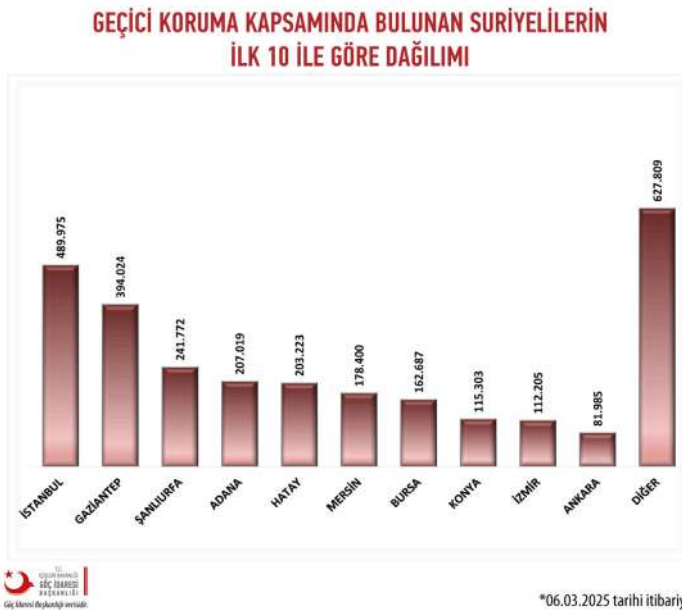
Kentsel alanlara yoğunlaşan yabancı göçmenlerin bir kısmının hizmetlere erişim noktasında ayrımcılık veya eşitsizliğe maruz kalarak dezavantajlı bir duruma düştükleri görüldükçe, bazı göçmenlerin ise daha avantajlı ve ayrıcalıklı durumlar ile karşılaştıkları ifade edilmektedir (Açıkgöz, 2019, s. 51-52).

Her ne kadar kent alanlarında yaşayan yabancıların uyumu noktasında çeşitli politikalar uygulansa da ancak ev sahibi ülkenin toplumsal ve mekânsal özelliklerinin uyum politikalarında önemli unsurların birini oluşturduğu çoğu zaman unutulmaktadır. Uyum süreçlerinde uygulanması önemli olan sosyomekânsal yapılanmanın unutulmasıyla göçmenler daha çok dezavantajlı durumlarla karşılaşmaktadırlar. Bu durum onların dışlanmasına, marjinalleşmesine ve kendi aralarında belli mekânlarda kümelenmelerine yol açmaktadır. Oluşan bu tür kümelenmelerin bölgede yaşayan göçmenler başta olmak üzere ev sahibi toplumu ve yerel yönetimleri çeşitli zorluklarla karşı karşıya getireceği öngörülebilmektedir (Açıkgöz, 2019, s. 52-53).

Düzensiz göçle mücadele kapsamında Türkiye genelinde uygulanan tedbirlerin yanı sıra resmi makamlar tarafından yayınlanan duyurulara göre geçici koruma statü sahibi Suriyelilerin bulundukları illerden kaydoldukları illere dönmeleri talep edilmektedir. Örneğin, İstanbul valiliği tarafından 28 Temmuz 2023 tarihinde yayınlanan bir duyuruda İstanbul ili dışında kayıtlı olan ancak İstanbul'da ikamet eden geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin 24 Eylül 2023 tarihine kadar kayıtlı oldukları illere dönmelerinin gerekli olduğu duyurulmuştur (İstanbul, 2023).

Geçici koruma statü sahibi Suriyelilerin Türkiye'deki coğrafi dağılımıyla ilgili yayınlanan son verilere bakıldığında ilk 10 il arasında İstanbul 511.484 kişiyle en çok geçici koruma statü sahibi Suriyeliye ev sahipliği yapan il olarak gelmektedir. Gaziantep ve Şanlıurfa ise ikinci ve üçüncü sıralarda yer almaktadırlar.

Grafik 10: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 ile Göre Dağılımı

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>)

İstanbul Valiliği tarafından yayınlanan bir duyuruyla getirilen kısıtlamaların göçmenlerin özellikle geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin İstanbul gibi nüfus oranı yüksek olan illerde yoğunlaşmalarının önlenmesine yönelik olduğu söylenebilir. Nitekim bu tür uygulamaların ancak İstanbul ile kısıtlı kalmayıp göçmen yoğunluğu yaşanan diğer illerde de uygulanacağı öngörülmektedir. Göçmenlerin kontrolsüz bir şekilde belirli illerde veya semtlerde yoğunlaşmasından dolayı ev sahibi toplum ile yabancılar arasındaki yaşanan olumsuz hadiseler veya uyuşmazlıklarda genel olarak sosyomekânsal, sosyokültürel ve sosyoekonomik faktörlerin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla, göçmenlerin coğrafi dağılımını kontrol edecek ve bu konuda dengeyi sağlayacak iskân politikaları hem ev sahibi toplum hem de göçmenler için çeşitli açılardan önem kazanmaktadır. Başka bir deyişle, göçmenlerin ülkedeki coğrafi dağılımını dengeleyecek iskân politikaları, sosyokültürel, sosyoekonomik ve sosyodemografik boyutların yanı sıra hem ev sahibi toplumun hem de göçmenlerin güvenliğinin sağlanması açısından da önemli sayılmaktadır.

8 Aralık 2024 tarihinden itibaren Suriye’de meydana gelen yeni gelişmeler ve yıllardır ülkede hâkim olan Esad ailesi iktidarının devrilmesiyle birlikte, iç çatışmalar nedeniyle Türkiye’ye sığınmak zorunda kalan yüz binlerce Suriyeli, 13 yıl sonra gönüllü olarak ülkelerine geri dönmeye başlamıştır. Suriyelilerin ülkelerine gönüllü geri dönüşlerinin Aralık 2024’ten önce de gerçekleştiği ifade edilmektedir.

Örneğin gönüllü olarak Suriye’deki güvenli bölgelere dönüşlerin 2017 yılından başladığı, bu tarihten Aralık 2024’e kadar gönüllü, güvenli, onurlu ve düzenli olarak Suriye’ye dönen Suriyeli sayısının 763 bin 443 kişi olduğu belirtilmiştir (AA, 2024). İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan son rakamlara göre, son bir ay içinde 50.000’i aşkın Suriyelinin gönüllü olarak ülkesine döndüğü belirtilmiş; bunların 41.437’sinin aile olarak döndüğü, geri kalanının ise tek başına döndüğü ifade edilmiştir. Bununla birlikte 2017 yılından bu yana gönüllü olarak ülkesine dönüş yapan Suriyeli sayısının toplam 792 bin 625 kişiye ulaştığı belirtilmiştir (GİB, 2025; Derneği, 2025).

Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin topraklarına duydukları hasretin yanı sıra; iç çatışma, zulüm ve işkence gibi insan hakları ihlallerine neden olan olayların son bulması, Suriyelilerin ülkelerine geri dönüşlerini hızlandırmaktadır. Ancak, Suriye’nin geleceğine yönelik belirsizlikler; özellikle güvenlik, ekonomi, sağlık ve çocukların eğitimi gibi faktörler, geri dönmek isteyen Suriyelilerin karar verme noktasında endişe ile yaklaştıklarına neden olmaktadır. Türkiye’de doğan, eğitimi hala devam eden ve Türk toplumuna tamamen uyum sağlamış durumda olan Suriyeli çocukların geleceği, bu çocukların aileleri tarafından geri dönüş konusunda endişe verici konulardan biri olduğu anlaşılmaktadır.

İçişleri Bakanlığı tarafından Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin demografisi ile ilgili yayınlanan son istatistiklerde Türkiye’de eğitim alan okul çağındaki Suriyeli öğrenci sayısının toplam 819.265 kişi olduğu belirtilmiştir. Bu sayı dışında 70 bini aşkın üniversite

öğrencisi ve mezunu da vardır. 2024 yılının son aylarında Suriye'ye dönenlerin dışında halihazırda Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin toplam nüfusunun % 30'nun Türkiye'de doğduğu belirtilmiştir. Türkiye'de doğan, eğitimi hala devam eden ve Türk toplumuna tamamen uyum sağlamış durumda olan Suriyeli çocukların geleceği, bu çocukların aileleri tarafından geri dönüş konusunda düşünülen konulardan biri olduğu anlaşılmaktadır (AA, 2024).

Türkiye'de doğan bu çocukların yıllardır Türkiye'de eğitim alması ve bir kısmının ise mezun olması, ev sahibi toplum için uyum konusunda bir başarı olarak görülürken, Suriye'ye dönmek isteyen ve çocuklarının yeni ortama uyum sağlayıp sağlamaması veya eğitime dahil edilip edilmemesi hem dönüşten önce hem de dönüş sonrası ailelerin endişeye kapılmasına yol açması mümkündür.

Türk vatandaşlarıyla evlenen Suriye vatandaşlarının yakınlarının Suriye'ye gönüllü geri dönüşü, evlenen kişilerin ailelerinden uzak kalmasına neden olacağından, bu sürecin geri dönüşleri bir şekilde etkileyeceği öngörülmektedir. Yayımlanan istatistiklere göre, Türkiye'deki yabancı gelinler ve damatlar arasında Suriyeli gelinler ve damatlar ikinci sırada yer almaktadır. Bu durumun, hem ev sahibi toplumu hem de Suriyeli aileleri etkileme potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir. Suriye'de meydana gelen gelişmelerin, Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin sığınma gerekçelerinin sona ermesi anlamına gelmesi, bu kişilerin Türkiye'de düzenli bir şekilde kalabilmeleri için yeni bir hukuki statüye tabi olmalarını gerektirebilecektir. Diğer taraftan, son zamanlarda Türkiye'de yaşanan ekonomik, toplumsal ve sosyo-mekânsal gerçeklerin, Suriyelilerin geri dönüşü için bir itici faktör olduğu gözlemlenmektedir. Her ne kadar bu konunun başka bir kapsamlı akademik çalışmanın konusu olduğu düşünülse de, bu dönüşlerin Türkiye'nin mevcut göçmen yapısını nasıl etkileyeceği, Türkiye'de kalmak isteyen Suriyelilerin hangi hukuki statü ile kalabilecekleri ve bu göçmenlerin Türkiye'deki coğrafi dağılımının nasıl şekilleneceği soruları zamanla yanıt bulacağı bir gerçektir.

Türkiye'nin Göçmen Yapısında Afganlar

Türkiye'deki geçici koruma statü sahibi Suriyelilerden sonra uluslararası koruma kapsamında olan yabancılar arasında Afganlar sayı itibarıyla ilk sırada yer almaktadırlar. 2007 yılının sonuna kadar Afganistan'ın dünyanın en büyük mülteci kaynak ülkelerinin başında yer aldığı ve dünyadaki en büyük mülteci topluluğunu oluşturduğu bilinmektedir (AREU, 2009). Yıllardır Afganistan'da devam eden savaş, iç çatışmalar, siyasi ve ekonomik istikrarsızlık ve güvenlik endişeleri Afganları zorunlu göç etmeye mecbur bırakmıştır. Yapılan bazı araştırmalara göre 1979'lu yıllarda yaklaşık 10 milyon Afgan vatandaşının –ülke nüfusunun üçte biri- en az bir kez mülteci olduğu ifade edilmektedir (Koser, 2014, s. 9).

Afganların uluslararası göç tecrübelerinde İran ve Pakistan gibi komşu ülkeler dışında

Türkiye hem transit hem de hedef ülke olması itibariyle önemli konuma sahiptir. Türkiye'nin Afgan sığınmacılara ev sahipliği yapması 1980'li yıllardan itibaren başlayarak günümüze kadar devam etmektedir (Buz et al., 2020, s. 17). Örneğin, Afganistan'ın Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmesiyle birlikte yüzbinlerce Afgan vatandaşı Pakistan ve İran'a sığınmışlardır. Pakistan'a sığınan ve sığınma kamplarında yaşayan 4163 Türk soylu Afgan vatandaşı gerçekleştirilmiş resmi görüşmeler sonucunda 1982 yılında yasal yollardan Türkiye'ye getirilerek önce geçici bölgelere, sonra ise sosyokültürel ve sosyoekonomik durumları göz önünde bulundurularak Tokat, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Van ve Kayseri gibi illere kalıcı olarak yerleştirilmişlerdir (Şimşek, 2021).

Son yıllarda Türkiye'ye göç eden Afganların bir kısmının eğitim, seyahat, yaşam, yatırım ya da tedavi amaçlı geldikleri, büyük bir kısmının ise sığınma ve iltica talebinde bulundukları bilinmektedir. Düzenli göç imkanlarının kısıtlı olması nedeniyle Afgan göçmenlerin birçoğunun yasadışı bir şekilde Türkiye'ye geldikleri anlaşılmaktadır (Baykal & Özdemir, 2024). Yasadışı yollardan Türkiye'ye gelmek isteyen Afganların çoğunun kaçakçılara para ödeyerek yola çıktıkları da belirtilmektedir (MMC, 2022, s. 2). Yasal bir şekilde Türkiye'ye gelip taşınmaz alanların dışında, yatırım yoluyla Türk vatandaşlığına geçen Afganların sayısında da bir artışın yaşandığı gözlemlenmektedir.

Taliban'ın yönetimi yeniden ele geçirdiği 2021 yılından itibaren Afganistan'da meydana gelen siyasi istikrarsızlık ile İran ve Pakistan'a sığınan ve her geçen gün daha çok kısıtlayıcı politikalar ve zorluklar ile karşılaşan Afganların yasal ya da yasadışı yollardan Türkiye'ye göç ettikleri bilinmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) verilerine göre Ağustos 2021 tarihi sonrası Afganların Türkiye'de uluslararası koruma taleplerinde bir artışın yaşandığı görülmektedir. Örneğin, 2021 yılı istatistiklerine göre Türkiye'deki uluslararası koruma başvurusu yapan ve halihazırda bu statüye sahip olan Afganların sayısının 125.104 kişi olduğu rapor edilmiştir (Sağıroğlu, 2021, s. 96). Bu sayıların Şubat 2022'de 129.323 (UNHCR, 2022), Eylül 2023'te ise 139.333'e yükseldiği görülmektedir (UNHCR, 2023). Ayrıca Türkiye'de yakalanan düzensiz göçmenlerin sayısına bakıldığında ise yine aynı tarihler arasında Afganistan kaynaklı düzensiz göçmenlerin sayısında bir artışın gerçekleştiği tespit edilmektedir (GİB, Düzensiz Göç, 2024).

Göç İdaresi Başkanlığı resmi kayıtlarına göre 2023 yılı sonu itibariyle Türkiye'de uluslararası koruma başvurusunda bulunan Afgan sayısının 13.068 kişi olduğu ifade edilmektedir. Bazı kaynaklarda 2024 yılı itibariyle Türkiye'de 139.333 uluslararası koruma başvuru sahibi ve uluslararası koruma statü sahibi Afganistan vatandaşının bulunduğu, bu sayının %35'nin ise kadın ve kız çocuklardan oluştuğu aktarılmaktadır (MMC, 2024).

Uluslararası koruma başvurusunda bulunan Afganlar arasında en dikkat çeken konu ise refakatsiz Afgan çocukların sayısının yüksekliğidir. Göç İdaresi Başkanlığı istatistiklerine istinaden Türkiye'de uluslararası koruma başvurusunda bulunan refakatsiz çocukların

büyük çoğunluğunun Afganistanlı olduğu belirtilmektedir (AIDA, 2020, s. 64).

Türkiye’de uluslararası koruma başvurusunda bulunan refakatsiz çocuklar arasında Afganistanlı çocukların sayısının yüksek olması çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır. Birincisi, bu çocuklar bazen kendi istekleri bazen de ailenin baskısı ile çalışmak ve aileye ekonomik destek sağlamak amacıyla kaçak yollardan komşu ülkelerin yanı sıra Türkiye’ye gelmektedirler. İkincisi, bazı ailelerdeki erkek sayısının silahlı çatışma, patlama, kan davaları veya bazı diğer nedenlerden dolayı hayatlarını kaybetmeleri nedeniyle ailede kalan tek erkek çocuğun ise ailesi tarafından hayatını kurtarmak amacıyla göç ettirildiği görülmektedir. Bu iki sebepten dolayı göç edip Türkiye’de uluslararası koruma başvurusunda bulunan refakatsiz Afgan çocukları için Türkiye, yakınlığı itibariyle hedef ülke olarak seçilmektedir. Üçüncüsü, Türkiye’de uluslararası koruma başvurusunda bulunan refakatsiz Afgan çocukların bir kısmının ise ailelerine haber vermeksizin arkadaş grupları oluşturarak Avrupa’ya ulaşmak amacıyla kaçak yollardan Türkiye’ye geldikleri bilinmektedir. Çeşitli nedenlerden dolayı yasa dışı yollardan Türkiye’ye gelen bu refakatsiz çocuklar yolculuk sürecinde her türlü tehlike ile karşılaşmaktadırlar. Tüm bu zorlukları göze alarak göç eden bu çocuklar dezavantajlı göçmen grupları arasında yer aldıklarından sığındıkları ülkeler tarafından koruma altına alınmaları ve haklarının korunması gerekmektedir. Türk hukukunda düzenli veya düzensiz olması dikkate alınmaksızın göçmen olarak Türkiye’ye gelen ve uluslararası koruma başvurusunda bulunan refakatsiz çocuklara karşı özel önlemler alınarak ilgili tüm işlemlerde, çocuğun üstün yararı ilkesi kapsamında gereken koruma tedbirleri alınmaktadır (Asar, 2020, s. 205).

Afganların Türkiye’ye göç rotaları ve Türkiye’deki coğrafi dağılımlarıyla ilgili yapılan araştırmalarda bu göçmenlerin Afganistan’dan İran’a veya Pakistan’a, sonra ise aşamalı olarak Türkiye’ye geldikleri ifade edilmektedir. Bu göç güzergâhının en ucuz, tek ve ulaşımı hızlı olduğundan Türkiye’ye düzensiz olarak göç eden Afganlar tarafından sürekli olarak kullanıldığı söylenmektedir. Afganistan-İran-Türkiye ya da Afganistan-Pakistan-İran-Türkiye rotasını seçen düzensiz Afgan göçmenler için Türkiye’ye girişin ancak İran-Türkiye kara sınırından mümkün olduğu bilinmektedir. Türkiye’ye giriş yapan ve ülkenin diğer bölgelerine yerleşmek isteyen Afgan göçmenler ilk aşamada Van, Ağrı ve Erzurum gibi sınıra yakın illere, sonra ise diğer illere yerleşmektedirler. Avrupa’ya gitmek isteyen Afgan göçmenler için İzmir’in kilit il olduğu bilinmektedir (Buz et al., 2020, s. 30).

Hâlihazırda başka bir ülkeye gitme hedefi olmayan düzensiz Afgan göçmenlerin çoğunlukla İstanbul ve bazı diğer illerde bulundukları görülmektedir. Yasal yollardan Türkiye’ye gelmek isteyen bazı Afganların ise göç yolculuğunda Afganistan-Özbekistan-Türkiye ya da Afganistan-Suudi Arabistan-Türkiye rotasını kullandıkları söylenmektedir. Türkiye’ye gelen Afgan göçmenlerinin %83’ten fazlasının yasa dışı yollardan, yaklaşık %6’sının ise yasal yollardan giriş yaptıkları ifade edilmektedir (Buz et al., 2020, s.

30-31).

Sonuç ve Öneriler

Ekonomik, demografik veya insani gerekçelerle kitlesel göçler bağlamında açık kapı politikası uygulayan ülkeler dışında güvenlik, siyasi veya toplumsal endişelerinden ötürü kısıtlayıcı politikaları takip eden ülkeler de vardır. Ekonomik kalkınma, toplumsal refah veya insani bakış açısıyla açık kapı modelini benimseyen ülkeler, zamanla göç politikalarında karşılaştıkları sosyoekonomik, sosyokültürel, güvenlik ve siyasi zorluklar nedeniyle daha kısıtlayıcı politikalara yönelmiş; bu durum, uyum ve çokkültürlülük gibi olguların arka plana itilmesine yol açmıştır. Türkiye, insani bir perspektiften hareketle geçmişten bugüne kadar farklı bölgelerden gelen göçmenlere, özellikle 2011 yılında Suriye kaynaklı kitlesel göçlere karşı açık kapı politikası uygulamıştır.

Aynı zamanda Türkiye, ülkenin kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığını korumak amacıyla düzensiz göç, insan kaçakçılığı ve sınır güvenliği noktasında katı politikaları uygulamaya çalışmaktadır. Ülkede düzenli olarak yaşayan göçmelerin uyumu, iskan ve haklarının korunması uygulanan politikaların bir diğer hedefi olmuştur. Yayınlanan son istatistiklere göre, Türkiye’de ikamet izniyle yaşayan yabancı sayısının 1.025.750 kişi olduğu ifade edilmektedir. Bu statüde olan yabancıların neredeyse dünyanın her bölgesinden seyahat, eğitim, yatırım, tedavi, yerleşim veya başka sebeplerden dolayı geçici ya da kalıcı olarak Türkiye’ye geldikleri görülmektedir.

Türkiye’ye gelen ve farklı dil, din, etnik köken, kültür veya bir uyruğu temsil eden bu yabancıların zamanla Türkiye’nin ekonomik, kültürel, toplumsal ve siyasal açıdan kalkınmasına ve daha da zenginleşmesine yol açacağı bir gerçektir. Düzenli olarak Türkiye’de yaşayan göçmenler dışında siyasi, çevresel ya da ekonomik istikrarsızlıktan dolayı ülkesini terk eden veya terk etmek zorunda kalan ve Türkiye’ye girişi yapan göçmenler de vardır. Zorunlu göç kapsamında bireysel ya da kitlesel olarak Türkiye’ye sığınan bu göçmenlerin bir kısmının geçici koruma ya da uluslararası koruma, diğer kısmının ise belgesiz ve düzensiz olarak Türkiye’de bulundukları bilinmektedir.

Geçici koruma statüsü kapsamındaki Suriyeliler ile uluslararası koruma başvurusu yapan ve uluslararası koruma statü sahibi ile Afganlar Türkiye’nin mevcut göçmen yapısında yer alan sığınmacıların büyük çoğunluğunu oluşturmaktadırlar. Türkiye’de sığınma talebinde bulunan ve diğer uyrukları temsil eden göçmenler arasında Irak, İran ve Ukrayna vatandaşları da yer almaktadırlar. Coğrafi ve ekonomik avantajlarıyla Türkiye düzenli göçün yanı sıra düzensiz göçler bağlamında da uğrak güzergâhlardan biridir. Transit ülke konumunda olan Türkiye’nin son zamanlarda düzensiz göçmenler tarafından hedef ülke olarak seçilmesi güvenlik, toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik endişelerin yaşanmasına yol açmıştır. Genel itibarıyla Türkiye’de yakalanan düzensiz göçmenlerin neredeyse dünyanın her bölgesinden çeşitli uyruk ve etnik kökeni temsil eden kişilerden oluştuğu

tespit edilmektedir.

Düzenli, düzensiz, geçici koruma ya da uluslararası koruma kapsamında olan göçmenlerin çoğunun kent alanlarına yerleşmeyi tercih ettikleri, bu tercihin ise sosyal hizmetlere erişimin kolaylığı, iş imkânlarının çeşitliliği ve göçmen grupları arasındaki bağın ve iletişimin güçlü olması gibi faktörlerden kaynaklandığı görülmektedir. Örneğin İstanbul, Ankara, İzmir ve bazı diğer kentlerin göçmenler tarafından daha fazla tercih edilmesi bu faktörlerin etkisini ortaya koymaktadır. Düzenli, geçici koruma veya uluslararası koruma kapsamında olan göçmenlerin ülkedeki coğrafi dağılımının tespiti ve denetimi çok güç değilken, düzensiz göçmenlerin bu denetime tabi tutulması pek de kolay olmamaktadır.

Çeşitli dil, kültür ve etnik kökenden gelen göçmen nüfusuna ev sahipliği yapan iller, ilçeler ya da mahallelerin bir kısmında zaman içinde imkânların kısıtlanması ve fırsatların azalmasıyla daha çok toplumsal çatışma yaşanabilmektedir. Yabancı karşıtlığı, ötekileştirme, nefret söylemi ve ayrımcılık gibi sosyal problemler bu çatışmaların bir tezahürüdür. Bu durum, yerleşim ve uyum politikalarının önemli unsuru olan ve bazen unutulmuş sosyo-mekânsal yapılanmaların uygulanmamasıyla daha da zorlaşarak ülkenin kamu düzeni, kamu sağlığı ve kamu güvenliğini tehdit altına sokma potansiyeli taşımaktadır.

Diğer yandan, uluslararası göçmenlerin yanı sıra deprem gibi yaşanan doğal afetler ve işsizlik nedeniyle büyük kentlere yönelen iç göç ve yoğunlaşan nüfus sosyal problemler dışında hızlı kentleşme, konut sorunu, istihdam piyasasındaki azalan fırsatlar ve sosyal yapıdaki değişimler yeni zorluklar üretebilmektedir. Dolayısıyla, bu tür sosyal problemlerin önlenmesine yönelik bazı öneriler sunulabilir. Örneğin, göç ile kalkınma arasındaki bağın güçlendirilmesi, göçmenlerin becerilerinden ve sosyal ağlarından faydalanılması önerilmektedir. Bunun yanı sıra, düzenli göçün teşviki ve bu tür göçlerin ekonomiye, kültüre ve toplum üzerindeki olumlu etkileri ev sahibi toplumun tüm kesimiyle sürekli olarak paylaşılmalıdır. Göçmenlerin ev sahibi toplumla kuracakları ilişkileri desteklemek ve güçlendirmek için uygulanan uyum politikalarında sosyo-mekânsal yapı göz önünde bulundurulmalıdır. İlgili kurum ve kuruluşlar, yerel yönetimler, göçmenler ve ev sahibi toplumun temsilcilerinin iş birliğiyle göçmenlerin dengeli bir coğrafi dağılımı ve uyumu sağlanmalıdır.

Ülkenin iskân politikaları kapsamında, göçmenlerin coğrafi dağılımı, hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumun sosyokültürel ve sosyoekonomik özelliklerine uygun olarak düzenlenmeli ve farklılıklardan doğabilecek çatışmalar önlenmelidir. Yabancıların belirli bölgelerde yoğunlaşmaması için uygulanan iskân politikaları, göçün yönetimi ile ekonomik, sosyal ve çevresel problemlerin azaltılması açısından önemlidir. Bu bağlamda, yalnızca kent içindeki göçmenlerin coğrafi dağılımının kontrolü değil, kent çevresindeki veya şehir dışındaki bölgelerde yaşayan göçmenlerin coğrafi dağılımının da dikkate alınması gereklidir. Göçmenlerin belirli kentlere veya bölgelere yoğunlaşmasının önlenmesi,

özellikle okul çağındaki göçmen çocukların karşılaşabileceği şiddet, nefret söylemi ve ayrımcılık gibi olumsuzlukların önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu makalede, Türkiye'nin mevcut göçmen yapısının geçmişte olduğu gibi günümüzde de farklı coğrafyalardan gelen ve çeşitli etnik gruplardan oluşan göçmenleri kapsadığı tespit edilmiştir. Göçmenlerin büyük bir kısmının uluslararası koruma ve geçici koruma kapsamına girenlerden, diğer bir kısmının ise daha iyi yaşam koşulları arayışıyla göç edenlerden oluştuğu belirlenmiştir. Ayrıca Türkiye'ye kalıcı ya da geçici olarak göç edenler arasında yatırımcı iş insanları, ünlü sporcular, mühendisler, akademisyenler ve sanatçılar da bulunmaktadır. Zorunlu ya da gönüllü olarak Türkiye'ye göç eden bu yabancıların ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan Türk toplumuna katkı sağlaması, etkili uyum politikalarının uygulanmasına bağlıdır. Göçmenler ile ev sahibi toplum arasındaki uyum ve kaynaşmanın sağlanabilmesi ise eğitim ve iskan politikalarının doğru bir şekilde yürütülmesi ve çokkültürlülüğün teşviki ile mümkün olacaktır. Bunun yanı sıra, düzensiz göçün önlenmesi ve etkin yönetimi de uyum politikalarının başarısını destekleyen unsurlar arasında yer almaktadır. Bu çalışma, Türkiye'nin güncel mevcut göçmen yapısını kapsamlı bir şekilde ele alarak, literatürde bu konuyu sınırlı bir şekilde ele alan diğer araştırmalardaki boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda özellikle Suriyeli ve Afganistanlı göçmenlere odaklanan bu çalışmada kullanılan yöntemin, diğer ülkelerden gelen göçmenleri inceleyecek gelecekteki araştırmalar için de kolaylık sağlayacağı öngörülmektedir.

Orcid

Moh Asmahil Kohan <https://orcid.org/0009-0003-8581-1987>

Conflicts of Interest: The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça

- AA. (2024, 12 25). *İçişleri Bakanı Yerlikaya: Son 15 günde Suriye'ye dönenlerin sayısı 25 bini geçti*. Retrieved from Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/icisleri-bakani-yerlikaya-son-15-gunde-suriyeye-donenlerin-sayisi-25-bini-gecti/3432689#>
- Açıkgöz, S. (2019). Metropol Kentlerde Düzensiz Göçmenlerin Mekânsal Kümelenme Dinamikleri: Beykoz-Yenimahalle Afganistanlılar Örneği. *Middle East Journal Of Refugee Studies*, 47-67.
- Adıgüzel, G. (2020). İtici Ve Çekici Faktörler Işığında Türkiye'ye Yönelik Uluslararası Göçler: 1979-2019. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler, Yüksek lisans tezi*.
- Adıgüzel, Y. (2016). Göçmenlerin Kültürel Entegrasyonu. In *Türkiyede Geçici Koruma Altındaki Suriyeli-ler: Tespitler ve Öneriler* (pp. 171-194). İstanbul: WALD.
- AIDA. (2020). *Country Report: Turkey*. The Asylum Information Database and European Council on Refugees and Exiles.
- AREU. (2009). Searching for My Homeland: Dilemmas Between Borders – Experiences of Young Afghans Returning “Home” from Pakistan and Iran. *The Afghanistan Research and Evaluation Unit Organization*.
- Asar, A. (2020). *Yabancılar Hukuku, Temel konular*. Ankara: Seçkin.
- Asar, A. (2020). *Yabancılar Hukuku*. Ankara: Seçkin.
- Bakanlık, Ç. V. (2023). *Yabancıların Çalışma İzinleri*. <https://www.csgb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/calisma-izin-istatistikleri/>. Ankara: Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Abi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 368-388.
- Baykal, B., & Özdemir, Ö. (2024). Turkey Aims to Halt Irregular Migration and Migrant Smuggling in the Eastern Mediterranean. *Migration Policy Institute*.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 77-101.
- Buz et al. (2020). *Destination Unknown, Afghans on the move in Turkey*. Mixed Migration Centre.
- Corrie, M. (2021, 09 17). *The Changing Concepts around Immigrant Integration*. Retrieved from Migration Information Source MPI: <https://www.migrationpolicy.org/article/changing-concepts-immigrant-integration>
- Daniel, D., & Jürgen, G. (2024). A humanitarian role model: Germany's initial open-door policy and restrictive turn toward Syrian refugees, Framing Refugees: How the Admission of Refugees is Debated in Six Countries across the World. *Oxford Academic*, 101-142.
- Deniz, E. E. (2016). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş ve Hayat*, 183-215.
- Derneği, M. (2025, 01 14). *Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Aralık 2024*. Retrieved from Mülteciler Derneği: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>
- Doğan, V. (2020). *Türk Yabancılar Hukuku*. Ankara: Savaş yayınevi.
- Düvell, F. (2014). Turkey's Transition to Immigration Country: A Paradigm Shift. *ARTICLES*, 78-103.
- Dromgold-Sermen, M. S. (2016). *Farklılıkları Yönetme Kültürü: Göç Yönetimi Alanı ve Türkiye'ye Göç Eden Suriyeliler*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Eirik, C. (2023, 06 30). *A few countries take responsibility for most of the world's refugees*. Retrieved from Global Figure, NRC: <https://www.nrc.no/shorthand/fr/a-few-countries-take-responsibility-for-most-of-the-worlds-refugees/index.html#:~:text=In%20recent%20years%2C%20>

- Canada%2C%20Australia,3%2C124%20and%203%2C740%20people%20respectively.
- Elsa, C. (2024, 09 15). *Germany's toughening on immigration sparks tense debate in Europe*. Retrieved from Le Monde: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/09/15/germany-s-toughening-on-immigration-sparks-tense-debate-in-europe_6726138_4.html
- Erdoğan, M. (2021). *Suriyeliler Barometresi "Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşam Çerçevesi"*. Ankara: Eğitim Kitap Yayıncılık.
- Eryurt, M. A., & Koç, İ. (2017). Türkiye'de Afganistan Uyumlu Uluslararası Koruma Başvurusu ve Statüsü Sahipleri Üzerine Analiz: Türkiye'ye Geliş Sebepleri, Türkiye'de Kalışları, Gelecek Planları ve Amaçları. Ankara, Türkiye: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- GİB. (2022, 10 08). *İstanbul'da 8 İlçede Yeni Yabancı Kaydı Yapılmayacak*. Retrieved from Göç İdaresi Başkanlığı: <https://www.icisleri.gov.tr/istanbulda-8-ilcede-yeni-yabanci-kaydi-yapilmayacak#:~:text=Onun%20dışında%20Küçükçekmece%2C%20Başakşehir%2C%20Bağcılar,yabancı%20oturumuna%2C%20ikamete%20kapalıdır.%22>
- GİB. (2023, 07 16). *"İstanbul'da 39 İlçenin Yabancıların İkamet İzinlerine Kapatıldığı" İddialarına İlişkin Basın Açıklaması*. Retrieved from Göç İdaresi Başkanlığı: <https://www.goc.gov.tr/istanbulda-39-ilcenin-yabancilarin-ikamet-izinlerine-kapatildi-iddialarina-iliskin-basin-aciklamasi>
- GİB. (2024, 09 19). *Düzensiz Göç*. Retrieved from Göç İdaresi Başkanlığı: <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>
- GİB. (2024, 11 20). *İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya, Adres Tahkikatlarından Sonra Suriyelilerin Sayısının 2 Milyon 935 Bin 742'ye Düştüğünü Açıkladı*. Retrieved from Göç İdaresi Başkanlığı: <https://www.goc.gov.tr/icisleri-bakani-ali-yerlikaya-adres-tahkikatlarindan-sonra-suriyelilerin-sayisinin-2-milyon-935-bin-742ye-dustugunu-acikladi>
- GİB. (2024, 11 28). *İkamet İzinleri*. Retrieved from Göç İdaresi Başkanlığı: <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>
- GİB. (2025, 01 12). Retrieved from <https://www.goc.gov.tr/icisleri-bakani-ali-yerlikaya-bir-ayda-52-bin-622-suriyeli-gonullu-guvenli-onurlu-ve-duzenli-geri-donus-yapti-merkezicerik>
- GİB. (n.d.). *Kitlesel Akınlar*. Retrieved from GİB: https://www.goc.gov.tr/kitlesel-akinlar#_ftnref9
- Haas, H. d. (2021). A theory of migration: the aspirations-capabilities framework. *Comparative Migration Studies* (<https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-020-00210-4>), 1-35.
- Haas, H. d. (2021). Theory of migration: the aspirations-capabilities framework. *Comparative Migration Studies*, 1-35.
- Haas, H. d. (2023). *How Migration Really Works: A Factful Guide to the Most Divisive Issue in Politics*. London, UK: Penguin Random House.
- Hendow, M., & Qaisrani, A. (2024). *Pathways And Policy Evolution: Comparing National Laws And Policies Addressing Irregular Migrants*. <https://reliefweb.int/report/world/pathways-and-policy-evolution-comparing-national-laws-and-policies-addressing-irregular-migrants-working-paper-62024>, International Centre for Migration Policy Development. ICMPD.
- Hollifield, J. F. (2022). Migration And The Liberal Paradox In Europe. In J. F. Hollifield, & N. Foley, *Understanding Global Migration* (pp. 413-441). Stanford University Press .
- İçduygu et al. (2013). *MPC - Migration Profile*. Migration Policy Centre.
- İçduygu et al. (2014). *Türkiyenin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023*. İstanbul: MİReKoç.
- İçduygu, A. (2012). *Kentler ve Göç, İtalya*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- İçduygu, A., & Aksel, D. B. (2012). Türkiye'de Düzensiz Göç. *Uluslararası Göç Örgütü yayını*, 1-69.

- ICMPD, & İKA. (2018-2019). *Bölgesel Göç Profili Ve Bölgesel Değerlendirme Raporu*. <https://www.ika.org.tr/assets/upload/dosyalar/trc1-bolgesi-goc-profil-ve-bolgesel-degerlendirme-raporu.pdf>. ICMPD ve İKA.
- ICMPD. (2018). *Bölgesel Göç Profili ve Bölgesel Değerlendirme Raporu*. ICMPD ve İKA 2018-2019.
- İstanbul, V. (2023, 07 28). *İstanbul İlinde İkamet Eden Geçici Koruma Kapsamındaki Suriye Uyruklu Yabancıların Kayıtlı Oldukları İllere Dönmeleri Hakkında Duyuru*. Retrieved from İstanbul Valiliği: <http://www.istanbul.gov.tr/istanbul-ilinde-ikamet-eden-gecici-koruma-kapsamindaki-suriye-uyruklu-yabancilarin-kayitli-olduklari-illere-donmeleri-hakkinda-duyuru>
- James F. H. (2004 , 09). The Emerging Migration State. *International Migration Review* , Volume 38(Issue 3), 828-1302.
- Katharina, N. (2024). The il/liberal paradox: conceptualising immigration policy trade-offs across the democracy/autocracy divide. *JOURNAL OF ETHNIC AND MIGRATION STUDIES*, 680–701.
- Kilberg, R. (2014, 7 24). *Migration Policy Institute*. Retrieved from Migration Information Source: <https://www.migrationpolicy.org/article/turkeys-evolving-migration-identity>
- Koser, K. (2014). *Transition, crisis and mobility in Afghanistan: rhetoric and reality*. Geneva: IOM.
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 47-57.
- Mandel, R. (2008). *Cosmopolitan Anxieties*. London: Duke University Press.
- Massey, D. S. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 431-466.
- MMC. (2022). *The role of smugglers in Afghans' irregular journeys to Türkiye*. MMC.
- MMC. (2024). *Implications of the Taliban takeover on Afghan women's migration to Türkiye*. https://mixed-migration.org/wp-content/uploads/2024/05/329_Afghan-women-migration-Turkiye.pdf.
- MMR.
- Nalbant, F., Eseler, B., & Göksoy Sevinçli, B. (2022). Göç Olgusuna İlişkin Kavramsal ve Kuramsal Bir Çerçeve. Ankara: Nobel.
- Osman Kubilay, G. (2007). Doğu Türkistan'dan Türkiye'ye Hazin Bir Göç Hikâyesi. *Turkish Studies*, 252-273.
- Özdal, B., & Vardar Tutan, E. (2018). Temel Kavramlar ve Olgular. In B. Özdal, *Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye* (pp. 3-60). Bursa: DORA.
- Özer, İ. (2016). *Doğu ve Güneydoğu Komşu Ülkelerinden Türkiye'ye Yönelik Göç Hareketleri*. Ankara: Adalet yayınevi.
- Piore, M. J. (2018). The dual labor market: theory and implications. In Social stratification . In D. B. Grusky, *Social Stratification Class, Race, and Gender in Sociological Perspective* (pp. 629-640). New York: Routledge.
- Sağıroğlu, A. Z. (2021). *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı*. Ankara: GAV Perspektif.
- Şimşek, A. R. (2021, 6 18). *Tarihten Günümüze Afganistan Göçleri ve Türk Asıllı Göçmenler*. Retrieved from Ankasam: <https://www.ankasam.org/tarihten-gunumuze-afganistan-gocleri-ve-turk-asilli-gocmenler/>
- Sıtkı, Y. e. (2022). *İnsan Hakları bağlamında Göç Yönetimi ve Sınır güvenliği* . Ankara : Polis Akademisi Yayınları .
- TİHEK. (2018). *İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi Ziyareti*. Ankara: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu.
- UNHCR. (2022). *Turkey Fact Sheet*. <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2022/03/UNHCR-Turkey-Factsheet-February-2022.pdf>. UNHCR.

- UNHCR. (2023). *Türkiye Fact Sheet*. <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2023/10/bi-annual-fact-sheet-2023-09-turkiyeF.pdf>. UNHCR.
- Ünver, O. C. (2003). Almanya'ya Türk İşgücü Göçü, Geçmişten Geleceğe Sorunlar , İmkanlar Ve Fırsatlar. *Sosyal Siyaset Konferanslar Dergisi*, 177-226.
- Yıldırım, S. G. (2022). *Suriye ve Afganistan Kaynaklı Kitleli Göçler*. Ankara: Nobel yayıncılık.
- 3RP, UNHCR & UNDP. (2023). 3RP. *Regional, Refugee and Resilience Plan, Türkiye country chapter 2023-2025*. Türkiye: 3RP: UNHCR & UNDP.

Turkish Journal of Diaspora Studies

ISSN: 2717-7408 (Print) e-ISSN: 2757-9247 (Online)
Journal homepage: tjds.org.tr

Afgan Sığınmacılar ve Kimlik İnşa Süreçleri Üzerine Bir Analiz

Hilal Erol

To cite this article: Hilal Erol (2025) Afgan Sığınmacılar ve Kimlik İnşa Süreçleri Üzerine Bir Analiz, Turkish Journal of Diaspora Studies, 5(1), 75-95, DOI: 10.52241/TJDS.1623612

To link to this article: <https://doi.org/10.52241/TJDS.1623612>

Submission Date: 21 January 2025 **Acceptance Date:** 10 March 2025

Article Type: Research Article

© 2025 Hilal Erol. Published with license by Migration Research Foundation

Published online: 31 March 2025

Submit your article to this journal tjds.org.tr

Full Terms & Conditions of access and use can be found at
tjds.org.tr

Afgan Sığınmacılar ve Kimlik İnşa Süreçleri Üzerine Bir Analiz*

Hilal Erol*

Özet

Bu çalışmada, Afgan sığınmacıların göç deneyimlerinin ve kimlik inşa süreçlerinin nasıl şekillendiği irdelenmiştir. Çalışmanın amacı, Afgan sığınmacıların Türkiye'ye göçünü, Türkiye'deki göç deneyimleri ile kimlik inşa süreçlerini anlamaktır. Çalışma kapsamında Konya'da sığınmacıların en yoğun yaşadığı bölgelerde kartopu örneklem ile 28 Afgan sığınmacı ile yarı-yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Katılımcıların ifadelerinden, yerel halkın ayrımcı, önyargılı ve ötekileştirici tutumları nedeniyle etnik kimlikleriyle sürekli savunma yapmak zorunda kaldıkları ve bu durumun etnik kimlikleriyle daha güçlü bir bağ kurmalarına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Afganistan'daki etnik hiyerarşiler, Türkiye'de farklı bir biçimde işlemekte ve katılımcılar bu hiyerarşiyi hem göç kararlarında hem de göç sürecindeki etkileşimlerinde deneyimlemektedirler.

Anahtar Kelimeler : Göç, Sığınmacı, Afgan, Kimlik İnşası, Türkiye.

An Analysis of Afghan Asylum Seekers and Their Identity Construction Processes*

Abstract

This study examines how Afghan asylum seekers' migration experiences and identity-building processes have evolved. The aim of the study is to understand the migration of Afghan asylum seekers to Turkey, their experiences, and the process of identity formation in the Turkish context. The research was conducted through semi-structured interviews with 28 Afghan asylum seekers in Konya, hosting the highest asylum seeker population, using a snowball sampling method. Based on the participants' statements, it was found that due to the discriminatory, prejudiced, and exclusionary attitudes of the local population, they were constantly forced to defend their ethnic identities, which, in turn, strengthened their connection to those identities. The ethnic hierarchies in Afghanistan manifest differently in Turkey, influencing participants' migration decisions and interactions throughout the migration process.

Keywords : Migration, Asylum Seeker, Afghan, Identity Construction, Türkiye.

* Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji bölümü, Eskişehir, Türkiye

CONTACT hilalerol.tr@gmail.com • Orcid: 0000-0001-8297-3110

Received: 21 January 2025, Accepted: 10 March 2025, Article Type: Research Article

** Bu makale, "Türkiye'de Afgan Sığınmacı Olmak: Medyadan ve Sahadan Yansımalar" başlıklı yüksek lisans tezinden derlenerek üretilmiştir.

Giriş

Göç olgusu, uzun yıllar devletleri ve toplumları şekillendirse de günümüzdeki göç hareketleri; küresel kapsamı, ulusal ve uluslararası politikadaki rolleri ve yarattığı toplumsal değişim süreçleri ile ayırt edicidir. Göçün coğrafi, etnik, dini, kültürel ve dilsel pek çok farklılığı barındırması, dolayısıyla, birlikte yaşamın ve etkileşimin kavrayışlarını içermesi dinamik bir toplumsallığı beraberinde getirmektedir. Bu haliyle göç, toplumsal değişimin temel belirleyicilerindendir (Karpas, 2010).

Dünyanın farklı coğrafyalarında yaşanan savaşlar, çatışmalar, doğal afetler, yoksulluk, baskı, ekonomik ve sosyo-politik istikrarsızlıklar gibi iç içe geçen dinamikler, bireyleri göç etmeye zorlayan temel sebepler arasında yer almaktadır. Bu durum, güvenlik endişeleri, temel hizmetlere erişim yetersizlikleri ve geleceğe yönelik kaygıları da beraberinde getirmektedir. Modernitenin sonucu olarak ortaya çıkan “işleyişlerdeki iktidarsızlıklar”, göç hareketlerinin yoğun bir şekilde yaşanmasına neden olmakta ve göç, adeta bir “temizlik deterjanı” (Özgür, 2012, s. 200) görevi üstlenmektedir.

Göç türleri, doğası gereği daha girift olsa da günümüzdeki ayırt edici özellikleri açısından muğlak ayrımlara sahiptir (Castles, 2003, s.15-16; Hazan, 2012, s.183; Memişoğlu ve Yiğit, 2019, s. 40-42). Son yıllarda yapısal olarak değişen göç hareketleri ve göçle ilgili kavramsal ayrımlar belirsizleşmiştir. Hem uluslararası hem de ulusal bağlamda değerlendirildiğinde, göç hareketlerinin, her toplumun kendi iç dinamiklerine bağlı olarak farklılık gösterdiği görülmektedir (Abadan-Unat, 2006). Dolayısıyla, mevcut göç türleri birbirleriyle örtüşmekte ve benzeşmekte; bu durum kavramsal ve terminolojik belirsizlikleri beraberinde getirmektedir (Rutter, 2006). Örneğin zorunlu göç, genellikle irade dışı bir süreç olmasına rağmen, diğer göç biçimleriyle ortak unsurlar taşır ve aralarındaki sınırlar her zaman net bir şekilde çizilememektedir. Bu nedenle, kavramlar ve tanımlar sabit ve kolayca belirlenebilir içeriklere sahip değildir; gönüllü göç gibi görünen göç hareketlerinin arkasında, zorunlu nedenlerin de var olabileceği unutulmamalıdır.

Afganistan, uzun yıllardır tecrübe ettiği çatışmalar, karışıklıklar ve istikrarsızlıklar sonucu dünyanın göç hareketliliğine kaynaklık eden başat ülkelerdendir. Ülkede yıllardır süren gerginlik ortamının kötü ekonomik koşullarla birleşmesi, işsizlik ve yoksulluğu derinleştirmiş, insani kriz Afganistan’dan göçü zorunlu kılmıştır (Deniz vd., 2025, s. 176). Yıllar boyunca ülkede süregelen gerilim ve istikrarsızlık hali, kuraklık, su ve gıdaya erişimin zorluğu, işsizlik, kamu çalışanlarının iş bırakması, temel hizmetlere erişimdeki yetersizlikler ciddi bir yoksullaşmaya neden olmuştur. Bu durum, başlangıçta güvenlik endişeleriyle başlayan göç hareketlerinin zaman içinde ekonomik motivasyonlara dayalı göç hareketlerine dönüşmesine neden olabilmektedir. Dolayısıyla Afganistan’dan kaynağını alan göç hareketleri tekil motivasyonlarla açıklanamayan çok boyutlu ve dinamik faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bugün dünya genelindeki mülteci nüfusunun en büyük kaynağını, her biri 6,4 milyon kişiyle Afganistan ve Suriye oluşturmaktadır (UNHCR,

2023). Türkiye ise hedef ülke, geçiş ülkesi ve kaynak ülke olarak konumlanması nedeniyle göç dalgalarından yoğun bir şekilde etkilenmektedir. Afganistan uyruklu bireyler, 2023 yılında, 13.068 kişiyle Türkiye'ye en fazla uluslararası koruma başvurusu yapan gruptur. Bunun yanı sıra, Türkiye'deki düzensiz göçmenler arasında en büyük sayıya sahip olan sığınmacı grubu da Afganistan uyruklulardır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).

Türkiye'de literatürü değerlendirildiğinde, Afganistan'dan gelen göçün nedenlerinin savaş, ekonomik sıkıntılar ve koruma arayışı olduğu, yapılan çalışmaların ortak vurgusudur (Alemi vd., 2017; Takbiri vd., 2020; Saeedullah vd., 2021; Obayd & Karataş, 2021; Üstün & Vargün, 2022). Kaynağını Afganistan'dan alan göç bağlamında, çoğunlukla uyum ve entegrasyon odaklı çalışmalar gerçekleştirilmekte; bu çalışmalar genellikle Afgan sığınmacıların yasal statülerinden kaynaklanan uyum süreçlerine odaklanmaktadır (Yeşil, 2020; Sallan-Gül vd., 2020). Uyum süreçlerine bağlı olarak eğitim alanındaki çalışmalar, Afgan sığınmacı çocukların eğitime katılımı ve eğitimin etkilerini (2019; Türe vd., 2020; Bozkurt Polat vd., 2020) ve eğitimin toplumsal kabule etkilerini (Kaya, 2015; Ökten, 2012) irdelemektedir. Ayrıca Türkiye'ye çalışmak için tek başına gelen evli erkekler ve boşanma, aile içi şiddet, evlilik dışı gebelik, zoraki evliliklere odaklanan çalışmalar (Kartal & Başçı, 2014, s. 287-299); sığınmacıların "ülkeye gelme ve sığınma talebinde bulunma, bekleme ve sığınma talebinin sonuçlanması" süreçlerinde ortaya çıkan maddi ve manevi sorunları ele alan çalışmalar da (Mackie, 2012; Biehl & Daniş, 2020) literatüre önemli katkılar sunmaktadır. Bu anlamda literatürde genellikle Afgan sığınmacıları göçten iten faktörler (Alemi vd., 2017; Saeedullah vd., 2021; Obayd & Karataş, 2021; Üstün & Vargün, 2022), yolculukta yaşanan sorunlar (Mixed Migration Centre, 2021) ve Türkiye'de kalış sürecinde yaşanan ekonomi, sağlık, eğitim, ayrımcılık gibi sorun alanları (Alemi vd., 2017; Takbiri vd., 2020; Sallan-Gül vd., 2020; Erol ve Göktuna Yaylacı, 2022; Kara, 2023) temel tartışma alanlarıdır.

Çalışma, Afgan sığınmacıların¹ Türkiye'ye göç sürecinde, sosyal, kültürel ve psikolojik faktörlerin etkisiyle nasıl bir kimlik inşası süreci yaşadıkları ve bu sürecin hangi dinamiklerle şekillendiği sorunsalına odaklanmaktadır. Bu çerçevede, Afgan sığınmacıların Türkiye'deki göç deneyimleri üzerinden kimlik inşa süreçlerini irdelemeyi amaçlamaktadır. Afgan sığınmacıların sosyal, kültürel ve psikolojik faktörlerle şekillenen kimlik inşa süreçlerini daha ayrıntılı bir şekilde inceleyerek, bu alandaki mevcut çalışmalara katkı sağlamak hedeflenmektedir.

¹ Sığınmacı, 1951 tarihli Birleşmiş Milletler Mülteci Sözleşmesi ve 1967 Protokolü çerçevesinde tanımlanır. Bu çerçevede, sığınmacılar, kendi ülkelerinde zulme uğrayacakları korkusuyla başka bir ülkeye sığınan kişilerdir. Bu çalışmada, sığınmacı kavramı, sosyal uyum ve göç dinamiklerini sosyolojik bir perspektifle (Castles, 2003) anlamak için kullanılmaktadır.

Kimlik İnşası ve Göç

Kimlik, zaman ve boyutlarında kurulan toplumsal ilişkiye göre şekillenmektedir. Var olabilmek için benzerlik ya da farklılığa ihtiyaç duymaktadır. Derrida (2003) kimliğin ancak zıtlıkların paradoksal ilişkisiyle var olabileceğini vurgular (s. 26). Başka bir ifadeyle, kimliğin inşası hem “öteki”nin izini barındırmakta hem de ondan kaçınmaktadır. Dolayısıyla hem “ben/biz” hem de “o” kimlik inşasının anahtarıdır. Benzer şekilde, Berque’ye göre (1978) kimlik hem bir konfor alanı hem de konfor alanını terk etmeyi; hem birleşim hem de ayrışmayı içerirken mutlaka bir dinamizmi yansıtmaktadır (akt. Bilgin, 1999, s. 60).

Kimlik inşası kavramı açısından “sosyal kimlik” önemli bir referans noktasıdır. Tajfel (1978, s.63) sosyal kimlik kavramını, “bireyin, ilgili grubun üyeliğine duygusal bir önem ve değer atfının eşlik ettiği, belirli sosyal gruplara ait olma bilgisi” olarak tanımlamıştır. Buna göre birey, kendisine olumlu sosyal kimliği sağlayan ya da olumlu kimliğinin sürekliliğini sağlamakta olan gruba aidiyet duyma eğilimindedir (Yapıcı & Yıldırım, 2003, s.64). Aynı zamanda Hogg ve Vaughan (2017) bir kimliği benimseyen birey (ler)in, o sosyal kimliğe uygun düşünüp davranmasının gerekliliğini vurgular. Benzerlikler ve farklılıklar üzerine inşa edilen sosyal kimlik, grup üyelerinin ortaklıklarını sürdürme arzusuna dayanır; ancak bu süreç, bazen diğer kimliklerle gerilim noktaları yaratabilir.

Bauman’a göre kimlik, bireyin eski kimliğinin kalıntıları üzerinden yükselmeye çalışan yeni kimlik ve dışarıdan dayatılan zorunlu kimliklere karşı gösterilen direnç karışıklığında şekillenmektedir (Bauman, 2001, s.50-52). Bu ikilik arasındaki dinamik ilişki Bauman’ın kimlik inşasıyla bağlantılı “diğer bir hat” olarak gördüğü göçmenlik ile açıklanabilir. Bireyin kendisini yeniden tanımlamak ve kimliğini yeniden inşa etme çabası göç ve kimlik çerçevesinde düşünülebilirken “belirsizlik” ise bu çabanın temel noktasını oluşturur. Çünkü Bauman’a referansla kimlik, belirsizlikten kaçış demektir ve göç sürecinde birey, “davranış biçimleri ve kalıpları arasında kendisinin nerede durduğundan ve etrafındaki insanların kendisinin bu duruşunu/yerini doğru ve uygun nasıl kabul edebileceklerinden nasıl emin olacağını” (Bauman, 2001, s.112) sıklıkla sorgulamaktadır. Bauman’ın kimlik kavramına dair analizi, göçmenlik olgusu etrafında “öteki” kavramı ile bağlantılı açıklanmaktadır. Bu anlamda “biz ve onlar” ayrımı da kimlik inşasında önemli bir anlama sahip; duygusal bağlanma ve antipati, güven ve kuşku, güvenlik ve korku, iş birliği ve çekişme arasındaki ayrımı temsil eden bir olgudur (Bauman, 2015, s. 65). Kültürel kimliğin bileşenleri din, geçiş törenleri, dil, beslenme alışkanlıkları ve boş zaman etkinliklerini içermektedir (Bhugra, 2004, s. 133-134; Bhugra ve Becker, 2005, s. 22). Dolayısıyla göç, varış yerine kültürel kimliğin bileşenlerinin de taşındığı ve yeniden inşa edildiği bir süreci ifade eder. Yeni yerleşim yerlerinde daha önceki bilgi, dil, kimlik anlayışı ve kişiye özgü miras öylece silip atılamayacağı gibi (Erikson, 1968, s. 23-24; Chambers, 2005, s. 40); kimlik yeni ayrımlar üzerinden (Bauman, 2015, s. 65) inşa edilecektir. Dolayısıyla göç ve kimlik, daima dinamik, çok boyutlu ve değişken iki olgudur.

Göç, bireylerin mevcut kimliklerini yeni yaşam alanlarında yeniden inşa süreçlerine uyarlamaya çalıştıkları bir süreçtir. Bu süreçte, mevcut kimlikler yeniden şekillenebilir ve bu yeniden inşa süreci, din, dil, kültür gibi pek çok sosyokültürel faktörden etkilenir. Kültürel, dini, dilsel mesafeler göç edilen yer ile bütünleşmeyi ya da ayırmayı sağlayabilir (Göçmez, 2022, s. 64). Kymlicka (1995), vatandaşlık tanımında göçmenleri ekonomik ya da siyasi nedenlerle başka bir toplumda yaşamak üzere ülkelerinden bireysel ya da gruplar halinde ayrılan kişiler olarak nitelendirmiştir. Ona göre, göç edilen toplumun kuralları, göçmen grubun kimliğine daha fazla alan tanıyacak şekilde genişletilmeli ve uzlaştırılmalıdır. Kymlicka'ya göre (2004) göçmen grupların kültürel, dini, dilsel farklılıklarının uzlaştırıldığı ve birlikte yaşama kültürünün benimsendiği uyum politikaları geliştirilmelidir (s. 492). Bu anlamda, kimliğin yeniden inşası göçün nedeni, göçün türü (gönüllü-gönülsüz) ve yeni yerleşim yerindeki bireylerin tutumu ile ilgilidir (Oppong, 2013, s. 164). Türkiye literatüründe, göç bağlamında kimlik, genellikle aidiyet, kültür ve toplumsal uyum gibi kavramlarla birlikte ele alınmıştır (Çağırkan, 2016; Özyakışır, 2017; Çakmak, 2018; Özkan, 2019; Sözer, 2019; Takbiri vd., 2020; Süverdem ve Ertek, 2020; Özçürümez ve İçduygu, 2020).

Göç bağlamında kimlik olgusu, toplumsal yapıya etki, çokkültürlülük ve uyum gibi başlıklar altında çalışılmıştır. Özkan (2019) çalışmasında, göç süreçlerinde verili kimliklerini kaybeden aktörlerin toplumsal uyumdan uzaklaşarak “kimlik bunalımı” na girdikleri (s. 134-135) sonucuna ulaşmaktadır. Benzer şekilde Çakmak (2018), kimliğin göç aracılığıyla “kökünden koparılmışlık hissi” ile maruz kalığı travmayı “kimliğin anonimleşmesi” kavramıyla açıklamaktadır. Çağırkan (2016) ise göç, kimlik ve aidiyet ilişkisini din, dil, kültür gibi ikili karşılaşmalardan oluşan üçüncü bir bakış açısıyla “hibrit kimlik” kavramıyla incelemektedir. Bu kavram yerel ve küresel arasındaki ilişkiye farklı bir kapı aralayarak, var olan kimlikleri terk etmeden aidiyet duygusu geliştirilebileceğine vurgu yapmaktadır (s. 2620). Süverdem ve Ertek (2020) de benzer bir bakış açısı sunarak ikidillilik ve ikikültürlülük kavramlarına vurgu yapmaktadır. “Avrupa’da yaşayan göçmen Türkler” in durumu ile örneklendirilen çalışmada, göçmenlerin ana dilleri ve kültürlerini yaşatmaya yönelik çabaları kültürleşmeyi gerçekleştirmede temel unsur olarak belirtilmektedir (s. 184). Bu bağlamda çalışmalar, göçün dil, din, kültür vb. pek çok alanda yarattığı ayrıştırıcı ve birleştirici etkilerin kimlik inşasında oldukça önemli olduğu noktasında ortaklaşmaktadır.

Kimlik inşası açısından etkili olan din, dil, kültür, etnisite gibi unsurlar sosyal karaktere sahiptir ve daima toplumsal yaşamın merkezinde bulunurlar. Göç de bu unsurlarla bağlantılı olarak bireylerin kimlik inşalarında önemli bir yere sahiptir. Literatürde Afgan sığınmacılara odaklanan ve saha çalışması ile desteklenen, kimlik olgusu üzerine yapılmış araştırmalara oldukça az rastlanmaktadır (Ökten, 2012; Göçmez, 2022). Bu bağlamda, çalışma, kimlik inşa süreçlerini; Afgan sığınmacıların göç kararlarındaki belirleyiciler, yeni yerleşim yerlerinde kendilerini konumlandırma biçimleri ve toplumsal karşılaşmalar çerçevesinde değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Yöntem

Nitel bir çalışma olarak desenlenen bu çalışma, uzun yıllardır sığınmacılara ev sahipliği yapan Konya’da gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında Konya’da sığınmacıların en yoğun yaşadığı bölgelerde 28 Afgan sığınmacı ile yarı-yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Katılımcılara erişmek amacıyla kartopu örneklem kullanılmıştır. Çalışmada Afgan sığınmacıların, sığınmacılık deneyimleri nedeniyle hassas olabilecekleri ve kültürlerarası farklı kırılğanlıklara sahip olabilmeleri göz ardı edilmemiştir. Bu bağlamda kapalı bir grup olmaları, hukuki statüleri nedeniyle sınır dışı edilmeleri ya da diğer yaptırımlardan çekinmelerinden dolayı zor ulaşılabilen bir grubu temsil etmeleri nedeniyle, böylesi gruplara ulaşmada kartopu örnekleme faydalı görülmektedir (Atkinson & Flint, 2001, s. 1). Bu doğrultuda, Konya’nın bir ilçesinde tahıl arazisi olan bir kişinin yardımıyla ilk katılımcıya ulaşılmış; katılımcı Mengene Mahallesi, Altıyol Köprüsünde Afgan ailelerin yaşadığını belirterek çalışmayı o bölgelere yönlendirmiştir. Bu konum, şehir merkezine görece uzak ve bir tarafıyla gecekonduların olduğu bir yapılanma bulunan, Afgan sığınmacıların özellikle de Özbek ve Türkmenlerin yoğunlaştığı bir bölgedir. Çalışma kapsamında yapılan görüşmelerin birçoğu bu bölgede gerçekleşmiştir.

Bu çalışma, Anadolu Üniversitesi Etik Kurulunun 30.03.2021 Tarih ve 49/52 Sayılı kararıyla etik açıdan uygun bulunmuş; görüşme öncesinde katılımcılardan onam formu alınmıştır. 9’u kadın 19 erkek olmak üzere 28 katılımcıya² ulaşılan çalışmada, katılımcıların izniyle ses kaydı ve not tutma teknikleriyle görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Ayrıca çalışmanın sınırlılıklarından birini oluşturan dil bariyerini aşmak için yer yer Farsça tercüman desteği alınmıştır. Görüşmelerde kadın katılımcıların dil bariyerlerini Farsça tercümanla dahi aşmak konusunda zorlandıklarının gözlemlenmesi, ulaşılan en önemli verilerden biridir. Bu durumun sürekli evde çocuklarla ilgilenmek zorunda kalan kadınların Özbekçe dışında bir dil bilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu katılımcılar Afganistan’da da Özbek mahallelerinde bulunduklarından Farsça da bilmemektedir. Ancak tercümanın Özbekçe bilmesi bu sorunun çözülmesini sağlamıştır.

Görüşmeler katılımcıların evinde, katılımcıların işyerlerinde (tarla, fabrika) ve *zoom* ile yapılmış; ortalama 40 dakika sürmüştür. Görüşme esnasında alınan kayıtlar katılımcıların ifade ettiği şekilde yazıya aktarılmıştır. Katılımcıların gizliliğini korumak ve verilerin güvenliğini sağlamak amacıyla, her bir katılımcıya görüşme sırası esas alınarak kod verilmiştir. Anlatılar, “Katılımcı 1” şeklinde kodlanmış, her bir katılımcıyla yapılan görüşmeleri derinlemesine görüşme ve yapıldığı tarih ile etiketlenmiştir. Elde edilen veriler, nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde, kodlama ve sınıflandırma teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların anlatılarındaki belirli anahtar sözcükler ve tekrar edilen konseptler not alınmış ve kodlanmıştır; kodlanan veriler belirli sınıflara ayrılmış

² Çalışmanın sonunda katılımcı profiline ait bilgilere yer verilmiştir.

ve araştırmanın amacına uygun olarak başlıklandırılmıştır. Çalışmada, katılımcıların ve verilerin güvenliği titizlikle dikkate alınmış; çalışma süreci ve sonunda tüm veriler şifreli bir *flash bellek* aracılığıyla muhafaza edilmiştir. Böylelikle verilerin yetkisiz erişimlerden korunmasını sağlamıştır.

Bulgular

Bu başlık altında, “Afgan Sığınmacıların Göç Kararlarındaki Belirleyiciler”, “Yeni Yerleşim Yerlerinde Kendilerini Konumlandırma Biçimleri” ve “Toplumsal Karşılaşmalar: Yeni Yerleşim Yerlerine İlişkin Görüşler” alt başlıklarına yer verilmiştir.

Afgan Sığınmacıların Göç Kararlarındaki Belirleyiciler

Katılımcıların göç kararlarına ilişkin sorulara verdikleri yanıtlar, ülkelerindeki siyasi ve etnik baskılar, çatışma ortamı, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, işsizlik çerçevesindedir. 28 katılımcının 17’si göç etmelerindeki en önemli faktörün işsizlik ve buna bağlı yoksulluk olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılardan 5’i siyasi etnik baskılar sonucunda kurtulmak için Türkiye’ye geldiklerini belirtirken; eğitim için gelen öğrenciler katılımcıların 4’ünü oluşturmaktadır. 28 katılımcıdan 2’si diğer sebeplerden Türkiye’de bulunduklarını ve katılımcılardan bazıları ilerleyen süreçlerde Avrupa ülkelerinden birine ulaşmak için burayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

İşsizlik ve yoksulluk nedeniyle göç eden katılımcıların 14’ü erkek ve 3’ü kadındır. Bu nedenlerle göç eden kadınların evli olup aileleriyle birlikte göç sürecine katıldıkları bulgulanmıştır. Kadınların ailelerinin yoksulluk riskini azaltmak için aileleri ile göç sürecini yaşadıkları görülmektedir. İşsizlik nedeniyle göç eden katılımcılardan 6’sı dönmeyi düşünen bekar erkeklerden oluşmakta ve 4’ünün hedefi ailesiyle birlikte yeniden göç edebilmektir.

Türkiye’yi eğitim olanakları sebebiyle tercih eden katılımcılar ise halihazırda Türkiye’de öğrenci olarak bulunan kayıtlı kişilerden oluşmaktadır. Bu öğrenciler, eğitimleri için Türkiye’de kalmayı veya başka bir Avrupa ülkesine gitmek istediklerini belirtmektedir. Türkiye’ye göç deneyimlerini eğitim ile ilişkilendiren katılımcılar bu konudaki görüşlerini şu şekilde açıklamıştır:

“Orada daha çok şöyle bir şey var özellikle de biz Türkmen bölgesinde yaşıyoruz. Türkmenler çocuklarını okula göndermek istemiyor. Şimdi değişmeye başladı çok mutluyuz ama genellikle çalışmalarını ve aileye yardım etmelerini istiyorlar. Ben bu yüzden geldim. Türkiye’ye geldim lisans eğitimini bitirmek üzereyim ama şu an ben kendimi yeterli bulmuyorum ve eğitime devam etmek istiyorum. Kendi memleketimde bu isteğimi karşılayamam. Bunun dışında yurtdışında anadili İngilizce olan bir ülkede eğitime devam etmek istiyorum. Tabi ben başka bir konu daha var

Afganistan'da ailemin ilk çocuğu olarak ve onlara söz verdiğim için onlara yardım etmek zorundayım. Kafam çok karışık.”

(Katılımcı 1, Derinlemesine Görüşme, 2021)

“Benim yaşımdaki kızlar orada bu yaşında evlendiriliyor. Türk maarif okulunda Türkçe öğrenirdim ve hocam bana buraya gelebilirim diye söyledi. Ailem izin vermedi ama hocam ikna etti. Şimdi oraya dönmemi bekliyorlar ama ben dönmek istemiyorum. Burası benim hayatım oldu ben ne yaparsam burada kalırım hepsini deneyeceğim. Burada kalmak ya da başka bir ülkeye gitmek olur ama oraya dönersem bir daha okul olmaz diye düşünüyorum.”

(Katılımcı 25, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Katılımcılara göre Afganistan, sadece ailesinin yaşadığı yer olarak anlamlı görülmektedir. Her iki katılımcının ifadesine göre, eğitime erişim için gösterilen kararlılık, toplumsal ve ailevi baskılarla karşılaşmaktadır. Bu süreçte katılımcılar hem kendi beklentilerini hem ailesinin beklentilerini dengelemek için çaba göstermektedir.

Türkiye’de yaşayan kadın katılımcılar, Türkiye’ye geliş süreçlerinde ailelerinin etkili olduğunu söylemiştir. Çalışmaya katılan 9 kadın katılımcı 5’i aileleri ve çocuklarıyla birlikte göç ederken; 4 kadın ailelerinden kaçarak Türkiye’ye geldiklerini ifade etmişlerdir. Bu kadınlardan 1’i Türkiye’de öğrenci olarak yaşarken diğerleri Türkiye’ye üyesi oldukları derneklerin yardımlarıyla buldukları işlerde çalışmaktadır. Katılımcılardan biri Türkiye ile ilişkisinden şu şekilde bahsetmiştir:

“Türkiye’ye geldim çünkü gelmesem evlendirilecektim. Orada istemedim biriyle evlenmek ve orada zorluklarımı yaşamak istemedim. Artık bıktım. Aileme sürekli hizmetçilik yapıyordum ve beni zorla evlendirmeye kalktılar. Ben de burada hizmetçilik yaparım ve paramı kazanırım dedim. Ailemi bıraktım da geldim.”

(Katılımcı 3, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Başka bir açıdan istihdam olanaklarına erişim amacıyla Türkiye’ye göç eden bir katılımcı şu şekilde bir anlatı sunmaktadır:

“Burada geldiğimizden beri daha mutluyuz. Afganistan bomba, bomba sürekli. Burada en azından bu yok, biliyoruz ki bomba yok. Ayrıca kimse demiyor sen Özbeksin sen bunu yapma. Burada hepimiz aynıyız. İş varsa para var, çalışmak varsa para var. Para varsa ailem iyi çocuklarım iyi. Ayrıca insan Müslüman çoğunlukla. Çok şükür.”

(Katılımcı 9, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Katılımcıların anlatılarından hareketle, göç nedenleri tek bir neden değil, birden fazla nedeni bir arada içermektedir. Buna Afganistan'da yaşanan savaş, iç çatışma koşullarının uzun yıllara yayılması ve temel hizmetler ve kamu hizmetlerinin alt yapısının istikrarsızlık gibi nedenlerle gelişememesi etkili olmakta, bu durum bireylerin geleceğe yönelik kaygılarını arttırabilmektedir. Bunlara ek olarak katılımcılar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği de göç kararına zemin hazırladığını belirtmektedir. Ayrıca ülkedeki işsizlik ve yoksulluk uluslararası göçten beklentiler çoğunlukla görece yoksulluğu azaltmak ya da zincirleme göçü başlatmak üzerine kurulmuştur. Bu durumda hem bireysel hem de toplumsal faktörlerin göç kararını şekillendirdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Çok yönlü nedenlerin varlığı, bireylerin kendi yaşamlarını şekillendirme isteğini ortaya koyarken toplumsal beklentiler de göç sürecinde etkilidir. Dolayısıyla göç süreci, tekil nedenlere bağlı fiziksel bir hareket hali değil; kimlik, aidiyet ve gelecek planlarının da sorgulanıp yeniden inşa edildiği bir süreç olarak değerlendirilmelidir.

Yeni Yerleşim Yerlerinde Kendilerini Konumlandırma Biçimleri

Katılımcılar, Türkiye deneyimleri ve konumlarına ilişkin soruları, yasal statü ve sosyal kimlikler, etnik köken ve buna bağlı ayrımcılık, geride bıraktıkları ülkelerindeki yeni konumları üzerinden yanıtlamışlardır. Buna göre kurulan ilişkiler çeşitli zorunluluklara, gizliliklere ve yalnızlaşmaya işaret etmektedir. Örneğin Katılımcı 24, başka bir kimlikle yaşayıp yalnızca çalışarak gündelik yaşamda var olmaktadır:

“Ben abimin kimliğiyle yaşıyorum. Abim buradaydı ama Afganistan’ a geri döndü. Bana da bu kimliği bıraktı. Ben burada abimim. Kimse bilmiyor benim A. olduğumu A. kim? Önemli değil. Kimse bilmiyor. Kimseyle de konuşacak zamanım yok. Sabah oluyor iş, akşam oluyor çalışma bitiyor. Eve gidip uyurum sonra.”

(Katılımcı 24, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Benzer şekilde, Türkiye’deki konumlar çalışma üzerinden oluşmakta ve katılımcının yaşamına derin bir yalnızlık hakimdir:

“Bizim burada birkaç tanıdıktan başka kimsemiz yok. Onlar da Türkiye’ de olduğumuz için mecburuz birbirimize. Biz git- gel, çalış-ye yaşıyoruz. Burada sadece 10-15 günde bir oturur eğleniriz. Başka izin yok diğer günler çalış günü. Bizim burada kim olduğumuzu bile bilmiyorlar. Biz de kimseyi bilmeyiz. Kimseyle de konuşmayız.”

(Katılımcı 2, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Katılımcıların uzun ve güvencesiz çalışma saatleri nedeniyle sosyal hayata dahil olamamaları sonucunda yasal statüye ve dolayısıyla kimlik belgesine anlam atfetmedikleri görülmektedir. Ayrıca katılımcılar bu başvuruların zaman alması ve belirsizlikler nedeniyle

çoğu zaman yasal süreçleri takip etmekte zorlanmaktadır. Aynı zamanda katılımcılardan bazıları Türkiye'deki yaşamlarını belirsiz olarak görmeleri ya da buraya sadece para kazanma görevleri için geldiklerini düşünmeleri sebebiyle iletişim kurma ve uyum sağlamaya çalışmayı gereksiz görmektedir. Bu düşüncenin nedeninin, yaşam koşullarının zorluğu ve göçe yükledikleri anlamla ilgili olduğu düşünülmektedir.

Başka bir açıdan, bireylerin kendini konumlandırma biçimleri bir arada yaşadığı gruplar çerçevesinde değişmektedir. Afganistan'da pek çok etnik ve dini kimlik bir arada yaşamayı deneyimlemektedir. Bu deneyimler bazı zorlukları da beraberinde getirmektedir. Ancak göç toplumsal kimlik inşasında önemli değişimleri de başlatan bir rol üstlenmektedir. Katılımcılar burada diğer Afganistan uyruklu insanlarla daha iyi ilişki kurduklarını, ülkelerinde bu durumun mümkün olmadığını ifade etmişlerdir. Örneğin Katılımcı 16, ihtiyaç üzerinden diğer sığınmacılarla kurduğu ilişkileri şu şekilde ifade etmektedir:

“Yani biz eskiden anlaşılamazdık burada birbirimize ihtiyaç duyduk. Burada dilinden anlıyorsa bir insan şanslısın. Mesela ben Hazarayım ve ülkemizde genellikle Türkmenler ile Hazaralar birbirlerini seviyor. Ama burada arkadaş olmuştuk. Başka bizi anlayan yok. Herkes iş varsa Afgan diyor.”

(Katılımcı 16, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Başka bir katılımcı ise etnik kökene bağlı ayrımcılığın göçle birlikte değiştiğini şu şekilde ifade etmektedir:

“Burada iyiyiz çünkü insan burada yaşıyor. Evlenmek istiyor ama normalde mesela yani Türkmen biri ve Peştun biri varsa evlenemez. Peştun, Türkmenleri istemez çünkü devlette onlar daha çok var. Ama burada mesela Türk ile Afgan duydunuz mu evlenmiştir? Çünkü yok böyle. Kimse istemez. Burada Peştun da evlenir Türkmen ile, Hazara da evlenir. Afganistan'da olmaz ama.”

(Katılımcı 28, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Katılımcılar, Afganistan'daki etnik ve kültürel ayrımlara bağlı dinamiklere dair sundukları perspektifle, toplumsal ilişkilere dair önemli vurgular yapmıştır. Ancak söz konusu anlatılara göre, keskin çizgilerle belirlenmiş ilişkiler göç süreciyle birlikte daha esnek hale gelmiştir.

Başka bir katılımcı ise Afganistan'da etnik kökenler üzerinden kurulan hiyerarşileri Türkiye'deki yeni haliyle kıyaslayarak anlatmış ve bu konuda bazı diğer katılımcılarla ortaklaşan temel bir çerçeveyi aktarmıştır:

“Benim zihnimde canlanan şey, Afganistan'da yaklaşık 18 farklı etnik

kökenden insan yaşıyor. Bunların ilki Peştun, ikincisi Tacik sonrası Özbek, Türkmen, Hazara gibi takip ediyor. Benim gözümde orada aşırı bir ayrımcılık ırkçılık var. Bu az önceki saydığım etnik kökenler senelerden beri birbirine sıcak gözde bakmıyorlar her alanda. Sağlık, siyaset, eğitim her konuda. Örneğin bir sağlık sorununuz olduğunda doktora gittiniz doktor sizinle aynı (etnik köken) ise sizin için elinden geleni yapar ve yardımcı olur. Yani herkes kendi halkına hizmet ediyor. Bu durumu ben Türkiye'ye geldikten sonra daha çok anladım. Mesela burada Türkler kendi aralarında nereli olduğuna dikkat etmiyor. Burada bizim nereli olduğumuza da dikkat edilmiyor. Mesela burada bir Peştun da Afgan bir Tacik de Afgan bir Türkmen de Afgan. Pasaportta ne yazıyorsa o. Ama biz kendi aramızda bile burada da yapıyoruz bunu. Buraya gelip düzeltilmemişsek orada düzeltemeyiz. Sadece bir yemek mesela oraya ait olan bu Türkmen yemeği, şu Özbek yemeği deniliyor aşığılanıyor. Ama yurtdışında bu Afgan yemeği. Bundan dolayı ülkemizde genel bir barış olacağını düşünmüyorum. Mesela Peştun birisi Türkmen birisi ile evlenmesi istisnadır. Aramızda böyle bir durum olması için etkileşim lazım. Mesela Pakistan' a gittiğimizde Peştun birileriyle çok iyi arkadaş olmuştuk. Akrabalarımızdan daha çok sevdik. Ama bu sorun Afganlarda genel olarak çok fazla.”

(Katılımcı 1, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Ayrıca etnik kökenleri üzerinden Türkiye ile bağ kuran katılımcılar, Türkmen ya da Özbek olmanın Türkiye'de daha avantajlı olduğunu soydaşlık ve dil üzerinden ifade etmektedir:

“Afganistan' da ilk Peştunlar var. İran' a gidiyorsun İran' da Hazaralar ilk. Bizi (Türkmenlerden bahsediyor) hep küçük görüyorlardı. Çocuklarımız okula gitmek istiyordu onları hep Peştunları, Hazaraları iyi sınıflara koyuyorlardı bizimkileri de hep boş veriyorlardı. Şimdi (Türkiye'de) bir şey okuyamayınca hemen geliyorlar derneklerden yardım alıyorlar. Burada biz iyiyiz çok şükür. Sıkıntı yok onlardan. Biz yardım ediyoruz tabi ama hep böyle olsa ülkemizde yaşardık. Buraya gelince ne anlamı kaldı ki...”

(Katılımcı 18, Derinlemesine Görüşme, 2021)

“Orada bizi istemiyorlardı. Güzel evlerde mahallelerde onlar vardı. Bir bakkala gidiyorsun kötüler. Bir lokanta açmak lazım ama orada mesela Hazarlar mesela Peştunlar var açamazsın. Şimdi böyle değil. En azından kendimiz kendimize alışveriş yapıyoruz.”

(Katılımcı 8, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Bulgulardan ulaşılan sonuca göre, katılımcılar kimi zaman kimliklerini gizledikleri bir görünmezlik stratejisi etrafında ve zorunlu bir şekilde çalışarak gündelik hayatı deneyimlemektedir. Türkiye’deki yeni konumları, dayanışma ve birlikte yaşama odaklı bir kimlik inşasını beraberinde getirmiştir. Diğer yandan, Afganistan’da kurulan hiyerarşik ilişkiler Türkiye’de kimi zaman tersine işlemekte kimi zaman da yok sayılmaktadır. Bu durumda Türkmen ve Özbek kökenli katılımcıların Türkiye ile kurdukları ilişki dil benzerliği ve/veya soydaşlık üzerinden kazanıma dönüşmektedir. Dolayısıyla bu katılımcılar daha kolay uyum sağladıklarını ve bu alanda kendilerini iyi konumda gördüklerini ifade etmişlerdir.

Toplumsal Karşılaşmalar: Yeni Yerleşim Yerlerine İlişkin Görüşler

Görüşme sorularından “Türkiye’de yaşarken herhangi bir sorun yaşıyor musunuz?” sorusuna katılımcılar, yaşanan sorunların çoğunlukla dil bariyerinden kaynaklandığını ancak bu bariyeri bir şekilde aşabildiklerini belirtmişlerdir. Afgan sığınmacılar toplumsal anlamda yaşadıkları sorunların ise çoğunlukla ayrımcılık ve ötekileştirme nedeniyle yaşandığını belirtmişlerdir. Buna göre katılımcılardan bazıları şu örnekleri vererek durumu özetlemiştir:

“Türk kadınlar bize gelip siz kocalarımızı elimizden alacaksınız, fuhuş yaşıyorsunuz pis Suriyeliler diyor. Biz Türkmeniz dedik, inanmıyorlar. Aslında onlar da öyle şeyler yapmıyor sonuçta Müslümanlıkta bunun yeri yok. Ama her yerin bir iyisi bir de kötüsü olur. Onlara kötü denk gelmiş Suriyeliler olmuştur herkes kötü diye bir şey yok bence”

(Katılımcı 21, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Katılımcı 21’in anlatısından hareketle, hissedilen önyargılar, genel bir anlayışa dönüşmek yerine, olumsuz deneyimlerin belirli ortaklıklar üzerinden karşılandığı empatiye dönüşmektedir. Ayrıca katılımcılar, yaşadıkları önyargı ve stereotip içeren deneyimleri kendi kimliklerini vurgulayarak aşmaya çalışmaktadır.

Başka bir katılımcı ise sığınmacıların gündelik hayatta karşılaştığı farklı bir önyargı ve stereotiplere dair önemli bir örnek sunmaktadır:

“Eşimle ben alışveriş yapıyorduk. Elimizde yiyecekler vardı. Bize gelip şunlara bakın bizim paralarımızla bizden daha iyi şeyler yiyorlar dediler yani. Bize yiyecek bile bazen çok görülüyor burada. Biz kimseden yardım paraları almıyoruz. 7 senedir burada yaşıyorum kimseden para almıyorum. Her yerde çalıştım ama kimse bana bedava para vermedi. Bazen çalıştığım paraları vermediler. 100 TL dedik ama 25 TL verdiler mesela. Ama ben helal olsun dedim gitti. Ama bazen çok sinirleniyorum buna.”

(Katılımcı 14, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Katılımcı 14'ün anlatısında, “Bize yiyecek bile bazen çok görülüyor” ifadesi, sığınmacıların, ekonomik stereotipler nedeniyle yaşadıkları dışlanma duygusunu açığa vurmaktadır.

Başka bir katılımcı ise yaşadıkları dışlanmayı “yük” olarak gördüklerinden bahsederek açıklamaktadır:

“Son zamanlarda yaşıyoruz. Aslına bakarsan galiba insan insana gerçekten de yük oluyor. Mesela oğlum telefonla görüntülü konuşuyormuş çarşıda. Oradaki parkları gösteriyormuş. Oradan geçen 2-3 delikanlı laf söylemişler. Siz ancak telefonla görüntülü konuşmayı bilirsiniz korkaklar demişler. Bunu muhtemelen bize Suriyeli sandıkları için söylediler. Bizim eskiden geldiğimizi bilmiyorlar. Ama Suriyeli bile olsak bunu duymak çok kötü. Biz acı çektik onlar da acı çekti ama ölümden kurtulduk. Bundan dolayı mutluyuz. Orada kalan tanıdıklarımızla veya Türkiye'nin başka yerlerindeki tanıdıklarımız ile konuşurken onlara burada iyi olduğumuzu göstermek istiyoruz. Eskiden bunun için fotoğraf gönderirdik şimdi telefon ile kameralı konuşuyoruz. Bunu bile bazen istemeyen insanlar oluyor Allah onları affetsin.”

(Katılımcı 4, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Katılımcı 4'e göre, Türkiye'ye daha önce göç etmiş olmak aidiyet hissi ve kabul beklentisini arttırmaktadır. Ancak son zamanlarda sığınmacılara yönelik tepkilerin artması, toplumsal kabulün yeniden sorgulandığı deneyimleri yeniden üretmektedir.

Katılımcıların neredeyse hepsinin Suriyelilere yönelik olumsuz bir söyleminin olmadığı ancak Suriyeli sanılmaktan hoşlanmadıklarına yönelik cevaplarının ülkenin gündemindeki bazı politikalar ve söylemler olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların bu konuda verdikleri yanıtlar çalışmada “Türkiye’de yaşayan diğer sığınmacı grupları hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusunu sormayı gerekli kılmıştır. Bu soru çerçevesinde kendilerini diğer sığınmacı grupların karşısında konumlandırma biçimlerine odaklanılmıştır.

Katılımcı 10'un ifadesine göre Suriyelilere yönelik olumsuz söylemler ve genelleştirilmiş ifadeler, sığınmacı olmak üzerinden yeniden üretilmektedir:

“Kadınlar bizi hiç sevmiyor. Hep Suriyeliler diye bize kızıyor. Ne zaman kıyafet almak istesek de o zaman mesela mutlaka birisi bize kızıyor. Ülkemizde kaçtınız burada keyif yapıyorsunuz diyorlar. Bu Müslümanlıkta yoktur. Onlar da mutlu olsun. Onlar da alsın. Biz kimiz bunu bile bilmiyorlar onların gözünde çünkü savaştan kaçıp yurdumuzu terk etmişiz.”

(Katılımcı 10, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Bu ifadeye göre, katılımcı hem kendi kimliğini pekiştirmekte hem de inanç üzerinden toplumsal önyargı ve empatiyi sorgulamaktadır.

Katılımcı 11 ise yaşamı boyunca hem kaynak ülkesinde hem de göç ettiği ülkelerde yaşadığı bir dizi ayrımcılığı şu şekilde ifade etmektedir:

“Afganistan’da kadar olmasa da Türkiye’de de çok ayrımcılık çektik. Ama ilk getirildiğimiz zaman değil. Daha çok Suriyeliler geldiğinden beri ayrımcılık yaşıyoruz. Onun haricinde bizim için olmasa da çünkü Türkmen ve Türkçe birbirine benziyor ama Peştunlar, Hazaralar gibi Türkçe bilmeyenler burada çok sıkıntı çekiyor. Hepimiz Arapça konuşuyor gibi görünüyoruz. Bunu nasıl çözerler ben de bilmiyorum çünkü Afganistan’da yaşarken bile bazen onun konuştuğu dili ben bilmiyorum, benim konuştuğum dili o bilmiyor. Yeni gelenlerin çok sıkıntısı olduğunu biliyorum ama bizim çok sıkıntılarımız önceki senelerde kaldı.”

(Katılımcı 11, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Katılımcılardan üçüncü görüşü paylaşanlar ise Suriyeli sığınmacılara uygulanan ayrımcılık üzerinden Suriyeli sığınmacılardan ziyade devlet ve AB politikalarına yönelik eleştiriler sunmuşlardır:

“Mesela Suriyeliler Türkiye’de daha fazla Afganlardan sayı olarak. Devlet onlara biraz daha destek veriyor yardım ediyor.”

(Katılımcı 6, Derinlemesine Görüşme, 2021)

“Kendi zamanıma bakınca onlar bence çok şanslı. Her şey hazır, onların önünde. Devlet onlara çok fırsat sağlıyor. Ama bize sadece vatandaşlık vermişti ne bir dil öğrenebildik ne iş bulabildik. Yeni gelenleri söylemiyorum bile. Bizden sonra gelenler burada çok sıkıntılar çekti, Afganları söylüyorum. Suriyeliler de sıkıntı çekiyor tamam ama onlar için hastanelere tercüman koydular, Arapça tabelalar koydular. Yardım bile yapıyorlarmış.”

(Katılımcı 4, Derinlemesine Görüşme, 2021)

Bu bağlamda, katılımcıların cevaplarına göre “diğer sığınmacılar” söz konusu olduğunda verilen cevaplar genellikle “Suriyeliler” üzerinden olmuştur. Katılımcılar, soruyu yanıtlarken genellikle insani perspektifler üzerinden cevap vermiş ve politikalar üzerinden yorumlar yapmıştır. Bu açıdan katılımcılar, göç hikâyeleri üzerinden Suriyelilerle empati kurmakta, ancak Suriyeli sığınmacılara yönelik politikalar ve onların daha görünür olmaları konusunda eleştirilerde bulunmaktadır. Sosyal yardımlar üzerinden eleştirilerde bulunan katılımcılar, mağduriyetlerinin görünmediğini ve Suriyeli sığınmacılara sağlanan ayrıcalıkların kendilerine tanınmadığını dile getirerek eleştirilerini sunmaktadır. Ayrıca Suriyeli sığınmacıların göç süreciyle duygusal bir bağ kurduklarını da söylemek yanlış olmayacaktır.

Tartışma ve Sonuç

Afgan sığınmacıların göç deneyimleri ile kimlik inşa süreçlerini anlamaya odaklanan bu çalışmada, göç sürecinde ve sonrasında yaşanan deneyimlerin kimlik inşasına etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların göç kararı almasına etki eden çok boyutlu göç nedenleri bulunmaktadır. Buna göre katılımcılar, göç kararlarının birincil ya da ikincil nedenlerinde güvenlik, temel hizmetlere ulaşma ve yoksulluğu en aza indirmek için göç ettiklerini belirtmişlerdir. Çalışma, Monsutti'nin (2008, s.69-71) göçün sürekliliğini sağlayan unsurun "geçim stratejisi" olduğunu belirttiği savını desteklemektedir. Afgan sığınmacıların göç hareketlerini belirleyen içsel ve dışsal faktörler (ekonomi, siyasi koşullar, savaş ve iç karışıklıklar, toplumsal koşullar vb.); kronikleşmiş bir göç örüntüsü sergilemektedir (Deniz vd., 2025, s.182). Bu konuda yapılan çalışmalar da özellikle son 40 yılda kaynağını Afganistan'dan alan göçün zaman zaman azalsa da makro ölçekte artan bir eğilim gösterdiği noktasında ortaklaşmaktadır (Loschmann, Kuschminder & Siegel, 2014, s.80-95). Dolayısıyla göç hareketlerinin niteliği (gönüllü-zorunlu) hakkında tekil sonuçlara ulaşmak kısıtlı yorumları doğuracaktır. Afganistan kaynaklı göçlerde Türkiye, bir anlamda, sığınmacılar için hem amaçsal hem de araçsal bir rol üstlenmektedir (Doğan vd., 2020; İçduygu ve Aksel, 2012). Bu doğrultuda, tekil nedenlerle açıklanacak bir hareketlilik değil, farklı toplumsal ve kültürel dinamiklerle şekillenen bir süreçtir.

Bulgulardan elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların hedeflenen ülkeye girişlerinden itibaren hukuki ve toplumsal alanda sorunları devam etmektedir. Bu sorunlardan biri de uluslararası koruma statüsündeki muğlak süreçlerdir. Katılımcılar uluslararası koruma başvurularını yapmadıklarını, bu süreçten bıkkınlık duyduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda yapılan benzer çalışmalar da belgesiz statü ve sistematik engellerden kaynaklanan problemlerin yaşandığı (Takbiri vd., 2020; Alemi vd., 2017) ve bu problemlerin sosyal dışlanma ve psikolojik sorunlara da neden olabildiği (Kara, 2023) sonucuna ulaşmıştır. Kartal ve Başçı'nın (2014) çalışmasının sonuçlarıyla da benzer olarak yasal süreçlerdeki belirsizlikler sosyal yardıma ulaşamamalarına ve dışlanmış hissetmelerine neden olmaktadır. Bu bağlamda Afgan sığınmacıların toplumsal iletişimlerinin önündeki dil bariyeri kadar sosyal yardımların ulaşılabilir olması da uyum ve kimlik inşası açısından oldukça önemli görülmektedir (s.287-299).

Bu çalışma kapsamında görüşülen katılımcılar genellikle yoğun çalışma ve az dinlenme saatleri nedeniyle sadece işe gidip geldiklerini ve çevreleri ile ilişkilerini geliştiremediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların Türkiye deneyimlerinde kendilerini huzurlu hissettikleri ve "en azından savaş yok" ifadeleri dikkat çekmektedir. Türkiye'ye yönelik kimlik edinimlerinde genellikle sorunların üstesinden hayatta olmaları ile bağ kurarak gelmektedir. Monsutti'nin ifadesiyle (2021), uzun yıllardır istikrarsızlığın görüldüğü ve İmparatorluklar Mezarlığı olarak bilinen Afganistanlı sığınmacılar, göçü kendileri için bir hayata kalma ve başa çıkma stratejisi olarak görmektedir (s.2-7).

Çalışmanın bulgularına göre, katılımcılar, dil bariyeri nedeniyle yalnız ve dışlanmış hissetmektedir. Sosyal kimlik inşasında merkezi öneme sahip olan dil, yalnızca konuşma yetkinliği değil aynı zamanda sembolik anlamlar taşıyan bir iletişim kurma biçimidir. Kimlikler arasındaki ayrışma ve bütünleşme sağlanması açısından da oldukça önemlidir. Bu anlamda dil bariyerinin, toplumsal etkileşimi kısıtladığı ve “dışlanmışlık hissi”ni pekiştirdiği bulgusu, bu konuda yapılmış diğer çalışmalarla da benzeşmektedir (MMC, 2020; Üstübeci, 2020). Ancak bu çalışmanın, Özbek ve Türkmen olduğunu ifade eden katılımcıların, dil benzerliği sayesinde daha avantajlı olduklarını düşündüklerine dair bulgusu, diğer çalışmalara farklı bir bakış açısı sunabilir. Çünkü resmi yazışmalarda bu dil benzerliğinin geçerliliği göreceli olsa da gündelik hayattaki ortaklık sosyal kimlik edinimlerine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla dil bariyerini bir şekilde aşabilmek bireylere aidiyet konusunda zemin sağlamaktadır.

Çalışmanın başka bir bulgusu göçün, toplumsal ve kültürel hiyerarşi düzeyinde Afgan sığınmacılara yeni bir kimlik atfettiğidir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre, Türkiye göç deneyimleri ve kimlik edinim süreçlerinde etnik kökenler arası hiyerarşik düzenin varlığını vurgulamaktadır. Katılımcılar kendi aralarındaki hiyerarşik düzenden hem göçü tetikleyen unsur olarak hem de göç deneyimlerinde karşılaştıkları bir unsur olarak bahsetmişlerdir. Buna göre, Afganistan’da Türkmenler ve Özbeklerin bu hiyerarşide daha alt konumda yer aldıkları ancak Türkiye’de bu durumun tersine işlediği ifade edilmektedir.

Zorunlu göçün toplumsal kabul sürecine etkilerini Afgan sığınmacılar açısından inceleyen Ökten’in (2012) çalışmasına göre, dışlanma sonucu grup içindeki etnik kimlik aidiyeti artmıştır (s.174). Çalışmanın sonucu ile bu çalışmanın sonucu arasında anlamlı bir birliktelik bulunmaktadır. Yerel halkın ayrımcı, önyargılı ve ötekileştirici tutumları nedeniyle sürekli kendi etnik kimlikleri ile kendilerini savunduklarından etnik kimlikleri ile daha bütünleşmiş oldukları görülmüştür. Dolayısıyla, katılımcıların bireysel kimlik değerlerinin yanı sıra kolektif kimliklerinin de göç deneyimlerinde etkili olduğu ifade edilebilir (Gezici Yalçın, 2017, s. 24). Ancak diğer Afgan sığınmacılarla kurdukları ilişkiler bakımından köken ülkelerine göre daha ılımlı davrandıkları ve birbirlerine burada ihtiyaçları olduğunu ifade etmişlerdir. Köken ülkelerindeki ilişki biçimlerinin hiyerarşi üzerinden kurulduğunu burada “en azından herkesin Afgan” sayılabildiğini ifade etmişlerdir. Çağırkan’ın (2016) göç ve hibrit kimlik kavramıyla yaptığı çalışmasında elde edilen sonuçların bir yansıması bu çalışmada da görülmektedir. Çağırkan’a referansla, hibrit kimliğin oluşturduğu alternatif inşalar, toplumsal kimliğe olumlu katkı sağlamaktadır. Bu çalışma için, hibrit kimlik, bir yan yol bir günlük hayat stratejisi olarak görüldüğünde katılımcıların konuştukları dil ya da geldikleri ülkedeki sosyokültürel şartlarının yanı sıra kendilerini dini ya da etnik kimlikleriyle ifade ettikleri görülmektedir. Bu duruma göre birey sosyalleştiği alanlara göre belirlediği stratejilerle yeni kimlik inşasını gerçekleştirebilmektedir.

Katılımcılar, Türkiye ile sosyal ilişkilerinin genellikle iş çerçevesinde oluştuğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinden hareketle, var olan olumsuz deneyimlerin yanı sıra yoğun çalışma saatleri nedeniyle de Türkiye’de gerçek anlamda bir bağ kurulmadığı anlaşılmaktadır. Zaman ve koşulların getirdiği ağır yükler, hukuki statülerinin belirsizliği ve bunun yol açtığı sorunlar; katılımcıların göç hikayesini, toplumsal uyumun aksine yalnız ve izole bir yaşam süren arafta bireylerin hikayesine dönüşmektedir.

Görünmezlik ve yalnızlık hissi, dışlanma ve ayrımcılıkla birleştiğinde, sığınmacılar için uyum imkânsız hale gelebilmektedir. Katılımcılar sıklıkla ayrımcılığa ve stereotiplere maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Özellikle Suriyelilere yönelik ayrımcı ve dışlayıcı söylemler, katılımcıların da yeniden dışlanmasına ve kimliklerinin yerel halk tarafından yeniden sorgulanmasına yol açmaktadır. Başka bir ifadeyle, katılımcılar, Suriyelilere yönelik gündemin yoğunluğu nedeniyle, kendilerini yönelik toplumsal baskıların da arttığını belirtmektedir. Bu önyargı ve dışlamalar, aynı zamanda katılımcılara kendi kimliklerini daha fazla vurguladıkları bir alan açmaktadır.

Katılımcıların kimlikliklerini konumlandırma biçimleri, etnik köken ve toplumsal bağlamdan etkilenmektedir. Buna göre kaynak ülkede var olan etnik kökene dayalı hiyerarşik ilişkiler, Türkiye’de esneyebilmekte veya değişebilmektedir. Dolayısıyla katılımcıların burada ortak bir kimlik edinmekte daha başarılı olduklarını söylemek mümkündür. Ayrıca Türkiye ile etkileşimlerinde ortak bir kimlik inşa edebilmek adına etnik kimlik, dini benzerlikler, tarihi arka plan ve kültürel benzerliklere sıklıkla başvurdıkları yeni stratejilerdir. Holmes (2000), bireyin kimlik inşasında, etkinliklerin bir performansla yorumlanarak inşa edilme sürecinin bir bütün olduğunu vurgular. Adıgüzel’e referansla (2018, s.155) toplumsal yapı, sığınmacıları kendine benzetmeye çalışırken; sığınmacılar da göçle birlikte getirdikleri kimliklerini yenileriyle harmanlayarak yeni formlar kazandırdıkları bir kimlik inşası sürecine girmektedir. Benzer olarak, bu çalışmada da göç eden bireyin yeniden kimlik inşası, kendisiyle birlikte göç eden mevcut kimliğinin yanında göç kararını alırken etkili olan faktörlerden varış ülkesindeki yaşantısı ve toplumsal etkileşimlerine kadar pek çok faktörle bir bütün halinde hareket eder.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre, katılımcılar bir yandan yeni yerleşim yerlerinde tutunmaya çalışırken diğer yanda kimliklerini yeniden inşa ettikleri sürece tabii olurlar. Bu anlamda, Yazgan’ın (2016) da ifade ettiği gibi bireyler göç süreci sonrasında çoklu aidiyet ilişkileri kurabilir (s. 282). Bu ilişki, çoğunlukla kimliğin yeniden inşa süreci, ekonomik, kültürel, toplumsal ve siyasi bir çerçevede şekillenmektedir. Bir dizi zorlukla birlikte, kimlik inşası, aidiyet ve toplumsal kabul arayışı karmaşık biçimlerde yaşanabilmektedir.

Bu çalışma, kimlik inşasını Afganistan uyruklu katılımcıların göç deneyimleri özelinde incelemesi yönüyle literatüre katkı sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın bulgularından hareketle, Afgan sığınmacıların politikalarda görünürlüğü katılımcılar tarafından

eleştirilmekte ve dışlanma hissini pekiştirmektedir. Bu noktadan hareketle, çalışma, göç politikalarını daha adil ve etkin uyum politikaları çerçevesinde geliştirmeyi önermektedir. Ayrıca göç deneyimlerini daha derinlemesine anlamaya ve anlamlandırmaya olanak tanıyacak nitel ve nicel çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekli görülmektedir.

Orcid

Hilal Erol <https://orcid.org/0000-0001-8297-3110>

Conflicts of Interest: The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça

- Abadan-Unat, N. (2006). *Bitmeyen Göç / Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Adıgüzel, Y. (2018). *Göç Sosyolojisi*, (2. bs), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Alemi, Q., Stempel, C., Koga, P., Smith, V., Daniş, D., Baek, K. & Montgomery, S. (2017). Determinants of healthcare services utilization among first generation afghan migrants in istanbul. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(2), 201. <https://doi.org/10.3390/ijerph14020201>
- Atkinson, R. & Flint, J. (2001). Accessing Hidden and Hard-to-Reach Populations: Snowball Research Strategies, *Social Research Update*, 33(1), 1-4.
- Bauman, Z. (2001). *Parçalanmış Hayat: Postmodern Ahlak Denemeleri*. İsmail Türkmen (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Bauman, Z. (2015). *Sosyolojik Düşünmek*. Abdullah Yılmaz (Çev.). (12.Baskı.). İstanbul: Ayrıntı
- Bhugra D. (2004), Migration, distress and cultural identity. *British Medical Bulletin*, 69(1), 129-141.
- Bhugra, D., Becker, M. A. (2005), Migration, cultural bereavement and cultural identity, *World Psychiatry: Official Journal of the World Psychiatric Association (WPA)*, 4(1), 18-24.
- Biehl, K., & Daniş, D. (Dü). (2020). *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye'de Göç Araştırmaları*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları.
- Bilgin, N. (1999). *Demokrasi, Kimlik ve Yurttaşlık Bağlamında Cumhuriyet*. Ege Üniversitesi Yayınları.
- Bozkurt Polat, E., Özbey, S., Köyçeğiz Gözeler, M., & Türkmen, S. (2020). 60-72 Aylık Göçmen Afgan Çocuklara Uygulanan Sosyal Uyum ve Beceri Programının Etkisinin İncelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 1-25.
- Castles, S. (2003). Towards a Sociology of Forced Migration and Social Transformation. *Sociology*, 37(1), 13-34.
- Chambers, L. (2005). *Göç, kültür, kimlik*. (Çev. Türkmen, İ. Beşikçi, M.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Çağırkan, B. (2016). Göç, Hibrit Kimlik ve Aidiyet: Yeni Toplamlar, Yeni Kimlikler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 2613-2623.
- Çakmak, F. (2018). Zorunlu Göç Sürecinde Mekânın Kaybı ve Evin Yitimiyle Başlayan Yersiz Yurtsuzluğun Ürettiği Bir Travma Olarak “Kimliğin Anonimleşmesi”. *Social Sciences*, 13(18), 349-364.
- Deniz, O., Tekin, M. K., Uğurlu, C., & Nargül, S. (2025). Afganların 2021 Sonrası Değişen Göç Süreçleri. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 175-195.
- Derrida, J. (2003). Öteki Hedef, Başka Baş. (Çev. M. Başaran). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Doğan, Y. (2019). Trabzon'da Yaşayan Afganistan Uruklu Sığınmacıların Göç Deneyimleri. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 5(7), 11-29.
- Doğan, N., Süleymanoğlu Kürüm, R., Bekaroğlu, E., & Cin, M. (2020). *İstanbul Göç Araştırması*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W.W. Norton. And Company Inc
- Erol, H., & Göktuna Yayılcı, F. (2022). Türkiye'deki Afgan Sığınmacılar ve Medya Temsilleri Bağlamında Görüşleri. *Göç Dergisi*, 9(2), 181-206.
- Gezici Yalçın, M. (2017). *Göç Psikolojisi*. Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2024). *Uluslararası koruma istatistikler*. Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı. <https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler>
- Göçmez, E. (2022). *Sürekli Göç Kente Uyum Kimlik ve Din-Zeytinburnu Afganistan Özbekleri*. Konya: Çizgi kitabevi.

- Hazan, J. (2012). Geçmişten Geleceğe Zorunlu Göç: Mülteciler ve Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişiler. S. İhlamur-Öner, & N. Şirin Öner (Dü) içinde, *Küreselleşme Çağında Göç* (s. 183-198). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hogg, M. A. & Vaughan, G. M. (2017). *Sosyal psikoloji*. (7. Baskı). (Çev. İ. Yılmaz & A. Gelmez). İstanbul: Ütopya Yayınevi.
- Holmes, L. (2000). Reframing learning: Performance, identity and practice. In *Critical Contributions to Managing and Learning: 2nd Connecting Learning and Critique Conference*.
- İçduygu, A., & Aksel, D. (2012). *Türkiye’de Düzensiz Göç*. IOM.
- Kara, Y. (2023). Tarım ve hayvancılık sektöründe çalışan Afgan göçmenlerde ekonomik konumlanma ve entegrasyon: Trakya bölgesi örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(4), 1413-1424. <https://doi.org/10.33206/mjss.1342523>
- Karpat, K.H. (2010). *Osmanlı’dan günümüze etnik yapılanma ve göçler*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kartal, B., & Başçı, E. (2014). Türkiye’ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 275-299.
- Kaya, A. (2015). Giriş: Farklı Göç Türlerini Yaşayan Ülke: Türkiye. L. Körükmez, & İ. Südaş (Dü) içinde, *Göçler Ülkesi* (s. 15-26). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Koçak, H., & Çetin, S. (2022). Mekânsal Yoğunlaşma ve Ayrışmanın Kentli Sığınmacıların Sosyal Uyumuna Etkisi. *İdealkent*, 13(38), 2934-2952. <https://doi.org/10.31198/idealkent.1134723>
- Kymlicka, W. (2004). *Çağdaş siyaset felsefesine giriş*. (E. Kılıç, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Loschmann, C., Kuschminder, K., & Siegel, M. (2014). The root causes of movement: Exploring the determinants of irregular migration from Afghanistan. In M. McAuliffe & K. Koser (Eds.), *A Long Way To Go Irregular Migration Patterns, Processes, Drivers And Decision-Making* (pp. 77-102). Australia: ANU Press.
- Mackie, V. (2012). The ‘Afghan Girls’: Media Representations and Frames of War. *Continuum*, 26(1), 115-131.
- Memisoglu, F., & Yiğit, C. (2019). Uluslararası Göç ve Kalkınma: Teori ve Güncel Meseleler. *Yıldız Sosyal Science Review*, 5(1), 39-62.
- Mixed Migration Centre. (2021). *The impact of the Afghanistan crisis on migration: Increasingly securitized borders will only make migration riskier and more dangerous*. Retrieved from. <https://mixed-migration.org/the-impact-of-the-afghanistan-crisis-on-migration/>
- MMC. (2020). *Bilinmeyen İstikamet Türkiye’de İleryen Afganlar*. MMC Orta Doğu Araştırma Özeti. Kısım 1, 2023 tarihinde http://www.mixedmigration.org/wp-content/uploads/2020/06/115_destination_unknown_policy_brief_tr.pdf adresinden alındı
- Monsutti, A. (2008). Afghan Migratory Strategies and The Three Solutions to The Refugee Problem. *Refugee Survey Quarterly*, 27(1), 58-73.
- Monsutti, A. (2021). *Homo Itinerans: Towards a Global Ethnography of Afghanistan*. Newyork: Berghahn Books.
- Obayd, A. J., & Karataş, A. (2021). Afganistan’da göç hareketliliğinin neden ve sonuçları. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(50), 75-91. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.896472>.
- Oppong, S.H. (2013). Migration and Reconstruction of Identity. *Asian Journal of Management Sciences and Education*, 2(2), 163-169.
- Ökten, Ş. (2012). Zorunlu Göç Zor (un)lu Kabul: Ceylanpınar Afgan Göçmenleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28(28), 171-186.

- Özgür, N. (2012). Modern Türkiye'nin Zorunlu Göçmenleri: Muhacirler, İskanlılar, Mübadiller, İslamlar, Soydaşlar, 'G' Grubu, Mülteciler, Tekne Mültecileri. S. İhlamur- Öner, & N. Şirin Öner (Dü) içinde, *Küreselleşme Çağında Göç* (s. 199-216). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özkan, R. (2019). Göç Olgusu ve Toplumsal Yapıya Etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(47), 127-145.
- Özyakışır, D. (2017). Göç Olgusuna Etnik Kimlik Açısından Bir Yaklaşım: Kars Örneği. *Journal of International Social Research*, 10(52).
- Rutter, J., 2006. *Refugee children in the UK*. Maidenhead: Open University Press.
- Saeedullah, A., Khan, M. S., Andrews, S. C., Iqbal, K., Ul-Haq, Z., Qadir, S. A., ... & Shahzad, M. (2021). Nutritional status of adolescent Afghan refugees living in peshawar, Pakistan. *Nutrients*, 13(9), 3072. <https://doi.org/10.3390/nu13093072>
- Sallan Gül, S., Dedeoğlu, S., & Kahya Nizam, Ö. (2020). *Türkiye'de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Sözer, A. (2019). Göç, Toplumsal Uyum ve Aidiyet. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(28), 418-431. <https://doi.org/10.35675/befdergi.643948>
- Süverdem, F. B. & Ertek, B. (2020). İki Dillilik ve İki Kültürlülük: Göç, Kimlik ve Aidiyet. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 6(2), 183-207.
- Tajfel, H. (1978). Social Categorization, Social Identity and Social Comparison. In H. Tajfel (Ed.), *Differentiation Between Social Groups: Studies in The Social Psychology of Intergroup Relations* (Pp. 61–76). London: Academic Press.
- Takbiri, A., Takian, A., Foroushani, A., & Jaafaripooyan, E. (2020). The challenges of providing primary healthcare to afghan immigrants in tehran: a key global human right issue. *International Journal of Human Rights in Healthcare*, 13(3), 259-273. <https://doi.org/10.1108/ijhrh-06-2019-0042>
- Türe, E., Kagan, M., Atalay, M., & Alkan, G. (2020). Türk Okullarında Afgan Öğrenci Olmak: Fenomenolojik Bir Çalışma. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 173-186.
- UNHCR. (2023). *Global trends report, 2023*. United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/global-trends-report-2023>
- Üstübcici, A. (2020). Görünmezlikten Görünürlüğe: İstanbul'un Kent Dokusunda Göçmenlik ve Mültecilik Deneyimleri". *İmgelem*, 4(7), 273-298.
- Üstün, K., & Vargün, B. (2022). Uluslararası göç ve afgan göçmenler örneği. *Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Belgü Dergisi*, (6), 76-86.
- Yapıcı, A., & Yıldırım, M. (2003). Küreselleşme Sürecinin Dini Kimliklere Etkisi Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Dini Araştırmalar*, 6(17), 117-138.
- Yazgan, P. (2016). Hareketlilikte Kimlik İnşasına Yönelik Analitik Bir Çerçeve. *Göç Dergisi*, 3(2), 282-296. <https://doi.org/10.33182/gd.v3i2.583>
- Yeşil, V. (2020). *Küresel Yer Değiştirmenin Sosyal Boyutu Afgan Sığınmacılar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yetkin Aker, D., Akkuzu, İdris., & Deniz, M. (2024). Türkiye'deki Afgan Mültecilerin Ekonomik Entegrasyonları: Tekirdağ Ferhadanlı Mahallesi Örneği. *Göç Dergisi*, 11(1), 59-74. <https://doi.org/10.33182/gd.v11i1.885>

Turkish Journal of Diaspora Studies

ISSN: 2717-7408 (Print) e-ISSN: 2757-9247 (Online)
Journal homepage: tjds.org.tr

Book Review

Sueda Nur Ünsal

To cite this article: Sueda Nur Ünsal (2025) [Ayse Güveli, Harry B. G. Ganzeboom, Lucinda Platt, Bernhard Nauck, Helen Baykara-Krumme, Şebnem Eroğlu, Sait Bayrakdar, Efe K.Sözeri, Niels Spierings, Göçün Kuşaklar Arası Sonuçları: Türkiye ve Avrupa'da Durağanlığın ve Değişimin Sosyo-Ekonomik, Ailesel ve Kültürel Kalıpları], Turkish Journal of Diaspora Studies, 5(1), 96-99, DOI: 10.52241/TJDS.1621259

To link to this article: <https://doi.org/10.52241/TJDS.1621259>

Submission Date: 17 January 2025 **Acceptance Date:** 31 March 2025

Article Type: Book Review

© 2025 Sueda Nur Ünsal. Published with license by
Migration Research Foundation

Published online: 31 March 2025

Submit your article to this journal tjds.org.tr

Full Terms & Conditions of access and use can be found at
tjds.org.tr

Kitap İncelemesi / Book Review

Ayşe Güveli, Harry B. G. Ganzeboom, Lucinda Platt, Bernhard Nauck, Helen Baykara-Krumme, Şebnem Eroğlu, Sait Bayrakdar, Efe K.Sözeri, Niels Spierings, **Göçün Kuşaklar Arası Sonuçları: Türkiye ve Avrupa’da Durağanlığın ve Değişimin Sosyo-Ekonomik, Ailesel ve Kültürel Kalıpları**, Ankara, GAV Perspektif, 2022, 350 sayfa, ISBN: 978-605-71985-4-9

Sueda Nur Ünsal*

Avrupa’ya göç eden Türkler, gittikleri ülkelerde kendilerine yeni bir hayat kurma çabası içindeyken, Türkiye’de kalan aile bireyleri ve toplum da bu süreç içerisinde değişime uğramış ve bu göç hareketlerinden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmiştir. Bu durum, menşe ülke ile göçmen topluluklar arasında çift yönlü bir ilişki doğurmuş, ekonomik ve kültürel etkilerin sınırları aşarak her iki tarafın yaşamını şekillendirdiği bir süreç haline gelmiştir. Aynı zamanda göç eden ve menşe ülkede kalan bireylerin arasında kültürel ve maddi anlamda oluşan birtakım farklılıklar meydana gelmiştir.

Bu durum “Göç eden Türk işçiler köken ülkelerinde kalmaya devam etseydi maddi ve manevi anlamda nasıl bir yaşam süreci onları bekliyordu?” gibi soruların da ortaya çıkmasına yol açmıştır. Orijinali 2016 yılında yayınlanan ve 2022 yılında GAV Perspektif Yayınları tarafından Türkçeye çevrilen; Ayşe Güveli, Harry B.G. Ganzeboom, Lucinda Platt, Bernhard Nauck, Helen Baykara-Krumme, Şebnem Eroğlu, Sait Bayrakdar, Efe K. Sözeri ve Niels Spierings’in yazarlığını yapmış olduğu *Göçün Kuşaklar Arası Sonuçları: Türkiye ve Avrupa’da Durağanlığın ve Değişimin Sosyo-Ekonomik, Ailesel ve Kültürel Kalıplar* kitabı, dikkat çekici bir çalışma olarak, göçün bireyler ve aileler üzerindeki uzun vadeli etkilerini ortaya koymaktadır.

Bu eser, Avrupa’da üç kuşak göçmen aileler hakkında veri toplayan ilk anket çalışması olan “2000 Aileler: Avrupa’daki Türklerin Göç Tarihi” projesine dayanmaktadır. Araştırma, Türkiye’nin Akçaabat (Trabzon), Acıpayam (Denizli), Şarkışla (Sivas), Emirdağ (Afyon) ve Kulu (Konya) gibi bölgelerinden Avrupa’nın Avusturya, Belçika, İsviçre, Danimarka, İsveç, Almanya, Hollanda, Fransa ve Norveç ülkelerine göç eden Türk göçmenleri; bu göçmenlerin Türkiye’de kalan akrabalarını ve hemşehrilerini kapsamaktadır. Bu sayede toplamda 2000 aile ve 48.978 kişilik geniş bir veri seti üzerinden göçün, kuşaklar arası sosyo-ekonomik, ailesel ve kültürel etkileri detaylı bir biçimde incelenmektedir.

Kitap, göç edenlerle Türkiye’de kalanları karşılaştırmalı olarak ele alarak; eğitim, evlilik, doğurganlık, toplumsal cinsiyet, dindarlık ve arkadaşlık ilişkileri gibi konularda çok

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Ankara, Türkiye.

çeşitli bağlamlarda hem dönüşüm hem de süreklilik örüntülerini gözler önüne sermektedir. Bu yazıda, kitabın temel bulguları ve sunulan verilerin göç araştırmaları literatürüne katkıları değerlendirilecek; eserin güçlü ve zayıf yönleri ele alınacaktır.

Eserin ilk bölümü kısa bir göç hikayesiyle başlayarak, projenin bakış açısını anlamaya yönelik açıklamalarla devam etmiş; aynı zamanda araştırmanın sınırlılıklarına yer verilmiştir. Kitabın ikinci bölümünde araştırmanın tasarımı, veri toplama yöntemlerinden bahsedilmiştir. Araştırmanın yöntemi oldukça detaylı ve kapsamlı şekilde açıklanmıştır. Üçüncü bölümünde ise araştırma adına Türkiye’de seçilen beş köken bölge ve bu bölgelere dair özelliklere yer verilmiştir. Araştırma için seçilen bölgelerde oldukça yüksek göç veren bölgeler olması, Avrupa’ya göç edilen dönemde kırsal ve yarı kırsal konumda olmaları ve bu bölgelerden göç edenlerin göç ettikleri ülke çeşitliliğin fazla oluşu bölgelerin ortak noktaları ve araştırma için uygun görülme sebepleri olarak belirtilmiştir. Bölgelerden göç eden işçi sayısı, bölgelerin gelişmişlik seviyesi gibi birçok veri tablolar ve şekiller ile okuyucuya sunulmuştur. Kitabın dördüncü bölümünde ise 2000 Aile çalışma verilerinin kullanılması, değişkenler ve eserin analitik yaklaşımı üzerine bilgi verilmiştir.

Kitabın ilerleyen bölümlerinde ise eğitim, meslek, evlilik, doğurganlık, arkadaşlar ve sosyal ağlar, dindarlık, kimlik bölümlerine yer verilmiş; bu bölümlerde Avrupa’ya göç edenler ve köken ülkede kalanlar arasındaki gelişmişlik, değişim düzeyi gibi olgular karşılaştırmalı olarak okuyucuya sunulmuştur. Eserin sonuç bölümünde ise genel anlamda bulgulara dair bir özet verilmiştir.

Bu eser, göçün etkilerini aile bağları, eğitim, istihdam, sosyal ilişkiler, dindarlık, toplumsal cinsiyet rolleri ve kimlik gibi çeşitli açılardan ele almaktadır. Göçmenlerin ve göçmen olmayanların karşılaştırmalı analizleriyle, göçün etkileri ve nesiller arası aktarımlar derinlemesine incelenmektedir. Eserde araştırma verilerine göre aile ile bağların, göç süreçlerinde önemli bir rol oynadığı ve göçmenlerin akrabalık ağları içinde değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Kitap aynı zamanda, eğitim ve istihdam alanlarında nesiller arası aktarımın zayıfladığını ve göçmenlerin köken ülkede yaşayanlara nazaran, köklerinden farklılaştığını belirtmektedir. Sosyal ilişkilerde ise görücü usulü evliliklerin azaldığı ve doğurganlık oranlarının eğitim düzeyiyle ilişkili olduğu görülmektedir. Göçmenlerin arkadaşlık ağlarının da göçmen olmayanlara göre daha çeşitli olduğu ve kadınların istihdam oranlarının yüksek olduğu belirtilmektedir. Dindarlık ve toplumsal cinsiyet tutumlarında değişimlerin yaşandığı ve göçün bu tutumların aktarımını etkilediği ifade edilmektedir. Son olarak, göçmenlerin kimliklerinin varış ülkeleriyle bütünleşirken, duygusal bağlarının sürdüğü belirtilmektedir. Göçün etkilerinin karmaşık olduğu ve aile aktarımının bu süreçte önemli rol oynadığı vurgulanmaktadır.

Göçün Kuşaklar Arası Sonuçları adlı eser, Avrupa’daki Türk diaspora nüfusunun zaman içinde yaşadığı sosyo-kültürel, ekonomik ve kimliksel dönüşümleri ele alarak, göç olgusuna geniş bir perspektiften bakmaktadır. Kitap, özellikle göç edenlerle köken ülkede

kalanlar arasındaki bağları, kuşaklar arası değişimi ve bu değişimin bireyler ve toplum üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir kaynak niteliğindedir. Göçün yalnızca fiziksel bir yer değiştirme olmadığı; aynı zamanda yaşam biçimlerini, toplumsal algıları ve bireysel kimlikleri şekillendiren çok yönlü bir süreç olduğu kitap boyunca somut veriler ve analizlerle ortaya konmaktadır.

Araştırmanın menşee ülkede ve bölge temelli olması; göç eden ve köken ülkede kalan üç ve daha fazla aile kuşağını temel alması araştırmanın güçlü yönlerindendir. Eserin önemli bir diğer ağırlık noktası ise, Avrupa'ya göç eden Türklerin deneyimlerini Türkiye'ye dönen ve Türkiye'de kalan aile bireyleriyle kıyaslamaktır. Göçmen ailelerin yıllar içinde yaşadığı kültürel, sosyal ve ekonomik değişimlerin, köken ülkede kalanlarla arasındaki farklılaşmayı gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda göçün, bireylerin eğitim, meslek, evlilik gibi temel yaşam tercihlerini ve toplumsal statülerini nasıl değiştirdiği, kitabın en güçlü analiz alanlarından biridir.

Kitapta sunulan verilere göre, ilk kuşak göçmenler, genellikle ekonomik kaygılarla hareket ederek daha çok düşük vasıflı işlerde çalışmışlardır. Ancak ikinci ve üçüncü kuşaklar, bu ekonomik kaygılardan öte, kimlik ve aidiyet konularında farklı deneyimler yaşamışlardır. Bu durum, özellikle eğitim seviyelerindeki artış ve mesleki alandaki çeşitlilikle birlikte incelendiğinde, göç sürecinin kuşaklar üzerindeki farklı etkilerini anlamak açısından önemli veriler sunmaktadır.

Kitapta ayrıca, bu kuşakların Türkiye ile olan bağlarını nasıl korudukları ve bu bağların hem bireysel hem de toplumsal düzeyde nasıl dönüştüğü üzerinde durulmaktadır. Bununla birlikte eserde ele alınan kavramlar genel anlamda birbirleriyle bağlantılıdır. Örneğin; meslek kazanımı, eğitim, sosyal ağlar gibi konular ayrı ayrı verilmiş olsa da araştırma sonucunda; göçmen bireylerin, göç etmeyenlere kıyasla daha fazla sosyal hareketliliğe sahip olduğu ve meslek seçimlerinde ebeveynlerinin sosyoekonomik düzeyinin daha az etki ettiği bulgusuna ulaşılmıştır (s. 300). Eserin sunduğu verileri incelediğimizde, Avrupa'daki Türk göçmenler ve köken ülkede kalan kesime dair toplumdaki düşünce yapılarının açıklığa kavuşması bakımından kaynak niteliğinde olduğunu belirtebiliriz.

Göç olgusunun sadece göç eden bireyler üzerindeki etkisi değil, aynı zamanda Türkiye'de kalan akrabaların yaşam tarzları üzerindeki dolaylı etkileri de kitapta detaylı bir şekilde işlenmiştir. Özellikle iletişim maliyetlerinin azalması, artan ulaşım imkanları ve küreselleşmenin etkisiyle, göçmenlerle Türkiye'de kalanlar arasındaki bağların güçlendiği ve bu bağların her iki taraf için de ekonomik ve kültürel avantajlar sağladığı vurgulanmaktadır. Bu durum, göçün çift yönlü bir süreç olduğunu ve sadece varış ülkesini değil, köken ülkeyi de dönüştürdüğünü göstermektedir.

Eser, hem teorik hem de ampirik açıdan göç literatürüne önemli katkılar sunmaktadır. Göçmenlerin aile yapılarındaki değişiklikleri, yaşam tarzlarını ve toplumsal entegrasyon

süreçlerini incelerken, Avrupa'daki Türk göçmenler ile Türkiye'deki toplumsal yapılar arasında kurulan karşılıklı etkileşimi ve farklılığı başarılı bir şekilde analiz etmektedir. Özellikle Avrupa'ya yerleşen Türklerin sosyal ve kültürel uyum süreçleri ile Türkiye'de kalan bireylerin bu süreçlere bakışı arasındaki farklılıklar, çalışmayı özgün kılan unsurlardan biridir. Göçün sadece ekonomik boyutuna değil, aynı zamanda kimlik, aidiyet ve toplumsal cinsiyet gibi konulara da odaklanılması, kitabın kapsamını genişletmekte ve derinleştirmektedir.

Eserin en önemli özelliklerinden biri, "2000 Aile Projesi" gibi güçlü veri setlerine dayanarak, göçün farklı boyutlarını somut verilerle ele almasıdır. Bu veri temelli yaklaşım, çalışmayı hem akademik hem de pratik açıdan değerli bir kaynak haline getirmektedir. Özellikle ikinci ve üçüncü kuşak Türk göçmenlerin deneyimlerinin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi, bu kuşakların hem göç edilen ülkelerde hem de Türkiye'de nasıl bir değişim ve dönüşüm yaşadıklarını anlamak açısından oldukça aydınlatıcıdır.

Eserin kapsamlı ve akıcı bir yapısı olmasına karşılık eser içerisindeki bazı verilen (s. 63) güncelliği tartışılır düzeydedir. Güncel veriler bakımından dikkat edilmesi gereken kısımlar vardır. Aynı zamanda eserin genel anlamda akademik okuyuculara hitap edebileceğinden söz etmek gerekmektedir.

Sonuç olarak, *Göçün Kuşaklar Arası Sonuçları* başlıklı kitap, göç çalışmalarına özgün bir yaklaşım sunarak, akademik çevreler için değerli bir referans kaynağı olma özelliği taşımaktadır. Eser, göçün bireysel, toplumsal ve uluslararası düzeydeki etkilerini anlamak isteyenler için geniş bir perspektif sunmakta, aynı zamanda, göç olgusuna yönelik mevcut literatürü de zenginleştirmektedir. Göçün etkilerini sadece "olumlu" veya "olumsuz" olarak değerlendirmekten ziyade, daha kapsamlı ve dengeli bir anlayış geliştiren bu çalışma, gelecekte yapılacak göç araştırmaları için de güçlü bir temel oluşturmaktadır.

Turkish Journal of Diaspora Studies

ISSN: 2717-7408 (Print) e-ISSN: 2757-9247 (Online)
Journal homepage: tjds.org.tr

Book Review

Ebru Bayramoğlu

To cite this article: Ebru Bayramoğlu (2025) [Özlem Aydoğmuş Ördem, Kadın, Emek, Göç: Güçlü Kimlikler - Güçlü Anlatılar,], Turkish Journal of Diaspora Studies, 5(1), 100-103, DOI: 10.52241/TJDS.1647412

To link to this article: <https://doi.org/10.52241/TJDS.1647412>

Submission Date: 26 February 2025 **Acceptance Date:** 31 March 2025

Article Type: Book Review

© 2025 Ebru Bayramoğlu. Published with license by
Migration Research Foundation

Published online: 31 March 2025

Submit your article to this journal tjds.org.tr

Full Terms & Conditions of access and use can be found at
tjds.org.tr

Kitap İncelemesi / Book Review

Özlem Aydoğmuş Ördem, **Kadın, Emek, Göç: Güçlü Kimlikler - Güçlü Anlatılar**, Çizgi Kitabevi Yayınları, İstanbul, Aralık 2024, 144 sayfa, ISBN: 978-625-396-419-1

Ebru Bayramoğlu*

Göç olgusu birçok kavram ile ilişkilendirilebileceği gibi kimlik ve sosyal entegrasyon gibi kişilerin yaşamlarında önem taşıyan kavramlarla da ilişkilendirilebilir. Özellikle göç sürecinde ve sonrasında farklı zorluklarla mücadele eden kadınlara karşı medya duyarsız kalmaktadır. Menşe ülkede genellikle mağdur profili çizilen kadınlar, göçmen olarak tamamen ihmal edilmektedir (s. 11).

Özlem Aydoğmuş Ördem tarafından kaleme alınan ve 2024 yılında bilimsel bir araştırmanın sonucu olarak yayımlanan *Kadın, Emek, Göç: Güçlü Kimlikler - Güçlü Anlatılar* isimli eserde göçmen kadınların göç deneyimleri, emekleri ve güçlü yönleri doğrudan kendilerinden dinlenerek ve mevcut literatürle ilişkilendirilerek okuyucuya sunulmaktadır. Yazar, eserin amacını; postyapısalcı, determinist olmayan Marksist ve özcü olmayan kimlik kuramları çerçevesinde Türkiye’den Hollanda’ya göç etmiş kadınların yaşamlarını, karşılaştıkları zorluklara rağmen gösterdikleri direnç ve başarıları merkeze alarak derinlemesine incelemek olarak ifade etmektedir (s. 11).

Yazar, giriş ve yöntem bölümleri dahil olmak üzere konuyu sekiz bölümde incelemektedir. Eserin giriş kısmında yazar; çalışmanın amacı, göç kavramı, göç teorileri, göçmen kadınların karşılaştıkları ve karşılaşma ihtimalleri olan zorluklar, göçmen kadınların Hollanda’da sosyal ve siyasi hayata katılımı ve son olarak ilgili literatürdeki benzer çalışmaların sonuçlarından bahsetmektedir.

Eserin ikinci ana kısmı olan yöntem bölümünde yazar; araştırmada kullandığı desen, değerlendirme araçları, katılımcı profili, çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliği başlıklarını ele almaktadır. Yazar, araştırmasında nitel bir araştırma yöntemi olan anlatı sorgulaması ve fenomenografik analizi birlikte kullanmakta ve anlatı yönteminin kesişimsel bir yapısının, karmaşık sosyal olguları incelemek için özellikle değerli olduğunun altını çizmektedir.

Araştırma örneklemini genç yaşlarında Türkiye’den Hollanda’ya evlilik yolu ile göç etmiş yaşları 50 ile 65 arasında değişen yedi kadın katılımcı oluşturmaktadır. Yazar bölüm

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı, Eskişehir, Türkiye

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Afet ve İnsani Yardım Yönetimi Tezsiz Yüksek Lisans Programı, Ankara, Türkiye.

CONTACT ebrubayramoglu@gmail.com • Orcid: 0009-0000-4012-9472

Received: 26 February 2025, Accepted: 31 March 2025, Article Type: Book Review

sonunda yarı yapılandırılmış görüşme formunu, örnek soruları ve veri analizi sonucunu okuyucu ile paylaşmıştır.

“Göçebe Yerleşiklik ve Bitmeyen Hüzün” başlığı altında yazar ilk olarak dünyadan ve Türkiye’den öncü kuramcıların göç ve kimlik konuları ile ilgili çalışmalarını analiz etmektedir. Bunların birlikte, farklı sanat eserlerinde işlenen göç, aidiyet ve kimlik kavramlarından örnekler vermektedir. Çalışmasında katılımcılarının deneyimlerini mevcut literatür ve sanat eserleriyle birleştiren yazar, bu şekilde katılımcılarının deneyimlerini okuyucu ile en anlaşılabilir şekilde paylaşmaktadır. Özellikle uzun zaman önce göç etmiş kadınların bazılarının göç edilen ülkede evleri olsa da bu kadınların durumu ‘göçebe yerleşiklik’ olarak tanımladığından bahsetmektedir (s. 57). Göç ettikleri ülkedeki çeşitli imkanlar nedeniyle orada bulunmak durumunda kalan kadınlar aynı zamanda menşe ülke ile bir bağ veya köprü kurma arayışı içindedir (s. 57).

Bu noktada yerleşiklik kavramının belirli olgularla sınırlı olmadığına dikkat çekilmektedir. Yazar, göçmen kadınların kendilerini ne menşe ülkeye ne de göç edilen ülkeye ait hissetmediklerinin ve bu kadınların iki farklı kültür arasında kaldığı için sürekli bir kimlik savaşı verdiklerinin altını çizer. Bahsedilen tüm bu zorlukların sonucu “sürekli bir hüzün” olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazar tarafından tablo halinde paylaşılan bazı katılımcı ifadelerinde de görüldüğü üzere bu kadınlar göç edilen ülkede geçirdikleri uzun zamana rağmen kendilerini hala misafir olarak hissetmektedirler (s. 62). Bahsedilen bu olumsuz deneyimlerle birlikte katılımcıların daha güçlü ve zorluklara karşı daha dirençli kişilere dönüştüğünü belirterek bölüm sonlandırılmaktadır (s.73).

“Kadın ve Emek” bölümünde ise yazar okuyucuya anlama kolaylığı sunmak adına temaya uygun olarak Marks, Marksist teori ve feminist Marksist düşünürlerin çalışmalarındaki kadın emeği anlatısı üzerinde durmaktadır. Katılımcı deneyimlerini emek açısından inceleyen tematik analiz tablosunda ev içi emek, ekonomik emek, psikolojik emek, görünmez emek ve sosyal emek olmak üzere beş tema karşımıza çıkmaktadır (s. 81). Bu noktada araştırmanın bir parçası olan tüm katılımcıların bir noktada göç ettikleri ülkede çeşitli şekilde emek vermek durumunda kaldıkları dikkat çekmektedir.

Bölümün devamında yazar çeşitli alt başlıklar altında Marks’ın kuramı ve göç teorilerini harmanlayarak Hollanda ve Batı Avrupa’ya göç eden kadınların deneyimlerini analiz etmektedir. Özellikle “görünmez emek” kavramı üstünde sıklıkla duran yazar, göçmen kadınların düşük ücretli işlerde çalışmasının yanı sıra evlerinde verdikleri emeklerin sistematik olarak değersizleştirildiğini ve görünmez hale getirildiğini vurgulamaktadır. Daha önce bahsedilen tematik analiz tablosuna baktığımızda tüm katılımcıların hem evlerinde hem de iş yerlerinde verilen emeklerinin görünmediği ve takdir edilmediğini belirtmesi dikkat çekmektedir (s. 81). Kapitalist sistemin içerisinde sömürülen kadınların bu sömürü ile baş etme yöntemlerinin diğer göçmen kadınlarla sosyalleşmeleri ve dayanışmaları olduğu analiz sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Sonraki bölüm olan “Kimlik ve Anlatı” bölümünde yazar, ilk olarak göçmenlerin kimliklerini yeniden yapılandırmasında önemli bir yeri olduğunu düşündüğü “anlatısal kimlik” kavramının tanımını yapmakla başlar. Bu kavram kişilerin kimliklerini yeniden inşa etmek ve yaşam deneyimlerini anlamlandırmak için anlatılara başvurmasını ifade etmektedir. Bu noktadan hareketle Hollanda’da bulunan Türk kadınların daha önce bahsedildiği gibi iki farklı kültürün arasında kaldığı ve bu nedenle kimliklerini korumanın onlar için çaba sarf edilmesi gereken bir durum haline geldiğinden bahsedilmektedir. Katılımcıların ifadelerinden yola çıkan yazar, göçmenler için kimlik kavramının istikrarlı olmayan, tekrar tekrar kurgulanan yapısına dikkat çekmektedir. Türk göçmen kadınların anlatılarına bakıldığında, bu anlatıların dayanıklılık ve direnç temalarını içerdiğini belirten yazar, çoğu bölümde olduğu gibi göçmen kadınların güçlü özelliklerine değinmektedir.

“Beden, Yüz ve Eller” başlığı altında ise ilk olarak göç sürecinin bedenleşmesi ve bu konu hakkındaki güncel çalışmalardan bahsetmekle birlikte beden, yüz ve eller kavramlarına ayrıca değinilmektedir. Bahsedilen kavramlar, sembolik olarak eserde bahsedilen kadınların deneyimlediği tüm zorluklar ve mücadeleleri temsil etmektedir. Beden, fiziksel dayanıklılığın sembolü olmakla birlikte göç sürecinden en çok etkilenen yönlerinden biri olarak karşımıza çıkar (s. 97). Yüz, göçmen kadınların göç ettikleri ülkede nasıl algılanacaklarını belirlemekle birlikte, kimliklerini ve çabalarını temsil etmektedir. Eller ise göçmen kadınların fiziksel emeklerinin en somut örneklerinden biri olarak okura sunulur.

“Kolektif Karşılaşmalar Bireysel Yaşamlar” bölümünde yazar, “kolektif karşılaşmalar” kavramının üzerinde durur. Söz konusu kavram “göç sürecinde göçmenlerin yeni toplumsal bağlamlarda yaşadıkları kültürel, sosyal ve ekonomik etkileşimleri ifade eder.” (s. 111) şeklinde açıklanmaktadır. Kolektif karşılaşmalar göçmen kadınların tüm eser boyunca bahsedilen zorluklardan en az hasar almasının başlıca nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tür karşılaşmalar olmadığında göçmen kadınların entegrasyon sürecinde zorluklar yaşayabileceği ve psikolojik sorunlarla karşılaşabileceği yazar tarafından belirtilmektedir.

Son olarak “Sonuç Yerine” başlığı altında yazar, eseri ve çalışmasını özetlemekte ve göçmen kadınların karşılaştıkları zorluklar için çözüm önerileri sunmaktadır. Bu bölümde sunulan öneriler; kültürlerarası dil ve beceri eğitimleri, psikolojik destek ve dayanışma grupları ve kolektif kimlik atölyeleri olarak sıralanabilir.

İncelenen eser, temeline sosyolojik teorileri almakla birlikte birçok disipline değinerek, katılımcılarının deneyimlerini disiplinler arası çerçeve içinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu noktada, yazarın mevcut literatürü oldukça açık ve anlaşılır bir şekilde değerlendirmesi; çalışmanın sadece sosyal bilimler araştırmacıları/öğrencileri veya ilgili literatüre hâkim kişilerce değil, göç ve kadın konularına ilgi duyan herkes tarafından rahatlıkla anlaşılabilir olmasına yol açmıştır. Eserin Hollanda’daki Türk göçmen

kadınların yaşadıkları ekonomik, psikolojik, fiziksel zorlukları incelemesinin yanı sıra; kadınların güçlü yönlerinin ve dayanışmalarının üzerinde de durması dikkat çekmektedir. Bununla birlikte yazar, sanat ve edebiyat gibi alanlarla içeriğin zenginleşmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda, çalışmada kullanılan nitel araştırma yönteminin başarılı bir şekilde gerekçelendirildiği ve çalışmanın amacına uygun bir desen seçildiği düşünülmektedir. Yöntem bölümünün yazar tarafından detaylandırılması, yarı yapılandırılmış görüşme formunu ve onam formu gibi diğer materyalleri eserde paylaşılması katılımcılarının ifadelerini anlamada okuyucuya kolaylık sağlamaktadır. Tüm bunlar eserin güçlü yanlarını oluşturmaktadır.

Öte yandan, eserin ek kısmında paylaşılan yaşam hikayesi protokolü incelendiğinde katılımcılarla yaklaşık olarak iki saat sürmesi planlanan görüşmelerin gerçekleştiği dikkat çekmiştir. Ancak bu görüşmelerden sadece sayılı katılımcı ifadesinin eserde yer alması, eserin okuyucu adına derinleşmesinin önünde muhtemel bir engel olarak görülmektedir. Eserin amaçlarından birinin göçmen kadınların deneyimlerinin daha görünür hale getirilmesi olduğu düşünüldüğünde katılımcıların ifadelerinin eserde daha fazla yer alması yararlı olabilirdi. Aynı zamanda, eserin kısa bir bölümünde yer aldığı gibi (s. 57) katılımcıların görüşme sırasındaki duygu durumlarının daha sık ifade edilmesi, eserin amacına uygun olarak katılımcılar ve okuyucular arasında bir köprü oluşmasına fayda sağlayabilirdi. Ek olarak, yazarın göçmen kadınların tespit ettiği sorunlarıyla ilgili literatür kaynaklı daha fazla çözüm önerisinde bulunması, özellikle göçmen kadınlar tarafından kurulan sivil toplum örgütlerine yol gösterebilirdi.

Sonuç olarak, *Kadın, Emek, Göç: Güçlü Kimlikler- Güçlü Anlatılar*, isimli eser göçmen kadınların göç süresince ve sonrasında yaşadıkları; emeklerinin değersizleştirilmesi, aidiyet ve kimlik problemleri gibi zorluklar sonucunda daha çok güçlendiklerini, bu noktada kolektif karşılaşmanın ve göçmen kadınlar arasındaki sosyal dayanışmanın önemini disiplinler arası bir çerçevede detaylı bir şekilde sunmaktadır. Eser, göç ve kadın çalışmaları literatürüne sağladığı önemli katkının yanı sıra göçmen kadınların emeğinin daha görünür hale gelmesi adına değerli bir adım olarak değerlendirilebilir.